

BARIŞ

AYLIK, SİYASİ
FİKİR MECMUASI

DÜNYASI

İDEOLOJİ

Ordu ve Millet

Kalkınmamıza Ordu
ve Gençlik nasıl katılır?

ACIK OTURUM:

Harpsiz Dünya

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI

EMRİNİZDEDİR

TAKLİT PARÇA

TAKMA DIŞ GİBİDİR

RAHATINIZI KAÇIRIR...

ORIJINAL CATERPILLAR

PARÇALARINI KULLANINIZ

Çukurova

İTHALAT VE İHRACAT T. A. Ş.

TELEKS — Telg. : ÇUKURTAŞ

ADANA

Hava alanı karşısı
No. 420 - P.K. 82
Telefon: 4723

ANKARA

Mithat Paşa Cad. 13
YENİŞEHİR
Telefon: 12 44 60

İSTANBUL

BÜYÜKDERE CAD.
No. 14 - ŞİŞLİ
Telefon: 47 48 30

İZMİR

Gazi Bulvarı
No. 29 - P.K. 608
Telefon: 24159

Caterpillar, Cat ve Traxcavator Caterpillar Tractor Co., ait tescil markalardır.

ELEKTRO-METAL SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ

- Çimento Fabrikaları
 - Denizcilik - Tersaneler
 - Karayolları
 - Limanlar
 - Maden İşletmeleri
 - Şeker Fabrikaları
 - Oto ve Kamyon Sanayii
 - Demiryolları
 - Sair Sanayi İhtiyaçları

İMALÂTİMİZ :

- Karbonlu Çelikler
 - Manganlı Çelikler
 - Silisyumlu Çelikler
 - Kromlu Çelikler
 - Nikelli Çelikler
 - Molibdenli Çelikler
 - Diğer Halitalı Çelikler

FABRİKA

ELEKTRO - METAL SANAYİİ A. Ş.

Silâhtar - Alibeyköy yolunda

P. K. 5 Eyüp

Tel. : 21 18 72

TÜSTAV

Barış DÜNYASI

AYLIK SIYASİ
FİKİR MECMUASI

Sahibi ve Başyazarı

**Ahmet Hamdi
BAŞAR**

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü

Günay ALOK

İdare Müdürü

Lütfi ÇULPAN

Dış münasebetler Şefi :

Raif BALCI

Ankara Temsilcisi :

Niyazi ACUN

Basın Sitesi, E-8

Çankaya

TEL : 12 48 91

İdare yeri: Cağaloğlu
Himayeî Etfâl Sokak,
Aydoğmuş Han 18-19

Tel. : 22 08 91
47 25 38

Mektup adresi :
P.K. 478 — İstanbul

Abone : Yıllığı 24 TL.

Sayısı : 2 TL.

Hân: Tam sayfa:
600 TL. santimi 15 TL.

Basıldığı tarih:
31 Temmuz 1967

Basıldığı Yer :
Türkiye Basınev

SAYI: 63 — CILT: 6
Ağustos - 1967

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

OLAYLAR - YORUMLAR :

<i>Başbakanın Basın Toplantısında Sosyal Adalet</i>	4-452
<i>Planlamada Köklü Reform İhtiyacı</i>	7-455
<i>Eğitim ve İş Planlaması</i>	9-457
<i>Ortak Pazarla Hazırlık</i>	11-459
<i>Piyasada Para Darlığı</i>	12-460
<i>Papa 6. cı Paul'un Ziyareti (Masar)</i>	14-462
<i>Anayasa Değişmeli Mi?, Yoksa Tefsir Mi Edilmelidir?</i>	14-462

İDEOLOJİ :

<i>Ordu ve Millet (Başar)</i>	17-465

AÇIK OTURUM :

<i>Harpsiz Dünya Olabilir Mi?</i>	28-476

REJİM :

<i>Özel Sektör Kuvvetli Mi?</i>	18-468

MESELELERİMİZ :

<i>Ordu ve Gençlik (Akdağ)</i>	21-469
<i>Türkiye'nin Kalkınma Sorunları (Acun)</i>	41-489

İNCELEMELER :

<i>Dünya Nüfusu ve Yiyecek İhtiyacı (GAUD)</i>	25-473

ÇEŞİTLİ YAZILAR :

<i>Amerika'nın Büyük Başbelası</i>	32-480
<i>Arap - İsrail Çatışması (Masar)</i>	36-484
<i>Nasrettin Hoca ve Dünyamız (Arsoy)</i>	38-486
<i>Duyduklarım, Düşündüklerim (Masar)</i>	44-492
<i>Amerika'da Hayat Pahalılığı ve Enflasyon (Vassaf)</i>	46-494

DİŞ ALEM :

<i>Komünist Memleketlerde Maliyet Prob.</i>	49-497

HATIRALAR :

<i>Yeni Türk Devletinin Buhanlı Kuruluş Devri (Başar)</i>	53-512

Olaylar - Yorumlar

BAŞBAKANIN BASIN TOPLANTISINDA SOSYAL ADALET

BAŞBAKAN Sayın Demirel, 8 Temmuz sabahı İstanbul Valiliğinde altıncı basın toplantısını yaptı. Basın toplantılarının bir gelenek haline koyduğunu ve bunlardan çok yararlandığını belirten Başbakan, konuşmasının ilk kısmını sosyal adalet konusiyte Anayasasaca kabul edilmiş olan sosyal devlet ilkesini sömürenlere verdiği cevap teşkil etti.

Demokratik rejim içinde fikir ve ifade ayrılıkları tabiidir ama bunlar Anayasanın ve kanunların sınırları içinde kalmalıdır. Yoksa «hiç bir sınır ve hudut tanımayan bir ortam hukuk devleti ve nizam fikri ile bağdaşamaz.» Başbakan'a göre, «fikir ve ifade hürriyetinin zenginleştirdiği bir çeşitlilik ortamı, bugünden yarına ilerleyen bir ülkede daha iyiye ve daha doğruya yönelen siyasi tercihler için daima kıymetli bir zemin teşkil eder.» Bundan korkmamak, hiç bir şekilde tedirgin olmamak lâzımdır.

«Anayasamız, modern telektilere uygun olarak, sosyal devlet fikrine ve sosyal adalet ülküsüne yer vermiş olması, üzülererek belirtiyim ki, bazı çevrelerde yanlış yorumların ve tehlikeli tahriklerin bir istismar vasıtası yapılmaktadır. Anlayışımız o dur ki, sosyal adalet prensipi ne bir servet düşmanlığı, ne bir sefalet istismarı, ne de vatandaşların yoksullukta eşit hale getirilmesi gibi sakat ve sapık fikirlere mesnet olacak bir mefhum değildir. Sosyal adalet, siyasi sahada şahsi ihtirasların aleti ve silâhı olmadığı gibi, vatandaşları birbirlerine düşünerek sınıf mücadelelerinin kıskırtılmasına, her türlü refah ve kalkınmanın muhtaç olduğu huzur ve istikrarın bozulmasına bir vasıta olarak ta kullanılamaz. Millî bütünlüğümüzün ve beraberliğimizin

yeni bir kuvvet kaynağı olarak değerlendirilmeye mecbur olduğumuz sosyal adalet mefhumunun milletçe bizi bölmek, fakir - zengin, işçi - işveren, okumuş, okunmamış diye çeşitli vasıflarla karşı karşıya getirmek ve düşmanlık kamplarına ayırmak isteyen şer kuvvetlerinin istismar aleti yapmalarına her şeyden evvel Türk milletinin sağduyusu ve onu temsil eden Anayasamız ve kanunlarımız asla müsaade etmez.»

Eksik veya noksanların görülmesi, hürriyet düzeni içinde gelişmenin normal bir sonucudur. «Milletlerin hürriyetleri olmadığı düzenlerde neyin iyi neyin kötü olduğu ölçülemez ve beliremez, «Eksik veya kusurlar müesseseleri yıkmak değil, islah etmek suretiyle düzeltilebilir.»

Başbakan bu konudaki sözlerini şöyle bitirmiştir:

«İçinde bulunduğumuz devreyi, demokrasiyi ve hürriyet rejimini doğru anlayarak onun nimetlerini suiistimal etmeden, fakat hüsnü istimal ederek gerçekleştirmemiz zaruridir. Türkiye'nin medeniyetçilik ve terakki davasının fikrimce en mühim unsuru budur...»

Sosyal adalet, bugün istisnasız bütün modern toplumların uymaya çalıştıkları ya da zorlandıkları başlıca hedef ve ilke olmuştur. Hürriyet rejiminin korunması ve yaşaması için bu ilkenin eniyi rejim ve yönetim düzeni içinde uygulanması şarttır. Buna bağlanıcı ilk hedef göziyle bakmıyarak sosyal adaletsizlikleri ekonomik fayda düşüncesiyle kaçınılmaz bir zaruret olarak görüp bile bile ihmal etmek, demokratik hürriyet rejimi için en yıkıcı bir tehlike olur. Tecrübeler göstermiştir ki, sosyal adalet en iyi şekilde sağlama, hürriyet rejimi içinde mümkün olmaktadır. Sınıf diktatörlüğü ileri sürülerek kurulan ve gerçekte toplumu üretim dışı türemiş bir sınıfın en zalim ve en ağır baskısı altına koymakla

sonuçlanan komünist rejimlerde sosyal adalet ilkesinin daima geri plana atılabildiği ve gereği gibi sağlanmadığı görülmüştür. İşgücünü kullanma ve kolektif iş akdi hürriyeti ile siyasi hürriyetin, her memlekette sosyal adaletin tek ve şaşmaz teminatı olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan sayın Başbakan Süleyman Demirel'in, bu ilkeyi sömürerek memlekette bir sınıf düşmanlığı yaratan ve amaçları artık herkesçe bilinen sol akımlara karşı yeni ve belki de son bir uyarıda bulunmuş olmasını yerinde buluruz...

Ancak Demirel, basın toplantısında gerek önce hazırlayıp okuduğu basılı demoesinde, gerek bu konuda Ulus yazarı Sadun Tanju'nun sorusuna verdiği cevapta sosyal adaletin ne olduğunu anlatmamış, sadece ne olmadığını söylemekle yetinmiştir. Oysa ki asıl önemli olan ve devlet sorumluluğunu üzerine almış bir kişinin ağzından işitilmek istenen şey, 'sosyal adaletten ne manâ anlaşıldığıdır. Türkiye'de 40 bin köyün yarısından fazlasını şimdiye kadar mahrum kaldığı içme suyu kavuşturmayı bile sosyal adalet çerçevesi içinde mütalâa etmekle Başbakanın, bu ilkeyi çok geniş anlam içinde ele aldığı anlaşılıyor. Ancak bu beyandan halkın yararlanacağı alt tesisler meydana getirerek ekonomik kalkınma sayesinde sosyal adaleti gerçekleştirme manâsı da çıkabilir. Oysa ki bugün artık sosyal dâvaları ekonomik dâvalara bağlı, ancak bu sayede varılabilecek bir hedef olarak gören bir politika, tarihi realitelere aykırı olmaktan başka, hürriyet ve demokrasi rejimi için de en büyük tehlike teşkil eder.

Sayın Başbakan, kendisinin üzerine büyük bir emek harcadığı hayat tecrübelerinden ve edindiği müspet bilgilerden yaptığı katkılarla realist ölçülere uydurduğu İkinci Beş Yıllık Plana, hükümetin ve iktidarının sosyal adalet anlayışı üzerinde kesinlikle yargıya varacak açıklığı sokamamıştır. Sanayiye ağırlık verilmesi, yatırımların Birinciye göre iki misline çıkarılması, kurulu düzeni değiştirecek her türlü reformlar üzerinde durmamış olması gibi yönleriyle İkinci Beş Yıllık Plan; ekonomik kalkınmayı ilk hedef ve sosyal adaleti de onunla birlikte sağlanacak bir ikinci hedef olarak kabul etmiş gözükmektedir. 8 Temmuz günü İstanbul'da yaptığı basın toplantısında Baş-

bakanın, hazır soru da sorulduğu için, bu konuda belki de yanlış olarak doğan bir anlayışı düzeltmeye vakit bulamamış olmasına üzülürük.

İktidarına ve şahsına karşı Türk milletinin çoğunluğu ümit bağlamış ve güvenini göstermiş olduğu için, sayın Demirel'in sosyal adaletin ne olmadığı değil, ne olduğu ve nasıl gerçekleşeceği hakkında baştan başa gerçeklere ve rakamlara dayanacak bir politikası olmasını, varsa bunun açıklanmasını, henüz üzerinde durulamamışsa bir an evvel hazırlanmasını temenni ederiz. Ancak bundan sonra memlekette sosyal adalet ilkesini istismara yeltenen yıkıcı ve tehlikeli akımlarla hürriyet kuralları içinde mücadele mümkün olur. Yoksa bugün zenginin daha zengin, fakirin daha fakir yapıldığını - ki, genel olarak ortaya atılınca tamamen yanlış ve yersiz bir iddia olur - söyleyenleri solcu diye susturmak ne derece doğru değil ve zararlı ise, aksini iddia edenini de hiç bir şekilde doğrulamak mümkün olamaz. Bu memlekette zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan olaylar geçmektedir; ve sosyal adalet politikamız belli olmadığı için bu olaylar ne alınan tedbirlerle hattâ ne de kanunlarla önlenememektedir. Vergi adaletsizliği vardır; toprak dağılımında adaletsizlik vardır; üretim ve mübadele ilişkilerinde ve eylemlerinde adaletsizlikler vardır, nihayet dayanağı olmayan ferdin yaşamasına değinen hiç bir teminat olmadığı için açık şekilde tüm sosyale güvensizlik vardır.

AP iktidarının ve bu iktidarın dinamik genç Başbakanının başarısı, memleketin ve Türk milletinin başarısı olacaktır. Çalışanları, iş görenleri, memleketi hizmet edenleri kötümekten, onlara köstek olmaktan öteye geçmeyen yaradılışımıza değil, köksüz biçimde girdiğimiz demokrasiye bağlı bir gelenek kuruldu ve siyasi parti mücadelelerinde hâkim faktör oldu. Bu, modern toplum anlayışına göre tamamen ilkel, hürriyet ve demokrasiye aykırı, bir şeydir. Biz - rejime tamamiyle düşman olan ve açıkça sosyalizmi hedef taniyan partiler dışında - bütün partilerin gerek kalkınmada yardımcı olmaları ve gerek devrin ve memleketin icaplarına uygun bir sosyal adalet ilkesinde iktidara fikir birliğine varmaya çalışmalarını dileğindeyiz. Sosyal adalet muhalefetin bayrağı haline gelmemeli, getirilmemelidir.

Bu konuda şüphesiz en büyük vazife iktidara ve onun sayın Başbakanına düşmektedir. Önce kendisinin ve Partisinin bu konudaki anlayışı kesin olarak anlaşılmalı; sonra bu anlayışa rejime bağlı olan diğer partilerin katılmaları denemesi yapılmalıdır. Bu denemede partiler arasında bir anlayış

farqının belirmesi bile çok önemli bir sonuç olur. Bu suretle sosyal adalet, her zaman hürriyet konusunda yapıldığı gibi, muhalefetin bir politika demagojisi olmaktan kurtulur. Rejimin selâmeti, huzur ve istikrarın sağlanması için bunun ilk şart olduğu kamısındayız.

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın : 19918)

İKİNCİ BEŞ YILLIK PLAN KARŞISINDA PLANIN HAZIRLAMA METODUNDA KÖKLÜ BİR REFORM İHTİYACI BELİRMİŞTİR

DEMİREL Hükümetinin hazırladığı ve enerjyle uygulamaya kararlı bulunduğu İkinci Beş Yıllık Plan, parlâmentodan geçerek kesinleşmiştir. Ayrıca plan uygulanmasında İcranın yetkilerini genişleten bir kanun da Meclislerce kabul olunmuştur. 1968-1972 yıllarını kapsayan bu Plan, iktidarın siyasî tercihini aksettirmektedir. Kamu sektörü daha ziyade enfrast-rüktür yatırımlarla yetinecek; üretim alanındaki yatırımlar özel sektörden beklenecektir. Bu böyle olmakla beraber, özel sektörün girişmediği veya girişemediği alanlarda devlet yatırım yaparak Plan hedeflerini gerçekleştirecektir. Yılda Ortalama % 7 gelişmeyi ve dönem sonunda gayrisafi millî hâsıladan % 40.3 artışı hedef tutan İkinci Beş Yıllık kalkınma planının Türk milletine uğurlu olmasını temenni ederiz.

Ancak stratejisi ve tekniği ile hazırlanma metodu bakımından Türk planı henüz bir emekleme devrinde olduğunu unutmamak gerekir. Parlâmentoda Plan tenkitleri kanaatimizce bu bakımdan sönük geçmiştir. İkinci Beş Yıllık Plan, iktidarın tercihlerine göre teknisyenler tarafından hazırlanmıştır. Birinci Beş Yıllık Planda teknisyenler kendi doktriner tercihlerini hükümete ve Parlâmentoya empoze etmeye kalkışmışlar ve fikirleri kabul edilmeyince de velveleli bir istifa ile vazifelerinden ayrılmışlardı. İkinci Planda bunun aksi olmuş; siyasî iktidar kendi programına ve yönüne uygun bir Planın hazırlanmasını teknisyenlere emretmiştir.

Bizce her iki metod da temelden yanlışdır. Planın, iktidarda bulunan siyasî Partinin programı, seçim beyanamesi ve diğer belgelerle millete vadettiği işleri kapsamına alması normal görünebilir. Fakat siyasî iktidar bu tercihte kayıtsız şartsız serbest olmamalı; onunla teknisyenler arasında yetkili bir istişari karar organı bulunmalı-

dır. Ne Yüksek Planlama Kurulu ne de sayıları yüzü bulmuş ihtisas komisyonları sözü edilen organın vazifesini göremez. Plan parlâmentoya gelmeden evvel, üniversiteler, meslekî teşekküller, büyük belediyelerle siyasî partiler temsilcilerini ve ayrıca Bakanlıklar ve İktisadî Devlet Teşekküllerinin üçte birden fazla olmamak üzere yollayacağı delegelerden kurulu daimî bir kurul önünde uzun boylu incelenmeli ve tartışılmalıdır. Kurulun kararlarından hükümetçe kabul edilmeyenler, gerekçeleriyle birlikte Parlâmentoya intikal eder. Parlâmento bundan sonra Plan üzerinde kararını verir.

Esasa değinen bu konu dışında İkinci Beş Yıllık Planda başlıca eleştirilebilecek nokta, birçok konularda tedbir ve yol göstermekten ziyade, Planın iktisat ilminin bilinen kurallarını hatırlatmakla yetinmiş ve yuvarlak ifade kullanmayı tercih etmiş olmasıdır. Kabul edilen Planda yapılan çeşitli tekliflerden birkaç örnek verelim:

● *Bankacılık sistemi özellikle tasarrufları arttırıcı ve daha etkin dağılım sağlayıcı şekilde gözden geçirilecek ve düzenlenecektir.*

● *Sigortacılığın gelişmesi için gerekli tedbirler alınacak ve sikorta şirketlerinin elinde toplanan fonların ekonomik kalkınmayı hızlandırıcı yatırımlara yönelmesine çalışılacaktır.*

● *Organize olmayan kredi piyasasının, bankacılık sisteminin geliştirilmesi ve sermaye piyasasının kurulması suretiyle ortadan kaldırılması yoluna gidilecektir.*

● *Kırtasiyeciliğin büyümesi önleneyecektir. (Azalması hedef olmuyor)*

● *İktisadî Devlet teşebbüslerinin elinde bulundurdukları fonlardan azami tasarruf sağlama temel ilke olacaktır.*

● *Tasarrufları arttırmak üzere yatırılabilir fonların etkin bir dağılımının sağlanması temin olunacaktır.*

● *Mevcut vergi sisteminin sosyal açıdan olduğu kadar iktisadî ve malî bakımdan da yetersizliği giderilecek ve ihtiyacı karşılayacak niteliğe kavuşturulacaktır.*

● *Vergi reformu yapılırken gelirlerin kişiler arasındaki dağılımının kötüleşmesi, toplam tasarruf hacminin azalmaması*

ve kaynakların etken dağılımının bozulmasına dikkat edilecektir.

● *Fiat istikrarı korunacaktır.*

● *Ekonomide fiat tesekkülüne zorunluk olmadıkça müdahale edilmeyecektir.*

Bu örneklere Planın her bölümünde ve her sahifesinde bol bol rastlanabilir. Bizce, Türkiye'nin özel şartları ve durumu gözönüne alınırsa, Planın bir akıl ya da fetva verme Dairesi olmaması gerekir. Hazırlanan Planın başarıyla uygulanabilmesi eğer buna bağlı ise, Planlama Teşkilâtının başlıca vazifesi bu tavsiyelerin nasıl yerine getirilebileceğini kesin olarak belirtmek olmalıdır. Kanunlar ve teşkilât mı değişecek; yeni kanunlar ve teşkilât mı konacak, uygulamada şu veya bu metodun kullanılması mı gerekecek? Bütün bu gibi konularda Planlama söz sahibi olmalı ve bu iş kendisine başlıca vazife olarak verilmiş bulunmalıdır. Şüphesiz böyle bir fonksiyonla donatıldığı takdirde Planlama'nın çok daha kuvvetli, daha yetkili duruma sokulması gerekecektir.

1961 Anayasasıyla artık planlamadan vaz geçmeye imkân yoktur. Bugün olmazsa yarın, herhangi bir iktidar Anayasasının koyduğu zorunluğa rağmen, ya doktrini ya da siyasi stratejisi bakımından plana karşı olursa, bu teşkilâtı arzularının tescilini yapan bir Fetva Eminliği durumuna sokabilir. Bugün Planlama Teşkilâtının ne ilmi, ne de mali ve idari otonomisi yoktur. Kadrosuna ve bütçesine siyasi iktidar hâkimdir. Elemanlarını kısması, gerekli yetenekleri ve ödenekleri vermemesi, devlet bürokrasisi içinde elini kolunu kısıktırak bağlaması tamamen elindedir. Vakıa bu Teşkilât devlet içinde devlet olacak değildir. Son söz her zaman hükümetin ve parlâmentonundur. Fa-

kat eğer demokrasi içinde kalkınma söz konusu ise, o zaman, Planlama'nın demokratik örgütle kurumsal bağlar kurması, aynı zamanda en geniş ölçüde ilmin yardımına ve desteğine kavuşabilmiş olması ve nihayet karar ve tercihlerinde - yine son söz siyasi iktidara ait olmak ve bu iktidarın ana doktrinine planda sadık kalmış bulunmak kaydıyla - hiç bir tesire bağlanmadan tamamen serbest bulunması lâzımdır.

Planlama Teşkilâtının çeşitli araştırma enstitüleri ve kurulları ile takviyesi lâzımdır. Tarım, endüstri, enerji, sulama, top- rak, tohum; orman; hayvan, produktivite, şehirleşme, eğitim, sağlık; köy, sıralanmasının yeri burası olmayan diğer konularda plan hedefleri ve stratejisine uygun araştırmalar ve denemeler yapacak çeşitli enstitüler kurulmalı ve halen kurulmuş olanlarla birlikte hepsi Planlama Teşkilâtına bağlanmalıdır. Enstitüler ve araştırma merkezleri de otonom kuruluşlar olacaktır. Bakanlıkların bu gibi hizmetleri bu suretle bir araya toplanmalı, onlar yalnız icra ile uğraşmalıdırlar. Bakanlıkların iyi bir araştırmacı olmadıkları ve olamayacakları kanısındayız. Bütçelerindeki kısıntılar araştırma ve inceleme ödeneklerinden yapılır ve çok defa Bakanlıkların araştırma ve inceleme kurulları kızak yerleri gibi kullanılır. Türkiye araştırma için, belki az para harcamakta; fakat alınan randıman ve araştırmanın hayat üzerindeki olumlu etkisi çok kısır ve yetersiz kalmaktadır. Mademki plan her şeyin temeli ve esası olacaktır; şu halde araştırmanın da topluca bu teşkilât içinde toplanması ve gelişmesi en doğru yoldur. Bu suretle şimdikinden kat kat fazla araştırma yapılması ve son de-

EKMEKÇİÖĞLU

Tel: 49 58 02 **TUĞLA, KİREMİT ve ASMOLENLERİ** Tel: 44 81 29

rece olumlu sonuçlara varılması mümkün olacaktır.

Demokratik rejim içinde planlı kalkınmanın içten inanmış bir savunucusu ve damgasını basmış bir adamı olarak, Demirel'in bu çok önemli konuyu ele almasını ve Üçüncü Beş Yıllık Plan, Yüksek Planlama Kurulu, araştırma enstitüleri ve kalkınma kongreleri gibi örgütlerle kuvvetlendirilmiş bir planlama teşkilâtına hazırlatmayı başarmasını temenni ederiz.

ÇÖZÜM BEKLEYEN BÜYÜK BİR DAVAMIZ : EĞİTİM VE İŞ PLANLAMASI

GERİ kalmış memleketlerin özelliklerinden biri, gün geçtikçe büyüyen işsizler ordusunun yanı sıra, her çeşit alanda yetişmiş personel sıkıntısı çekilmesidir. Bu konuda Türkiye'nin durumunu birçok geri memleketlerden daha elverişsiz olduğuna işaret etmek istiyoruz. Yeni kalkınmaya başlayan Asya ve Afrika memleketlerinde adam yetiştirme ve elemeğini planlama dâvasını, ekonomik planlama dâvasından ayırmıyarak hattâ birincisine öncelik tanıyarak ele alanlar arasında ciddi başarı elde etmiş olanlar vardır. Gençler için mecburi iş ve eğitim mükellefiyetleri konmakta; iş ile eğitim bir arada yürütülmektedir. Atölye — okul, çiflik — okul sistemi klâsik eğitim alanında bir devrim yapmıştır. Orta ve yüksek derecede teknik ve meslekî okullara girmek için belirli bir süre — bazı yerlerde ve alanlarda üç seneye kadar — iş hayatında çalışmış olmak şartı, bugün ileri memleketlerin kabul ettiği bir usul olmuştur. Pratik bilgi vermek ve doğrudan doğruya işde çalıştırmak için kurulmuş çeşitli modellere göre eğitim müesseseleri kurulmuştur. Bu arada işletmelerde çalışan personelin kurslar ve diğer usullerle eğitimi, bilhassa yeni teknik bilgi vermek bakımından, çok faydalı olmakta ve geniş bir uygulama programına konu teşkil etmektedir. Gençlerin erken hayata atılmaları ve üniversitelere doğru yayılan akımın hafifletilmesi için de birtakım tedbirler alınmaktadır.

Bizde ise bu konuda tedbirler aksi yöndedir. Mühendislik, Tıp gibi pozitif bilim sahaları dışında hukuk, edebiyat, iktisat ve hattâ fen kolları üniversite tahsilini bitirmiş gençlerin iş hayatında, okullarda edindikleri bilgiden sıyrılmaya, başka bir deyimle hayat bilgilerini yeniden öğrenmeye mecbur kaldıkları bir gerçektir. Oysa ki, bu uzun tahsil süresinde gençlerin asıl hayat bilgisi edinme çağları heba olup gitmektedir. Üniversite ve yüksek okul mezunlarına kanunlarla tanınan imtiyazlar ve öğrencilerin bu imtiyazları elde edebilmek için gördükleri kolaylıklar bir teşvik unsuru olmaktadır. Eğer gençlerin hayata erken yaşta başlamaları ve sonra gerekirse yüksek tahsillerine devam etmeleri eğitim politikamızda prensip olsaydı ve üniversite ve yüksek okul mezunu olmak kişisel değer dışında ayrı imtiyaza vesile olmasaydı, çok şey değişebilirdi.

Her şeyden önce üniversitelere bu kadar ağır yük binmezdi, Vakıf biz daha çok üniversiteye muhtacız, fakat üniversite yapmak yetmez; üniversiteci genç te bulmak gerekir. Diploma alarak baremde ve askerlikte haklar kazanmak ve uzunca bir süre hayatla çarpışma yükünden uzak kalabilmek düşüncesi, üniversitelerimize rağbeti çoğaltan âmillerin başında gelmektedir. Mühendislik hakkı tanınmadığı için, teknik okulların öğrencileri, grev yapabilmekte, aylarca direnenilmektedirler. Eğer bu okullardan piyasanın istediği adamlar yetişecekse, kimse onların diplomalarına bakmaz; meharetine bakar. Anlaşılan burada okuyanlar, hizmetlerini devlete satmak için hazırlanmaktadır.

Toplum içinde, mezunlarını imtiyazlı sınıf haline koymamış olsak, üniversite ve yüksek okulların da nitelikleri değişip gerçek fonksiyonlarını yapacak duruma geleceklerine şüphe yoktur.

Planlı kalkınmaya girişmiş her memlekette iş gücü, planın en başta gelen dâvasıdır. Sosyalist memleketler 15—20 yıla yaygın planlar yaparak, her sektöre ne kadar ve ne nitelikte adam yetiştirmek gerektiğini inceden inceye hesaplamakta ve kalkınma planları bu alanda elde edilebilecek imkânlarla göre hazırlanmaktadır. Sosyalist olmayan planlamalarda, konu daha dar çevresiyle ele alınmakla beraber, işsiz-

liğin önlenmesi kalkınma planının gerektirdiği kalifiye eleman yetiştirilmesi ve elemeği veriminin artırılması için orta vâdeli (plan süresine uygun) istihdam planları yapılmaktadır. Bizim bu konuya gereken önemi vermediğimizi üzülerek belirtmek isteriz.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1967 yılı programında eğitim bölümü, meselâ kavuçuğa ayrılardan daha az önem'e yer almıştır. Program iş gücü planlamasında ve teknik öğretim konusunda da yeni hiç bir şey getirmemiştir. Üstelik teknik öğretimde kısıcı tedbirler konmuştur. İhtiyaçları

ortaya koyacak yönde ayrıntılı araştırmalar yapılmadan, özellikle teknik öğretim alanında yeni meslek dalları ile ilgili eğitim kademeleri, eğitim bölümleri veya yeni okullar açılması yasaklanmıştır. Sanayi içinde eğitim konusunda planda öngörülen hedeflere ulaşılmadığına değinen programda, «Teknik eğitim faaliyetlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nda toplanması prensibinin 1967 de uygulanması tamamlanacaktır» hükmü de yer almıştır. Bu suretle program, teknik öğretimde ters yönde gelişmeleri ve bazı davranışları kısıtlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Oysa ki, planın her türlü imkân-

igte

**AHSAP
İŞLERİNİZ
ve
EŞYANIZ
İÇİN**

DUVARLARINIZ İÇİN

Sadosan
mat plastik boya

DYOLUX
SENTETİK BOYA

dyo

lar ve yolları açık bulundurması ve desteklemesi gerekirdi. Özel İdarelerin, Be'lediye-lerin, Kamu kurullarının ve hattâ bazı Bakanlıkların kendi bütçeleriyle teknik öğretim seferberliğine katılma'arı ve mevcut öğretim müesseselerinin de fırsat bulurlarsa kendi bünyeleri içinde gelişmeleri istenmeliydi.

Adam yetiştirme, öğretimin hayatla intibakını sağlama ve genellikle istihdamı plan'ama dâvasının böylece ihmal edilmiş olması planın kalkınma döneminde birçok bakımlardan başarımızı önleyeceğinden endişe ediyoruz.

ORTAK PAZARA HAZIRLANMA İÇİN KURULAN BİR TESIS

O RTAK PAZARA hazırlanmamız için özel sektör kuruluşlarının (bazı Ticaret ve Sanayi Odalarıyla Ticaret Borsalarının) kurdukları İktisadî Kalkınma Tesis-i, ilk genel kurul toplantısını geçen ay İstanbul Sanayi Odası salonunda yaptı. Tesis Başkanı, İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Behçet Osmanağaoğlu'nun konuşmasından sonra Genel Müdür Doç. Vural Savaş, üyelere Tesis çalışmaları hakkında geniş bilgi verdi. Kuruluş maksadı, Ortak Pazara özel sektörün hazırlanmasına çalışmak, gerekli bilgileri toplamak ve özel sektörün bu konudaki sorunlarına çözüm yolları aramaktır. Yapılan görüşmelerden ve ortaya atılan fikirlerden anlaşılmaktadır ki, bu konuda — Tesisin değerli çabalarına rağmen — henüz yeterli hareket sağlanamamıştır. Dâvanın önemi bile gereği gibi kavranamamış olduğu anlaşılmaktadır. Özel sektör adına bu uğurda harcanan çabaların yetersiz olması ve bu sektör kuruluşlarından meselâ Adana, İzmir, Ankara gibi büyük ticaret odalarımızın henüz Tesise katılmamış bulunmaları yanında, dâvanın yalnız özel sektörün değil, kamu sektörüyle birlikte tüm olarak bütün sektörlerin katılacağı memleket ölçüsünde bir örgütlenme ve çalışma dönemine girilmemiş olması da ümit kırıcıdır. Hazırlık dönemi geçmek üzeredir, ve görünürde Ortak Pazara katılmamızın güç olaca-

ğından ve böyle de olmasa hazırlıksız katılacağımız için beklediğimiz fayda şöyle dursun, ekonomimizi ağır yükler ve zararlar altına sokmuş olacağımızdan endişe edilebilir.

Şüphesiz mesele, topyekûn memleketin ekonomik, malî, ve sosyal ve idarî bünyesine bağlı birçok sorunların çözümüne bağlıdır. Endüstride ve tarımda memleketimizdeki maliyet yüksekliklerini gerektiren çeşitli nedenler üzerinde ayrı ayrı durulmak ve hepsini birden ele alarak ona göre bünyemizde köklü reformlara girişmek gerekir. Ortak Pazar karşısında sanayimizin rekabet edebilme ümidi (çok azı istisna edilirse) yok gibidir. Tarım memleketi olarak da, bugünkü durum böylece sürüp giderse, Ortak Pazara girmekten zararlı çıkacağımıza şüphe etmemek gerekir. Türkiye'nin spesifik tarımsal ürünleri (tütün, fındık, kuruyemiş gibi) daha kolay ihraç edebilmemiz karşısında, Ortak Pazar memleketlerinden her çeşit tarımsal madde ithalatını çoğaltmamız, bu suretle bir üretim gerilemesi; durumuna düşmemiz mümkündür.

Ortak Pazar, serbest mübadeleye dönüşür. Serbest mübadele serbest mübareze demektir. Kuvvetli olan zayıf olanı ezer. Türkiye serbest mübadeleinin kurbanı olmuş ve bu çarka girdikçe fakirleşmiş ve gerilemiş bir memlekettir. İngiltere Ortak Pazara girmekle kazanır; Türkiye kaybeder. Bu gerçekler Ortak Pazar anlaşmasına katıldığımız sırada da bu katılışa karşı olanlar tarafından ortaya atılmıştı. O zaman Türkiye'nin artık eski Türkiye olmadığı, az çok ilerlemiş bir ekonomiye ulaşmış olacağı, korunma gücüne kavuşacağı ifade edilmmişti. Aradan uzun seneler geçtiği halde bu konuda arpa boyu kadar bile ilerleme olamayışı, itirazcuların tekrar seslerini yükseltmelerine hakk bir sebep olabilir. Bize şimdiye kadar bazı olumlu ve verimli sonuçlar aldığımız gördüğümüz İktisadî Araştırma Tesisinin başlıca vazifesi, teknik çalışmalardan ziyade memleketin topyekûn Avrupa ekonomik topluluğuna her bakımdan hazırlanması için durmadan çağırıda, uyarımda bulunması ve kendi cılız sayılabilecek varlığı dışındaki bütün güçleri dâva uğruna seferber hale getirmeye çalışmasıdır.

Gerçekleri bütün açıklığıyla ve acı ta-

raflariyle ortaya , atmakta büyük fayda vardır. Tesis, hattâ bilgi toplayıp bunları ilgililere duyurmak yerine bu vazifeyi yapacak organ haline gelirse , çok daha faydalı olur. Tenkitlerin hükümete ve siyasi iktidara yönelmiş olması ürkütücü olmamalı ve bundan çekinilmelidir. Çünkü bizim yakından bildiğimize ve içten inandığımızı göre, yapıcı tenkitleri bekleyen bir iktidar iş başındadır. Eğer Tesis, kuruluş maksadına göre böyle bir iş göremiyekse o zaman özel sektör kuruluşlarına, kendi dışlarındaki aydın çevrenin ve genel olarak kamunun büyük desteğini sağlayacak yeni bir kuruluş meydana getirmelerini, ya da bu vazifeyi kendi üzerlerine alarak cesaretle yapmalarını tavsiye ederiz. Yoksa leyleğin ömrü lâklâkla geçer dendiği gibi, bizim de girmemize büyük ümit bağladığımız Ortak Pazar'ın kapısına kadar geldiğimiz gün geri çevrilmemiz, ya da kendi başımızı alıp çekilip gitmemiz mukadder bir sonuç olacaktır.

PIYASADAKİ PARA DARLIĞI VE GERÇEK NEDENLERİ

SON AYLARDA piyasa şiddetli bir para sıkıntısı içinde kıvranyor. Bankalar, kredileri önemli ölçüde kesmiştir. Bu durum veresiye satış ve bono ile muamele üzerine kurulu düzeni yürütme güçlüğü doğurmuştur. Bankalar senet iskontosunda nazlı davranmaktadırlar; çünkü Merkez Bankası da reeskont musluğunu hayî kısmıştır.

Banka iskonto zinciri içinde bonolar ödenip yenilendikçe piyasa tıkanmaktaydı. Yatırım ve işletme kredileri zaten çok sınırlı olduğundan bunun da kaynaklarından birini teşkil eden kısa vâdeli kredilerdeki daralma şimdi bir mali kuraklık doğurmuştur. Merkez Bankasınca alınan bu kısıntı tedbirleri, Dünya Bankasınca Türk parasında gerekli görülen devalüasyona

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

Sermayesi : 40.000.000 TL.

**Her nev'i dahili ve harici Banka muamelelerinde
Sür'at, Kolaylık ve Emniyet**

Yurt İçinde 79 Şube

**TASARRUF Mevduatında her çekilişte,
1 MİLYON LİRALIK İkramiyeler...**

TÜSTAV

GARANTİ BANKASI

Paranızın, İşinizin, İstikbâlinizin Garantisidir.

BARİŞ — 77

karşı alınmıştır. Oysa ki, bu aylar, mahsulün henüz piyasaya çıkmadığı, tüccar elinde toplanmaya başlandığı, likit para ihtiyacının fazla olduğu aylardır.

Hükümetçe devalüasyonu ve fiat yükseleşini önlemek bakımından bazı tedbirlerin sadece para ve kredi hacminde kısıntı yapmaktan ibaret kalması ve bu politikanın da sert uygulanması doğru olmamaktadır.

Durumun dış görünüşü böyle olmakla beraber, aslında özel kesim reeskont muamelelerinde böyle bir bunalımı haklı gösterecek ölçüde bir kısıntı olmamıştır. Bundan dolayı para darlığının başka nedenlerle izahı gerekir. Bu yılın Mart başlarında Merkez Bankasının 1 milyar 743 milyon lira olan senet iskonto limiti Temmuz ayı başında 2 milyar 81 milyon liraya yükselmiştir. Geçen ay hükümetçe alınan bir kararla bu had 300 milyon lira daha artırılmıştır. Bankaların reeskont haddi içine giden donmuş kredilerinin işler duruma girmesi mümkün olsa, bu para darlığı olmaması lazımdır. Özel ve resmi bankalarda kredi kontrolünün devletin mali ve iktisadi politikasıyla âhenkli şekilde yapılamaması, genellikle bu politikayı yürüten organların yetersizliği, bunalımın başlıca nedenlerindedir. Fakat asıl sebep, 1966 da erişilen yüksek kalkınma hızına uygun bir üretim hızına erişilememiş, dış ödeme dengesindeki açığın miktar olarak çoğalmış ve kalkınma halinde olan bir memlekette üretim — tüketim arasındaki dengesizliği törpüleyecek ekonomik ve mali tedbirlerin alınmamış olmasıdır. Bu bakımdan piyasada beliren son para darlığı, temeli 1966 da atılmış olduğu için, beklenmedik bir hâdise sayılmamalıdır. Döviz ve altın rezervinin her an bitecek derecede azalması ve yeni döviz kaynakları bulunamaması karşısında ithalât malları tüketimini kısıcı ciddi tedbirlere baş vurmamak gerekirdi. Bu konuda akaryakıt ve kâğıt harcamalarındaki israfı bir örnek olarak verebiliriz. İsrail -Arap harbinin çıkması ve Arap memleketlerinden dünya petrol ihracatının durdurulması üzerine bile akaryakıt kontrol ve tahdidine gidilmemiştir. Kâğıt fabrikalarının Yurd ihtiyacına yetersizliği ve kitap basacak kâğıt bulunamaması karşısında geniş miktarda döviz karşılığı ithalâta baş

vurmamak zarureti doğmuş; fakat bu fedakârlığın yanı sıra hiç olmazsa tüketimi yüzde yirmi ölçüsünde kısmayı sağlayacak tahdit tedbirlerine girişilememiştir. Demir, çimento, diğer başlıca stratejik maddelerde gerek resmi ve gerek özel sektör ihtiyaç ve talep seviyesini, döviz tasarrufunu sağlamak maksadıyla, kısmak için hiçbir tedbir alınmamıştır.

Hızla kalkınmanın ödenmesi gereken bir bedeli vardır. Yeterli döviz kaynakları olmayan, ya da döviz tasarruflarına girişmemiş olan memleketlerde hem hızlı kalkınma hem fiatların yükselmemesi ve enflasyona gidilmemesini önleme imkânsızdır. Ancak sağlam bir ekonomik ve mali politika gütmek, planlamada sektör davranmamak, işi oluruna bırakmamak şartıyla bu imkânsızlığı yenmenin yolu bulunabilir.

Hızlı kalkınmada hiç kimsenin fedakârlığa katlanmaması, hattâ tedirgin olmaması istenirse, doğacak sonuçlara katlanmalıdır. Fiatlar serbest olacak; üretim ve tüketim serbest olacak; kredi ve banka sistemi başı boş işleyecek; para hareketleri ile mal hareketleri arasında dengenin korunması gibi bir konu hiç düşünülmeyecek; ithalât ve ihracat muamelelerinde bir sürü sulistimaller ve döviz kayıplarını önleyici tedbirler de alınmayacak; bütün bunlardan sonra fiatların yükselmemesi, para darlığı çekilmemesi, transfer gecikmelerinin olmaması istenecek... Bunlar olmayacak şeylerdir.

Bu bakımdan piyasada beliren para darlığını enflasyon ve deflasyon arasında mekik dokumamızı olayların doğurduğu normal bir sonuç olarak karşılamak gerekir. Bu darlığın emisyon ve kredi hacmini bir miktar çoğaltmak, palyatif bazı tedbirler almak suretiyle giderilmesi mümkün olmadığı, asıl buhranı doğuran nedenlere değinilmediği süre, yolun enflasyona gitmek olacağı kanısındayız.

GELECEK SAYIDA :

**Şevket Süreyya Aydemir'in
mektubu ve cevabımız**

PAPA SAYIN ALTINCI "PAUL" UN TÜRKİYE'Yİ ZİYARETİ

Dr. İlhamî MASAR

SAYIN Papa'nın Türkiye'yi ziyaretin-
deki esas maksat, sayın Patrik Athe-
negoras'ı görmek Katolik ve Orta-
doks kiliselerini birbirlerine biraz daha yak-
laştırmaktır.

Fener Patrikhanesi dünyanın en gerici
din kurulusudur. Diğer hiristiyan mezhepleri
ile yakınlaşmayı arzu etmez. Sen Sinod
meclisi Elenizmin en insafsız öncüsüdür.
Sayın Athenegoras ise hürmete şayan, li-
beral görüşlü bir din adamıdır.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra başımız-
da Stalin'in tehditleri de Demokles kılıcı
gibi dolaşırken, Anadolu'nun burnunun di-
bindeki Meis adası dahil, oniki adanın Yun-
anlılar tarafından bir el çabukluğu ile il-
hak edilmesine ses çıkaramamıştık. Bu hâl
onların çok hoşuna gitmişti ve bizimle ara-
ları pek iyi idi. Newyork'da, bu hava için-
de İstanbul patrikhanesine tâbi Newyork-
metropoliti olan sayın Athenegoras ile ta-
nıştım.

Bir akşam bir ziyafette yan yana otur-
muştuk, uzun uzadıya konuştuk. Bana esa-
sında bir hiristiyan Türk olduğunu ve haya-
tında bütün gayesinin hakiki bir Türk-Elen
anlaşmasını başarmak bulunduğunu söyle-
di. Allaha inanan dinler birbirlerine daha
yakınlaşmalıdırlar dedi. Hepimizde, kendi-
sinin samimi olduğuna dair bir kanaat var-
dı. Hattâ orada bulunan bir Türk subay
grubu kendisine sevgi gösterisinde bulun-
du.

1959 senesinde Athenegoras Türk hükü-
metinin de arzusuna uyularak İstanbul orto-
doks patriği intihap edildi. Kendisini Tür-
kiye'ye götürecektir olan uçağın kalkacağı
meydana, Birleşmiş Milletler delegemiz
Selim Sarper dahil, birçok Türk geldi; ken-
disine gayesine ulaşması için başarılar di-
ledik. Patrik ile beraber meşhur sinema
kralı, rum asıllı Amerikan Skouras da İs-
tanbul'a gitti.

Patriğin İstanbul'da iyi karşılandığını,
hattâ kendisini Eyüp Sultan'ın mezarını zi-
yaret ettiğini işittik.

On gün sonra Skouras Newyork'a av-
det etti. Kendisi ile iyi ahbab olan bir dos-
tum ona Fener patrikhanesini nasıl buldun,
diye sormuş ve şu cevabı almış:

«Fener'de öyle gerici bir hava esiyor ki,
onlarla Athenegoras değil, Hazreti İsa bile
gelse başa çıkamaz...»

Skouras'ın niyeti Patrikhaneyi tamir ve
civarını tanzim ettirmektir. Bu hususta çok
para sarfetmeye niyetli idi. Bu iş tahakkuk
etmedi.

Hakiki bir Türk-Elen anlaşmasına ge-
lince, onu kösteklemek için Makarios, Kıb-
ris'da elinden geleni yaptı.

Sayın Papa ile sayın Athenegoras daha
evvel bu'uştukları zaman bundan bir sene
evvel birbirleri aleyhinde vazetmiş oldukları
afrozları kaldırdıklarını ilân etmişlerdi.

Sayın altıncı Paul çok iyi niyetlerle
Türkiye'ye gelmektedir. Dünyamızın iyi-
liğini isteyen her insanın kendisine başarılar
dilemeyi istemesi tabiidir. Fakat o da Fe-
ner'deki küflenmiş havayı tenneffüs ettiği
zaman hayâl sukutuna uğrayacaktır.

Bence Fener Patrikhanesine Makarios,
sayın Athenegoras'dan daha iyi yakışırdı.

ANAYASA DEĞİŞMELİ Mİ; YOKSA TEFSİR Mİ EDİLMELİ ?

SON zamanlarda AP iktidarının önümüz-
deki seçimlerde üçte iki çoğunluk elde
ederse Anayasayı değiştirmek isteyeceği
söylentileri üzerine sayın Prof. Vakur Ver-
san, Yeni Gazetede yayınladığı bir yazıda
Anayasa'nın değiştirilmesinden ziyade, hü-
kümlerinin zamana göre tefsir edilmesi ve
şartlara uygun şekilde uygulanması tezini
savunmaktadır. Versan, şu nedenlere daya-
maktadır:

1— *Siyasi ilimler ve Anayasa hukuku
ile uğraşanlar bilirler ki, siyasi cemiyetle-
rin temellerini teşkil eden Anayasaların do-
ğuşu ve gelişimi keyfi birtakım kararlarla
değil, uzun birtakım tarihi olayların sonu-
cu iledir.*

2— *Bir toplumun bünyesine tıpatıp
uygun bir Anayasa yapılamaz. Onun için
Anayasa kurallarını toplumun değişen ger-
çeklerine uydurmak üzere kaidelerini za-*

man zaman değiştirmek yerine, onları günün ihtiyaç ve şartlarına uyacak şekilde tefsir ve tatbik etmelidir.

Sayın Profesörün tezinin dayandığı bu iki nedenin bilimsel açıdan savunulması güç olsa gerektir. Anayasaların doğuşunun uzun tarihi olayların sonucu olması, hürriyet Anayasaları için doğru olabilir. Devrim Anayasaları — ki bizim 1961 Anayasası da öyledir — ne uzun ne kısa tarihi bir gelişme ve zorlama sonunda meydana gelmiş; 27 Mayıs ihtilâlcilerinin hukuk profesörlerine: «Hürriyetleri sağlama bağlayacak bir Anayasa yapın» kararından sonra keyfi denebilecek takdirlerle hazırlanmıştır. Anayasaların değiştirilmeyip, hükümlerine mukadde kitap gibi bağlanarak zamana göre tefsir etmek suretiyle bu hükümleri istenen mânaya vermek yolu ise, hukuka aykırıdır ve İslâmın tefsircilik yoluyla düştüğü çukura toplumlari sürüklemek demektir.

1961 Anayasasının bazı ana hükümleriyle Türk toplumunun bünyesine uymayan tarafları varsa, bunlar ihtilâlin heyecan dalgasından sıyrıldığımız zamanlarda değiştirilmeliydi. Şunu da tekrar etmek isteriz ki, biz bir Anayasa ile bir toplumun temel sorunlarının çözümlenebileceği inancında değiliz. 27 Mayıs ihtilâli, bir Anayasa ve serbest seçim yaparak dâvalarımızın halledilebileceği inancına saptamakla tarihi bir hata işlemiştir. Bu konuda ihtilâlin ilk aylarında Millî Birlik Komitesi müşavirlerinden biri tarafından hazırlanarak Komiteye sunulan «Prensipler» bu tezimizi desteklemektedir. Bu vesikayı önemi dolayısıyla tekrar sütunlarımıza geçirmeyi yararlı bulduk:

P R E N S İ P L E R :

1.— Millî Birlik İnkılâbının temel fikri demokratik rejimi kurmaktır. Bu rejim Anayasa ve Seçim Kanununu yaparak seçimlere gitmek sayesinde kurulamaz. Bunun için en az dört sene milletçe elele vererek ve iktidarı her hangi bir partiye teslim etmiyerek bir inkılâp devri yaşamamıza ihtiyacı vardır.

2.— Bu temel fikrin gerçekleşmesi için:

a) Demokrasinin fikir planının hazırlanması;

b) Seçim zemininin hazırlanması;

c) Bir İnkılâp Meclisinin teşkil edilmesi

d) İnkılâp Meclisinde parti iktidarının doğmaması tedbirlerinin alınması; gerekmektedir.

3.— Bizde demokrasinin kurulamamasının başlıca sebebi, iki temel örgümüzün noksan veya kifayetsiz oluşudur. Garpte bu rejim: 1) Komünlerin ve belediyelerin istiklâli, 2) Loncaların kaldırılmasından sonra hür ve serbest mesleki teşekküllerin kuvvetlenmesi sayesinde kurulmuştur. Bundan maada fert, iktisadi hürriyetine sahipti. Yani Garpte iktisadi hürriyet siyasi hürriyetten evvel doğmuştur. Bizde vatandaş otoritelerin sadece idari değil, daha çok iktisadi baskısı altındadır.

Demokrasi vatandaşın otoritelere karşı mukavemet etmesi hareketidir. Bir milletin fertleri ne kadar cengâver olursa olsun, muntazaman ordu şeklinde teşkilatlanmamış ise harbedemez. Bunun için teşkilatlanmış olması ve memlekette demokratik ananın kurulması şarttır. Sadece siyasi parti halinde organlaşma kâfi gelmez. Böyle olursa modern anlamda partiler kurulamaz, kurulanlar geri tezatları körükler ve faydadan ziyade zararlı olurlar.

İşte demokrasiyi kurabilmemiz için topluluğumuzun noksan veya yetersiz olan bu orta örgüsünü meydana getirmemiz ve demokratik ananeyi yaratmamız ve aynı zamanda ferdin iktisadi hürriyetini sağlayıcı tedbirleri almamız lâzımdır. Bu gayeye ancak inkılâp rejimi yaşamak sayesinde varabiliriz.

İnkılâbın temel fikri bu görüşe dayanmaktadır.

SEÇİM ZEMİNİNİN HAZIRLANMASI:

4.— Bugünkü şartlar henüz bir seçim yapmaya müsait değildir. Bu seçimde partiler iktidara karşı olmayacaklardır. Seçime girecek partiler iktidarda bulunan Millî Birlik Komitesine karşı değil, onunla birlikte seçime gireceklerdir. Bu seçim memleketçe ve bütün partilerce kabul edilmiş müsterek bir idealin gerçekleşmesi gayesiyle yapılacaktır. Partiler inkılâbın fikir planında birleştikten sonra seçime girmelidirler. Şüphesiz bu ana fikrin nasıl ve ne şekilde tatbik edilmesi gerektiği noktasın-

da partiler çeşitli görüşlere sahip olabilirler. Fakat elele vererek bir İnkılâp Meclisi içinde demokrasiyi kurmak ve memleketin başlıca ana dâvalarını halletmek hususunda aralarında hiçbir ihtilâf olmamalıdır.

5.— Partiler bakımından seçim hazırlığı sadece ana fikirde birleşme sayesinde başarılamaz. Aynı zamanda şu iki işin de yapılması lazımdır:

a) Parti reformu: (Partilerin teşkil ve idaresi, üyeleri, seçim propaganda faaliyetleri ve sair hükümler. Cemiyetler Kanunu dışında hususi bir kanunla düzenlenmelidir. (Böyle bir kanun tasarısı için bir müsvede hazırlanmıştır.)

b) Seçmenlerin seçimden önce kongreler halinde toplanması. (Kalkınma kongreleri tertiplenmesi hakkında bir tasarı müsvedesini hazırlanmış olup bu teşkilât aynı zamanda noksanımız olan demokratik örgütün yerine geçecek ve birçok memleketler için de örnek teşkil edecektir)

6.— Önümüzdeki sene sonbahar başlarında yapılması kararlaştırılmış olan seçimlerle kurulacak İnkılâp Meclisine kadar Millî Birlik Komitesinin istişari organı olarak çalışacak bir meclisin hemen teşkil çok faydeli olacaktır. Bu mecliste partiler (Kuvvetlerine göre veya müsavatan), mesleki teşekküller, üniversitelerden seçilecek temsilcilerden maada Millî Birlik Komitesiince seçilmiş mütehassıslar da bulunur.

INKILAP MECLİSİNİN TEŞKİL TARZI:

7.— İnkılâp Meclisi veya Kurucu Meclis geçici Anayasaya hükümler koymak suretiyle teşkil edilmelidir. Bu Meclis kendisini teşkil eden bu hükümleri değiştiremez.

Bu Meclisin üçte ilcisi hallen tek dereceli seçim usulüyle seçtiği mebuslardan ve üçte birisi de teşekküllerin seçim yaparak yollayacağı temsilcilerden müteşekkül olabilir. Temsilcilerin tahsil ve tecrübe gibi bazı vasıfları haiz olması şart koşulur.

Seçmenler parti listelerine oy verirler. Müstakillerin de birleşerek veya tek başlarına seçimlere iştirak hakları vardır.

Parti adayları, teklif edilen parti kanun tasarılarına göre, çift kademe üzerinden seçilirler. Yani aday ayrılması da bir nevi seçim mahiyetindedir. Partiler, o seçim bölgesinde kalkınma kongrelerine katılmış olan müstakil seçmenler nispetinde listelerine müstakil aday koymaya, meselâ, dötte birden fazla olmamak gibi bir limit de kabul edilerek; mecbur tutulabilirler. Millî Birlik Komitesi üyeleri her parti listesinde müstakîl olarak yer alırlar.

İnkılâp devresinde yasama organı tek Meclisten ibarettir. Bu Meclisin süresi normal Meclislerinki kadar olmak üzere dört yıl olmalıdır.

(Gerek İnkılâp Meclisi seçimlerinde ve gerekse bundan sonra yapılacak diğer seçimlerde kazanılmayan veya seçimlere iştirak etmiyerek siyasi hayattan çekilen Millî Birlik Komitesi üyeleri birinci derecede Devlet memurları maaşıyla emekliye ayrılmaları da kabul edilmelidir.)

PARTİ İKTİDARININ ÖNLENMESİ:

8.— İnkılâp Meclisi devresinde bir parti ekseriyette de olsa iktidarın ona teslim edilmemesi, yani parti iktidarı usulünün terki için seçim hazırlığı ve Meclisin teşkil tarzı hususlarında belirtilen tedbirler dışında:

a) İkinci Cumhuriyetin Birinci Meclisi devrinde veya Anayasa tasarısının derpiş ettiği gibi müddeti yedi sene olacak ilk Cumhuriyetinin tarafsız bir zat olması sağlanmalıdır. Bu İnkılâp Meclisinin teşkiline esas olacak olan Geçici Anayasaya hüküm koymak suretiyle hâllolunabilir. Başbakan kazanan partiden olur. Fakat kabine Mecliste temsil edilen her parti ve müstakillerden müteşekkül olmak şarttır.

b) Bütün bunların sağlanabilmesinin en büyük bir teminatı da Millî Birlik Komitesinin seçim öncesi yapacağı çalışmalar, yani seçim hazırlığıdır. İlk Meclisin bundan evvelkiler gibi olmaması ancak bu suretle sağlanır. Bu sayede İkinci Cumhuriyetimizin Birinci Meclisi, Birinci Türkiye Büyük Meclisi karakterini taşıyacağı umulabilir.

Ordu ve Millet

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

ORDU sınıf değildir; millettir. Sınıf, milletin içinde iktisadî ilişkiler ve çıkarlar yönünden ayrılmış parçalarıdır. Tüccar bir sınıftır, memur bir sınıftır, fakat ordu bir sınıf değildir. «Ordu böyle istiyor» denemez. Çünkü ordu milletin kendisi olmasına rağmen milleti temsil etmez; onun adına söz söyleyemez. Bunun için örgütlenmemiştir ve örgütlenmesi yasaktır. Ordu politika ile uğraşamaz; uğraşması yasak olmasaydı, milletin kendisi gibi ordunun da çeşitli partiler kurması ve aralarında çeşitli ve farklı görüş ve isteklerin belirmesi gerekirdi. Yani böyle bir durumda bile topyekûn «Ordu böyle istiyor» denemezdi.

«Ordu» bir sınıf değildir ama, yönetimi bir sınıftır, elindedir: Subay sınıfı. Devleti idare eden memur gibi subay da bir sınıftır; özel şekilde orduyu idare etmek için yetiştirilmiştir. «Ordu böyle istiyor» demenin «subay böyle istiyor» anlamına gelmesi gerekir. Ancak partiler ve sendikalar halinde örgütlenmemiş oldukları gibi, ordu disiplini ve hiyerarşisi dolayısıyla, ancak üst kademedeki olanların sınıfları adına konuşma yetkisi bulunduğundan ne «subaylar böyle istiyor» demek ne de üst kademedeki olanların, ya da onlardan en üstte olanların isteklerini onlara ve orduya mal etmek doğru değildir.

ÜÇ ÇEŞİT millet vardır: Tek örgülü; iki örgülü, üç örgülü. Tek örgülüler, devletle beraber ve o yaşadıkça var olan toplumlardır: Osmanlı devrinde Türk milleti gibi. İkinci çeşit milletler devlet örgüsünden başka ayrıca bir de mülkiyet örgütiyle örülmüş toplumlardır: Yunanlılar gibi. Devlet yok olduğu zamanda da bu ikinci örgüt sayesinde yaşayabilirler. Ni-

hayet devlet ve mülkiyet örgütlerinin yanı sıra sınıfların kurduğu demokratik örgütlere dayanan üç örgülü milletler de, bu kategorinin üst ve mükemmel kademesini biçimler: İleri Batı milletleri gibi.

Tek örgülü toplumlar, devleti idare eden sınıfların elindedir. Buralarda demokrasi olmaz. İki örgülülerde devlet ve mülkiyet örgütlerine hâkim olan sınıflar arasında bir anlaşma olursa yaşar; olmazsa askerî ihtilâller olur. Üç örgülü toplumlarda demokrasi yaşar; şiddetli bunalım dönemlerinde yaşayamazsa askerî ihtilâllerle değil, demokratik kurallarla açık veya kapalı diktatörlükler kurulu. Bu diktatörler demokrasi kurallarını yokeretmeye yönelirlerse yaşayamazlar; milletin çoğunluk oyunu olarak ancak iktidarda kalabilirler: Hitler ve De Gaulle gibi.

TÜRKLER Anadolu'ya yerleşip Osmanlı devletini kurdukları zaman örgütleri bakımından o devrin şartlarına göre, ileri sayılabilecek bir toplumdular. Devlet örgütleri vardı; ve nereye gitseler hemen devleti kurarlardı. Devletin idaresi de Bey, Ülema, Esnaf üçlüsünün elindeydi. Osmanlı devrinde Türkler, bu mükemmel hallerinden tek örgülü, devlete bağlı ilkel ve geri bir toplum haline geldiler. Türklerin Bey, Ülema ve Esnaf üçlüsü kökünden kazıncaya kadar tasfiye edildi. Bu suretle devletin idaresi Kakıpulunun mutlak hâkimiyeti altına girdi.

Bu sınıf üçe ayrılmıştı: Seyfiye (ordu), İlmiye (medrese), ve Kalemîye (Enderun). Osmanlı tarihinde bütün ihtilâller, inkılâplar, her türlü sosyal dalgalanmalar yalnızca bu sınıfın üç kolu arasında olmuş ve akmıştır. Kâh bunlardan ikisi birleşerek

Özel Sektör Kuvvetli mi?

BİR memlekette on binlerce kooperatif, binlerce meslekî teşekkül, onlarca Üniversite, tiyatro, daha birçok kuruluşlar olabilir. Fakat o memleket bunları devlet gücüyle yapmışsa hâlâ geri olmaktan, geri bir devlet düzeni içinde yaşamaktan kurtulamamış demektir. İleri millet, vesayet altından kurtulmuş, fertlerinin her işi kendilerinin gördüğü bir toplumdur. Böyle toplumları devlet memurları değil, sosyal sınıflar yani millet idare eder.

Eğer bir memlekette kooperatifler, meslekî teşekküller ve diğer örgütler fertlerin gönüllü kuruluşları durumunda ise, o millet ileridir, sağlamdır ve ebediyen yaşama hak kazanmıştır.

Kaç gönüllü kooperatif, kaç gönüllü meslek teşekkülü ve bu gibi kuruluşlar vardır? Ve bunlar ne derece güçlüdürler? Bunlara bakarak Türkiye'nin ilerilik derecesini öğreneceğiz.

Türkiye'de özel sektör kuvvetli midir?

Bu sektörün kurduğu fabri-

kalar, yaptığı işler, sahibi olduğu servet ve sâman, gücünü ölçmemize yetmez. Kanunla girmeye zorlandıkları Ticaret Odaları, Sanayi Odaları dışında meslekî örgütleri var mıdır? Ve ne derece kuvvetlidir? Özel sektör belirli bir dünya ve memleket görüşü etrafında ideolojik savaş yapıyor mu? Bu savaş yapanları destekliyor mu? Eğer yapıyor ve destekliyorsa kuvvetlidir; değilse tehlikeli şekilde zayıftır. Tehlikeli şekilde diyoruz; çünkü paraca, maddece kuvvetlenme ölçüsünde kafaca ve örgütçe zayıfsa bu sektörün, cılız bacaklarının üstünde taşıyamıyacağı, dengesini bulamıyacağı ağır bir baş var demektir; ufak bir darbede herşey yok olup gidebilir.

Komünizm ancak, özel sektörü böyle olan memleketler için tehlikelidir. Komünizmle mücadele filân hepsi lâf!... Özel sektör kendi bünyesindeki bu anormalliği kaldırabiliyor mu? Ona bakmalı...

üçüncünün elinden iktidarı almış; kâh bir teki ikisini ezmiştir.

Bu tarihsel kural, Türklerin Atatürk sayesinde millî devletlerini kurmalarından sonra değişme eğilimi göstermiştir. Meşrutiyet ve yine Ordunun başardığı bir ihtilâl olan Cumhuriyet'ten sonra GAZİ, Türk milletini Kapıkulu sınıflarının elinde tek örgülü ilkel bir toplum durumundan kurtarmaya çalışmış ve ilk iş olarak da orduyu memleket idaresine ve politikaya karıştırmaktan kesin olarak uzaklaştırmayı sağlamıştır. Ancak mülkiyet örgüsünü kurmak bunun kadar başarılı olacak bir iş olmadığından, bu hedefe zamanla ulaş-

maya çalışmış, fakat gerçekleşmesini görmeye ömrü vefa etmemiştir. Nihayet İkinci Dünya Harbinin yarattığı şartların da etkisi altında Türkiye, iki örgütlü toplumlara özgü demokratik rejimi kabul etmiş; ve 1946 dan bu yana 21 sene bu rejimin sarsıntılı ve bunalımları içine düşmüştür.

TURKIYE, demokrasi buhranlarıyla geçen 21 sene içinde, mülkiyet münasebetlerine bağlı ikinci örgütünü (mülke sahip olanlarla olmayanlar aynı örgüt içinde mütââa edilir) kurma ve kuvvetlendirmede hayli ilerleme kaydetmiş bir memleket. Buna rağmen bu ikinci örgüt — ö-

zellikle mülke sahip olanların köksüz bir gelişme sonunda doğmuş ve memleket şuurundan geniş ölçüde yoksun bir sınıf durumunda olmaları dolayısıyla — iktidarı elde edecek, hattâ ona ortak olacak duruma henüz girememiştir.

Demokrasiden sonra Türkiye'de devlete bağlı sınıfın (Kapıkulunun) karşısına bir yeni sınıf çıkmıştır: Partici sınıfı. İktidar mücadelesi şimdiye kadar bu iki sınıf arasında akmıştır. Parti Ocak başkanlarının kaymakama emir verdiği devirlerle, subayın vali yerine geçtiği devirler karşılıklı olarak bu dönem içinde yaşanmıştır.

1950 beyaz ihtilâli, Türk halkının yüz yıllar boyunca baskısı altında ızdırabını çektiği Kapıkulu sınıfına karşı direnmesi ve partici sınıfına teslim olması hareketidir. 1960 askerî ihtilâli ise, halkın yönetimini eline geçirdikten sonra ktidarda kalabilmek için meşruluk dışı yollara sarmış olan partici sınıfına karşı silâhlı memur (Kapıkulu) sınıfının yeniden demokrasiye dönmeyi sağlamak amacıyla yaptığı bir hükümet darbesidir.

27 Mayıs'tan sonra demokrasiyi sağlam teminatçı bağlayan bir Anayasa ve milletin iradesini yansıtan bir seçim yapılmış ve seçim dört sene sonra bir daha tekrarlanarak mutlak çoğunluğu elinde tutan meşru bir iktidar kurulmuştur: Artık milletin arzusunu belirtecek oy mekanizmasıdır. Seçimlerde çoğunluğu kazanan, millete bildirdiği programı ve vaatleri altında iş yapmak üzere, iktidara geçecektir. Meşru iktidar kurulduktan sonra devletin Anayasaya ve hukuka bağlı çeşitli organları kendi fonksiyonlarını yaptıkları ve yetkilerinin sınırlarını titizlikle aşmadıkları süre rejim yaşamış olur. Aksi takdirde, yani devletin kanunlarla yetki ve ödevleri belli olan çeşitli organlarından her hangi biri kendisini bu düzen dışında görür veya görmeye çalışır da bunda muvaffak olursa o zaman memlekette demokrasiye paydos etmek gerekir.

27 MAYIS ihtilâlinden sonra Türkiye'de iki örgülü toplumlara özgü demokratik rejim, Anayasa ve ona bağlı kuruluşlarla, teminata bağlandı. Bu rejimin yaşamasını istiyorsak, gördüğümüz ak-

saklıkları ve kötülükleri düzeltmeyi de yalnız ve yalnız ondan beklemeye mecburuz. Hiç bir üst müdahale, askerî bir ihtilâl ihtimali artık Türkiye'de kimsenin aklına gelmemeli, gelememelidir.

Bunun başlıca şartı şudur: Demokratik rejimde de skolâstik Şark kafasından kurtularak realitelerimize uygun reformlara girişmek ve bu rejimi en iyi niyetlerle uygulamak.

27 Mayıs ihtilâlinden sonra hayatımıza girmiş olan Anayasa, Anayasa Mahkemesi, çift meclis ve diğer müesseselerin bünyemize uymayan, özlediğimiz demokratik rejimin yaşamasını güçleştiren, millî irade dışı güçlerin müdahalelerine ortam hazırlayan yanları vardır. Fakat biz bunları olduğu gibi kabul etmekte, korunmasından başka yol düşünmemekteyiz. Bağlı olduğumuz kurulu hukukî rejimin aksaklıkları, onu kuranları da tedirgin etmektedir. Yaptıkları işi neden beğenmediklerini bilsinler ya da bilmesinler, her halde durumdan ve gidişten memnun değillerdir. Millî iradenin seçimlerle tecellisi mekanizmasının kuruluş ve işleyişi mükemmel midir? Türkiye'de demokratik rejimin kaderi, bir partici sınıfın kendi arasında, her defasında miktarları artan malî külfetlere katlanma karşılığı yaptığı mücadeleye bağlanmıştır. 100 bin lirayı göze alamayan neden ağızıyla kuş tutsa mebus ya da senatör olamaz? Neden seçim mekanizması milletin iradesini değil, bu türden sınıfın iradesini belirtmeye yarayan bir vasıta olmuştur? Yoklamaları, listeleri, oy veriş, şusu busu ile seçmene karşı ve partiden yana elimizde bir seçim kanunu vardır. Parlâmentonun (kuruluşuna ve fonksiyonlarına değinen) çalışma aksaklıkları herkesin gözü önündedir. Anayasa Mahkemesi, ne biçim kurulmuştur? Parlâmentonun yaptığı kanunları on-onbeş kişilik bir mahkeme çoğunlukla vereceği bir kararla kaldırabilir. Bu kararın ne yeniden tetkiki var, ne de temyizi... Anayasa Mahkemesi üyelerinin üşenmeden kararların altına muhalefet şerhleri düşürmelerine şaşmak gerekir. Kime karşı ve ne için yazarlar bunları?

Seçim mekanizması böyle işler, parlâmento bu halde çalışmaya mecbur olur, Anayasa Mahkemesi rejimin gerçek

bir teminatı olamaz ve nihayet işbaşında olanlar bu yüzden hükümet etme yetkilerine sahip olamazlarsa, demokratik rejimi yaşatmaya ve korumaya kimsenin gücü yetmez.

1960 dan önce Anayasayı ve hukuki bünyeyi Türkiye realitesine uyduramayan, bu zorunluğu fark etmeyen bir iktidar, Anayasayı ihlâl suçundan devrildi gitti. Bu iktidarın başlarına ağır cezalar bu yüzden verildi. Oysa ki onlar, ya «hükümet etme» ya da «Anayasayı ihlâl etme» gibi iki alternatiften birini seçmeye mecburdular. Hükümet etmeyi, memleketi iş yapış bırakmaya tercih ettiler ve kanun karşısında Anayasayı ihlâl gibi en ağır bir suç işlemiş duruma düştüler.

Şimdi AP iktidarı da bu iki alternatiften birini seçmeye zorlanmaktadır. İhlâl sonrası kritik bir dönem yaşıyoruz; partici sınıf kavgası geri ve ileri birçok zararlı akımları suyuüne çıkarmış, saklı ve açık birçok çıkarların vasıtası haline gelmiştir. Nihayet memleketin hemen ele alınması gereken birçok ekonomik ve sosyal problemleri vardır. Bütün bunlar gözönüne alınır ve Anayasa ile kurulu bugünkü düzeni değiştirmeye de gücü yetmeyeceği düşünülürse, iktidarın bir kompromi yoluna gitmesini bir dereceye kadar haklı görmemek mümkün değildir. Ancak uzun süre ne şişi ne de kebabı yakmayan idarei maslahatçı politika başarılı olamaz. Partici sınıfı arasında «Her şey

millî iradeye bağlıdır; bizi millet seçti; istediğimizi yaparız» zihniyeti hâkim olması ne kadar sakat ve realitelere aykırı ise, durumdan tedirgin olan Kapıkulu sınıfı arasında: «Politikacılara da ne oluyor? Bunların çanlarına ot tıkamak gerekir» kafasıyla parlamento üyelerine bile hakaret etmek o derece yanlış ve rejim bakımından ümit kırıcı olmaktadır. Bir milletvekilinin bir kumandan ya da subay tarafından saygısız bir muameleye uğraması dolayısıyla sayın Genel Kurmay Başkanının kamu oyuna duyurmak üzere yayınlattığı Bildiri, birçok kimse gibi bizi de uzun uzun düşündürdü, ve bir parlamento üyesinin askerî savcılıkta ifadesi alındığı haberini de taşıyan bu Bildiriyi yazıp yayınlama emri veren zatın hâlâ nasıl yerinde kalabildiği konusunda hayretten hayrete sürüklendi.

Demek ki normal olmayan bir dönem içindeyiz.

Bu dönemi normale döndürmek hepimizin, iktidarın vaş vazifesidir. Sayın Demirel, rejimin kuruluş kusurlarından ve aksaklıklarından doğan bu durumu hemen düzeltmeyi ilk iş olarak ele almaz, ele almaya vakit bulamazsa, rejim hakkında her zaman belirttiği iyimserliğin ve «Kimsenin bu rejimi değiştirmeye gücü yetmeyecektir» gibi teminatın bir değer taşınamasından korkulabilir.

İSTANBUL BANKASI

Sermayesi : 20.000.000 Lira

1967 YILINDA

Mevduat Sahiplerine

Çeşitli Para İkramiyeleri

Mevduata

% 6 1/2 a kadar faiz

İSTANBUL BANKASI

BARIŞ — 72

Ordu ve Gençlik

Yazan : Feridun AKDAĞ

Kamu gelirlerinden beşte birini Ordu'ya ayırıyoruz; memleketin en zinde insanlarını (Faal nüfusunun %5 ini) senelerce sinesinde topluyoruz; her alanda en modern teknik vasıtaları emrine veriyoruz. Saldırı karşısında, birgün şerefle kahramanlık vazifesini yapacağına milletçe tam güven besleyerek elimizden gelebilecek her fedakârlığı ondan esirgemiyoruz.

Fakat Ordu, bu son derece geniş insan ve materiyel zenginliği içinde, sadece bir saldırıya karşı hazır beklemek, millî varlığımızın ve bütünlüğümüzün koruyucusu ve savunucusu durumunda kalmakla yetinerek, kalkınma içinde olan ve her güçten ve imkândan yararlanmak zorunda bulunan bu memleketin bu hamlelerine seyirci mi kalmalı, katılmamalı mı?

İşte bu durum mutlaka ve en kısa zamanda değişmeli, Ordu memleketin kültürel, ekonomik ve sosyal kalkınmasında rol alan başlıca kaynak haline gelmelidir.

KALKINMA halinde olan birçok memleketlerde Ordu böyle bir vazife yapmaktadır. Bu memleketlerde yol, sulama, köprü, orman yetiştirme, teraslama, köy ve bölge kalkınması gibi çeşitli bayındırlık ve kalkınma işlerinde gördüğü vazife gittikçe önem kazanmakta ve yaptığı maddî ve manevî katkılara Ordu, kalkınmanın, vazgeçilmez unsuru haline gelmiş bulunmaktadır.

Bu konuda diğer önemli nokta, Ordunun, tahsil dışında gençlerin yetiştirilmesi işini üzerine almasıdır. Ordu, zararlı akımların sağa sola sürüklediği ve bir meslek formasyonundan ve memleket meselelerine nüfuz etme gücünden yoksun avâre gençliği kurtaran ve onu meslek hayatına uygun bir eğitim ve deneme ile şahsına ve memleketine yararlı hale getiren bir büyük mektep vazifesi de görmektedir.

Bu işleri dışında Ordunun doğrudan doğruya üreticilik fonksiyonu da vardır. Büyük

tüketici olan Ordu, kendi ihtiyacı olan yiyecek, giyecek ve diğer maddeleri istihsale de gitmektedir. Ordunun mal istihsal edip piyasaya satması hiç bir yerde söz konusu olamaz. Fakat buğday, saman, arpa, buğur, pirinç, yağ, et gibi maddeleri kendisi için istihsal edebilir. Ordunun aynı mak-satla endüstri faaliyetlerine girişmesi de mümkündür. Bütün bu işler askere alınan gençlerin tarım ve endüstride en modern usulleri görmelerini ve öğrenmelerini de sağlar. Ordu çiftliklerinde ve fabrikalarında çalışanlara ayrıca bir yevmiye, ücret veya prim ödenmesi ya da kazançlarıyla ailelerine yardımda bulunmaları gibi yan faydaları da ayrıca önemlidir.

Bugün artık ayrıca harp mesleki ve sanatı diye bir şey kalmamıştır. Asker herşeyi bilecek yapabilecektir. Askerlik iki sene olduğuna göre bu süre içinde askerî talim ve terbiyeye de zaman ayrılabilir. Eğer yapılacak incelemeler sonunda müddet yet-

miyorsa, gençlere askerlik öncesi altı ay, bir senen gibi vatanî hizmet mükellefiyeti eklemek de mümkündür.

Ordunun idaresi vazifeli ve yedek subayların elindedir. Vazifeli subayların yetiştirilmesinde böyle bir reform göz önüne alınarak askerlik dışı bilgilere ve tatbikata da yer verilmesi gerekecektir. Böylelikle Ordudan emeklilik veya başka yollarla ayrılacak subaylar, toplum hayatında girişecekleri yeni işlere hazırlanmış da olurlar. Yedek subaylara gelince, her meslekten gençler bu kategori içinde bulunacaklarından, onlar için ordudaki hizmetleri aynı zamanda yüksek tahsillerinden sonra hayata atılmazdan önce geniş ve yararlı bir tatbikat dönemi de olur.

Biz, gençlerin orta tahsilden hemen sonra askere alınmalarını, hiç olmazsa, askerlik sürelerinin bir senesini yüksek tahsilden önce tamamlamalarını çok yerinde bulmaktayız. Yüksek tahsile devam edecekler bu hizmetlerini tamamladıktan sonra giriş imtihanlarında başarı kazanırlarsa, tahsil süresince izinli sayılabilirler. Bütün yüksek tahsil süresince ancak bir sene sınıfta kalmalarına müsaade edilir. Aksi halde izinleri kalkar ve tekrar askerliğe dönerler.

Türkiye'nin kalkınmasında, ordumuzun daha mükemmel yetiştirilmiş ve hazırlanmış bir duruma getirilmesinde böyle bir reformun oynayacağı rolü uzun boylu izaha ele alıp incelemeleri ve bir an önce mutlu bir karara vararak uygulamaları dileğiyle, hükümetin ve yüksek komutan heyetinin dikkatlerine sunmakla yetiniyoruz.

Birçok memleketler konuyu, gençleri ekonomik ve sosyal bakımlardan yetiştirmek ve boş kalan bir potansiyeli harekete getirmek bakımından ele almışlardır. Genç Afrika memleketlerinde «Vatandaşlık vazifesi», ya da «Gençliğin millî vazifesi» gibi adlarla özel teşkilât kurulmuştur. Değişik çehreler gösteren bu gönüllü teşkilâtta aşağı yukarı 18-20 yaşında gençler, 18 ay yahut 2 senelik bir süre içinde medenî ve meslekî formasyonlarını tamamlarlar ve aynı zamanda pratik çalışmalarda bulunurlar. Çalışma daha çok tarım alanında olur. Şehir çocukları için ayrıca mühendislik tatbikatı da yapılır. Hepsî askerlik eğitimine de tâbidirler. Disiplin ve yönetim

bakımından askerce usuller uygulanır. Bir kısım memleketlerde de zaten bu teşkilât ordunun bir parçası gibi çalışmaktadır.

Genel olarak, ekonomik ve sosyal hedef yanında, kalkınmakta olan memleketlerde özellikle güç birtakım sorunların çözümünü için bu gibi teşkilâta önem verilmektedir. Gençlerin büyük bir kısmı hayata hazırlanmamış, onu bilememektedir. İş nedir?, çalışma nasıl olur?, Köyden şehre göç hasreti neden doğar? Memleket meseleleri ve hayatla karşı karşıya gelmek, yeni yetişen nesle sayısız uyarıcı etkiler yapmaktadır. Onları millî kalkınma dâvasına bağlamak ve vatandaşlık vazifelerine hazırlamak bakımından bu gibi teşkilâtın sayısız faydaları görülmektedir. Şehirdeki işsizliği ve özellikle elemeği eksik olan köylerde işçi sıkıntısını hafifletmekte önemli yardımları ve etkileri olmaktadır.

Birleşik Amerika bile 1930 larda gençlerdeki işsizliği azaltmak için buna yakın bir teşkilât kurmuştur. «Civilian Conservation Corp» adıyla kurulan bu teşkilât, toprakların muhafazasında, köylüye yardımda önemî hizmetlerde bulunmuştur. Bir kısım Avrupa memleketlerinde de benzerleri görülür bu gibi teşkilâtlarla, geri kalmış memleketlerde olanlar arasındaki farklara rağmen, şu gerçek meydandadır ki, hemen hemen hiç bir memleket gençlerini boş bırakmamaktadır. Türkiye'de yüzbine yakın yüksek tahsil genci ve belki onun dört beş misli yüksek tahsil dışı genç çoğunlukla işsizdir. Tahsilde bulunanların tatil zamanlarında, diğerlerinin de her zaman çalıştırılacakları iş bulunmalıdır. Bunun çalıştırma kampları şeklinde olmamak kaydıyla medenî usuller altında mecburi iş mükellefiyeti şeklinde olması bile, kalkınma hamlesi içinde her kuvvetten yararlanmak zorunluğu karşısında, bizim için savunulabilir bir görüştür.

Bazı memleketlerde gençlerin askere çağırılmaları ile iktisadî ve sosyal formasyonlarını tamamlamaya çalıştırılmaları aynı açıdan ele alınmaktadır. Askerlikleri ihtisas kadroları içinde geçmektedir. Bununla beraber askerî eğitimin esas alındığı yerler de vardır. İsrail'de öncü Genç savaşçılar teşkilâtı (NAHAL), kız ve erkek gençleri aynı zamanda sinesinde toplamıştır. Mecburi askerlik süresini tamamladıktan

sonra ayrıca bu teşkilâttâ bulunanlar, özellikle tarım alanında çalışırlar. Kendilerinin tarlaları ve tesisleri vardır. Çoğu gençlik teşkilâtlarında daha önce bu işe hazırlanmışlardır. Araplara karşı harpteki İsrail başarısında ordusunun böyle yetişmiş gençlerden kurulu bulunmasının büyük rolü olmuştur. Fransız Antil'lerinde ve Guyane'da gençlerden bir kısmı özel kadrolar altında mesleki formasyon programlarına göre yetiştirilmek, enfastrüktür işlerde ve köylerin kalkınması, sosyal hizmetler, meskenlerin işlâhı gibi işlerde çalıştırılmak üzere askere alınmaktadır. Afganistan'da askere çağrılanların bir kısmından kurulan iş taburları, ordunun teknisiyenleri ve bütün vasıtalarından yararlanarak kalkınma için fiilen çalışmaktadırlar.

Birçok memleketlerde yol, köprü gibi işlerde ordunun çalışması eski bir gelenek halindedir. Bugünkü dünyada, ordunun elindeki muazzam insan ve materyel gücüyle iktisadî ve sosyal kalkınmaya destek olması artık bir zaruret, bir prensip haline gelmiştir. Uygulama memlekette memlekete değişebiliyor. Bazılarında işi doğrudan doğruya ordu üzerine alır. Plana göre kalkınacak bir bölgedeki bütün işlerin icrasında plan uygulama organı olarak çalışır. Yollar yapar; köyleri yeniler; su getirir; tarla sürer, maden işletir ve hepsini halka, kurumlara bırakarak çekilir gider. Bu denli çalışma usulü özellikle geri kalmış bölgelerde uygulanmaktadır. Meselâ bizde Doğu kalkınmasında ordunun son derece büyük rolü olabilir. Plana göre hükümet bir Doğu bölgesinin bütün işlerini (sağlık, ve eğitim gibi carî hizmetlerle birlikte) orduya bırakabilir. Nitekim doğu zelzelesinde ordu küçük çapta böyle bir hizmet görmüştür.

Güney Amerika memleketlerinin çoğu bu konuda dikkate değer örnekler vermektedirler. Boliviya, Colombiya ve Ekvator, bölge kalkınmaları konusunda ordunun yönetimindeki gençlik teşkilâtından önemli ölçüde yararlanmaktadırlar. Köy yerleşmeleri, sulama, kurutma ve teraslama gibi büyük bayındırlık faaliyetlerinin yanı sıra gençler köylülelere ve çocuklarına okuma yazma öğretmek, ders vermek ve sıhhi yardımda bulunmak yoluyla geniş yardımda bulunurlar. On binlerce gencin katıldığı bu ordu gerçek bir ordu gibi teşkilâtlanmıştır,

ve gençlerin buradaki çalışmaları askerlik süresine katılmaktadır. Gençlerin mesleki formasyonları ve hayata hazırlanmaları asıl maksadın altında sağlanan ikinci bir hedef oimaktadır.

Kalkınmakta olan memleketlerde, liberal düşünceler etkisi altında çalışma hayatına devletin müdahalesini önleyen prensiplerin yeni bir hukuk anlayışına göre şekil aldığı görülür. Yüksek tahsilini bitirmiş doktor, hukukçu, mühendis ve diğer meslek adamlarının diledikleri yerde, diledikleri işi tutabilmeleri hürriyeti de bu yeni prensip işi altında sınırlandırmaktadır. Güney Amerika, Afrika ve Asya memleketlerinin bir kısmında bunlar için belirli bir süre belirli bölgelerde çalışma mükellefiyetleri konabilmektedir. Habeşistan'da yüksek tahsilini bitirenlerin uzak mahrumiyet bölgelerinde bir süre çalışmaları zorunluğu vardır. Hindistan'da bütün orta mektep mezunları hakkında buna yakın mükellefiyetler uygulanmaktadır. Bazı memleketlerde — meselâ Türkiye'de — lise mezunlarını köylerde öğretmen olmaları askerlik vazifesi olarak hesaplanmaktadır. İsrail'de genç kız ve erkekler iki yıl süre ile aynı şekilde kalkınma bölgelerinde eğitim çalışmaları, sosyal ve teknik yardım yapmaktadırlar. İranda'da 1963 de uygulanmaya başlanan bir usulle tahsillerini bitirmiş gençlerden (adlarına Bilim Ordusu denen) özel teşkilât kurulmuştur. Önce bir eğitime tâbi tutulan gençler 18 ay üniformalı olarak ordu mensubu gibi kültürel hizmetlerde bulunurlar. 1964 ten beri aynı memlekette bu teşkilâttâ ayrıca bir sağlık ko'u, bir de köy kalkınması kolu meydana getirilmiştir.

Güney Amerika'da olduğu gibi diploma-lı genç teknisiyenler, memleketin ekonomik ve sosyal kalkınmasında yaptıkları vazifeler askerlik sürelerine idhal olunur. Tanzanya'da 1966 dan beri köy kalkınmalarında genç diplomalıları iki yıl süre çalışmaya mecbur tutulmuşlardır. Geri kalmış memleketlerde köylerden ve taşradan şehirlere gelerek orta ve yüksek tahsillerini bitirenlerdeki eğilim, tahsillerinden sonra büyük ve küçük şehirlerde yerleşmek olduğu görülmüştür. Liberal ölçüler altında özgürlüğün normal bir hakkı gibi görülebilecek olan bu duruma, kalkınmakta olan memleketlerde kanunlarla müdahale edilebilmek-

te, ya mecburî mükellefiyetler konarak, ya da askerî hizmet kapsamına giren özel teşkilâtta çalışmaya zorlanarak gençlerdeki bu eğilim memleket yararına başıboş bırakılmamaktadır. Genç diplomatların özel teşkilât altında çalıştırılmaları, onları memleket işlerine karşı ilgilerini ve bilgilerini çoğalttığı gibi, şehirlerde yerleşme eğilimlerini kısıttığı denenmiştir. Böyle bir düzenleme ve ayarlama yapılamamış olan yerlerde diplomat gençlerin büyük şehirlerde işsiz ya da çoğu düşük gelirli çalışma durumuna düşmektedirler. (1)

TURKIYE'DE kalkınma hamlesine Ordunun ve gençliğin katılmasını öngören bir reform, birçok dâvalarımızın çözümünü ve kalkınma hızını ilk adımda % 7 den ve belki de % 9-10 a

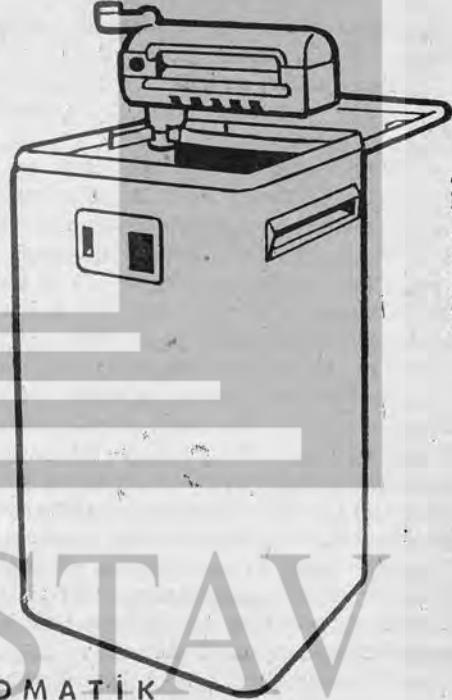
çıkaramamızı sağlayacak son derece önemli bir devrim olacaktır.

Ordu ve gençlik, kalkınma işindeki pasif durumlarıyla, yalnız yararlanmadığımız, israf ettiğimiz büyük bir potansiyel olmakla kalmamakta, aynı zamanda zararlı akımların kolaylıkla içlerine girebildiği tehlike yuvaları halini almaktadır. Bu akımların ancak bu iki boş zinde gücümüzü boş zaman bulamıyacak kadar memleket işleriyle meşgul edilmeleriyle önleneceğine ve artık herhalde önlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

(1) Bu yazımızda başka memleketlerdeki uygulama hakkında kaynak: *Revue Internationale du Travail* (Nisan 1967 sayısı).

otomatik HOOVER

- Büyük bir çamaşır makinesidir.
- 3,5 kilo çamaşırı 4 dakikada yıkar
- Çok iş görür az yer tutar
- Kazanı paslanmaz çeliktendir
- Sıkıcısı otomatiktir

MORAN A 800

Mod. 343 G. OTOMATİK

Halaskârgazi Caddesi No. 133 Pangaltı İstanbul Telefon: 47 44 30
Tunel karşısı Hoover Mağazası İstanbul. Telefon: 44 90 46

KALKINAN MEMLEKETLER

HERŞEYDEN ÖNCE

KENDİLERİNİ BESLİYECEK

HALE GELMELİDİRLER

Dünya Nüfusu

ve

Yiyecek ihtiyacı

İKİNCİ Beş Yıllık Planda, endüstriye öncelik tanıyan bir kalkınma stratejisi, tarımı ikinci plana atmak ve ihmal etmek demek değildir. Dünya için büyük bir problem olan yiyecek ve nüfus meselesi üzerinde Birleşmiş Milletler ve Kalkınma Teşkilâtının görüşlerini yansıtan, bu teşkilâtın İdarecisi William S. Gaud'un, geri kalmış ülkelerin yiyecek maddeleri üretimini çoğaltma bakımından daha büyük gayret harcamaları gerekliliğini açıklayan yazısı bu konuda bizim için de uyarıcı olmalıdır. Devletin tarım sahasında yapacağı önemli vazifeler vardır. Bunların başında zaman istiyen tarım ve toprak reformu gerçekleşinceye kadar, hububat üretimi ve hayvan yetiştirme için yurdun her tarafında devletin ve özel idarelerin büyük çiftlikler kurup işletmelerini gelmektedir. Böyle bir programın uygulanmasına, Ordunun da katılması düşünülmelidir. Görüşlerimizi bu suretle özetledikten sonra sözünü ettiğimiz yazıyı sütunlerimize aktarıyoruz...

Yazan: Williams S. GAUD

BUGÜNKÜ dünyanın karşıkışıya bulunduğu en önemli meselerden biri, gıda maddeleri üretiminin gittikçe artmasına rağmen, nüfusun da artması ve dolayısıyla her şahıs başına düşen gıda maddesi miktarının azalmasıdır.

Geçici kuraklık veya diğer tabii afetlerden zarar görmüş bölgeler dışında bugün dünya henüz önemli bir yiyecek kıtlığı meselesi ile karşıkışıya bulunmamaktadır.

Dünyanın yiyecek maddeleri üretimi henüz kütle halinde açığı önleyebilecek durumdadır. Çünkü Birleşik Amerika, Kanada ve diğer memleketler, daha bir süre, gıda maddeleri istihsalini artırma ve geri kalmış memleketlerin ihtiyaçlarını karşılayabilme gücüne sahiptirler.

Fakat yakında gelişmiş mem'eketler, gittikçe artmakta olan yiyecek maddeleri ihtiyacını karşılayamıyacak bir duruma ge-

lecekleri gibi Birleşik Amerika'nın da azalmakta olan stoklarından belirsiz bir süre yiyecek sağlaması beklenemez.

Birleşik Amerika'nın Barış İçin Gıda Kanununda da belirttiği üzere dünyanın gittikçe artan yiyecek ihtiyaçları geri kalmış memleketler tarafından bizzat ve kendi gayretleri ile karşılanmalıdır.

Bu memleketlerin, yiyecek maddeleri istihsalinde artışı engelleyen geleneksel davranışlardan ayrılmaları icap etmektedir. Sun'i gübre fabrikaları inşa etmeli, kalkınma planlarında tarım üzerinde daha fazla durmalı ve daha fazla yiyecek istihsalini teşvik edecek diğer birçok tedbirlere başvurmalıdırlar.

Bu, zaman alacak bir iştir ve kaybedilecek vakit de yoktur. Geri kalmış memleketler daha fazla gıda maddesi istihsal etmedikleri takdirde:

— Dünyada kıtlık başgösterecek ve beslenme kifayetsizliği görülecektir.

— Sosyal ve siyasi huzursuzluk artacaktır.

— Ekonomik ve sosyal kalkınma aksıyacaktır.

— Barışçı bir gelecek ihtimalleri büyük ölçüde azalacaktır.

Tarımsal istihsellerin; artırmak hususunda geri kalmış memleketlere yardım üzerinde durmakla Birleşik Amerika birçok gayeyi bir arada tahakkuk ettirmektedir. Açlık ve beslenme kifayetsizliğini önlemekte, açlıktan ölme gelecek şiddet hareketlerine mani olmakta, uzun süreli kalkınmaya yardım ederek barışı geliştirmektedir.

Geri kalmış memleketlerin çoğunun gıda maddeleri istihsellerini artırmaları gerekmektedir. Bazıları daha fazla toprağı tarıma hasretmek suretiyle bunu yapabilirler. Fakat çoğunun halen ekilip biçilmekte olan toprak'ardan daha fazla mahsul almak üzere gayret sarfetmeleri gerekmektedir. Bu da daha iyi depolama usulleri ve yiyecek tevzi sistemlerini icap ettirecektir. Çiftlikten pazara giden yolların da geliştirilmesi icap edecektir.

Bundan başka en iyi tohumlukların ve en iyi sun'i gübre karışımlarının elde edilmesi için araştırmaların yer alması gerekmektedir. Aynı zamanda dünyanın her bölgesindeki iklim şartlarına göre en etkili sula-

ma usulleri ve en iyi haşarat öldürücü ilaçların geliştirilmesi icap edecektir.

Ziraatçilere en yeni ziraat bilgilerin sağlanması için ziraat yayın servislerinin, ziraatçilere kredi sağlanmasının, makul tarım fiyatlarının, toprak reformunun, daha fazla istihsalde bulunan ve daha fazla kazanan ziraatçinin daha fazla müstehlik malı satın alabilmesinin sağlanması ve eğitim görmüş insan gücü ve bu gibi programları idare edecek personelin de bu faaliyetlerdeki rolü son derecede önemli olacaktır.

Geleneksel tarımın daha verimli bir hale getirilmesi görevi daha ziyade geri kalmış memleketlerin bizzat sarfedecekleri gayretlere bağlıdır.

Birleşik Amerika ise bu çözümü güç işde ameliyede önemli bir rol oynayabilir. Birleşik Amerika'nın yardımları sadece temel bilgi ve materyeli sağlamakla kalmamakta; yardım gören memleketlerin kendi kendilerine yardım tedbirleri almalarında teşvik edici bir unsur olmaktadır.

Fakat sadece yiyecek maddeleri istihsalinin artırılması meselenin bir yönünü teşkil etmektedir.

Tarımsal verimi artırmakta dünya ne kadar başarılı olursa olsun, nüfus bugünkü nisbette artmaya devam ettiği takdirde, yiyecek maddeleri istihsalinin kâfi geleceği bir zaman gelecektir. Nüfus bu nisbette artmaya devam ettiği takdirde 2000 yılında dünya nüfusu 7,000,000,000'a veya bugününün iki misline çıkacaktır.

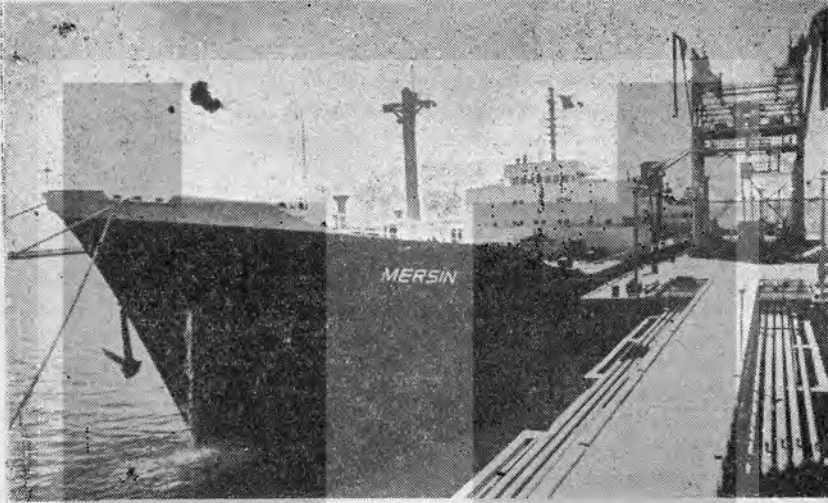
Bu sebepten birçok memleketler için nazik bir mesele olan aile planlaması büyük önem arz etmektedir.

Bu gaye ile Birleşik Amerika aile planlaması programları uygulamakta olan geri kalmış memleketlere yardımda bulunmaktadır. Birleşik Amerika, bundan başka yine bu memleketlere aile planlaması programlarında yardım gayesi ile araştırmalarda bulunmaktadır.

Gelecek yıllarda milyonlarca insanın açlık tehlikesine maruz kalmamasını sağlamak ve nüfus artışının mevcut yiyecek kaynaklarını aşmamasını mümkün kılmak üzere geri kalmış memleketlerin enerjik bir şekilde gayret sarfetmeleri icap etmektedir. Birleşik Amerika da bu memleketlere bu hususlarda yardımda her zaman hazır olmaktadır.

Türkiye'nin petrol sıkıntısı kalmadı...

TÜRK HÜKÜMETİNİN Irak ve Lübnan Hükümetleriyle olumlu temasları neticesi Tripoli ve Banyas'taki Irak Petroleum Company tesislerinden ham petrol ikmaline yeniden başlanmıştır. Bu temaslar, milletlerarası petrol şirketlerinin ham petrol teslimatına devam etmelerini ve son Orta Doğu buhranı dolayısıyla Türkiye'de vukua gelebilecek muhtemel bir petrol sıkıntısını önlemek için tanker filolarını en verimli şekilde kullanmalarını sağlamıştır. Mobil 50 000 ton petrol hamulesiyle Avrupa'ya mütevecihen seyreden "Sylvan Arrow" ve "Atlantic Lady" isimli iki tankeri deşhal Mersin limanına çevirmiş ve bunlar 9 Haziranda hamulelerini boşaltmışlardır. Lüzum görüldüğü taktirde başka tankerlerin de rotası aynı şekilde değiştirilebilecektir.

16 000 tonluk MERSİN TANKERİ, Banyas limanından getirdiği MOBİL ham petrolü hamulesini ATAŞ Rafinerisine boşaltırken.

Diğer taraftan British Petroleum Şirketinin "Hydroussa" isimli tankeri de 26 Haziranda ATAŞ Rafinerisine 30 000 ton Nijerya ham petrolü boşaltmış ve ATAŞ'a gelecek diğer bir hamule için Banyas'a yollanmıştır.

Türk bayrağı altında seyreden ve İPRAŞ tarafından kiralanan ATA tankeri, Mobil'in İPRAŞ Rafinerisinde kullanılmak üzere Caltex'e devrettiği 50 000 ton ham petrolü Tripoli'den yüklemiş ve İzmit'e mütevecihen hareket etmiştir.

Bunlara ilâveten MERSİN tankeri Banyas limanından getirdiği 16 000 tonluk iki hamuleden ilkini Mobil'in %56, Shell'in %27, BP'nin %17 hissesine sahip oldukları ATAŞ Rafinerisine boşaltmıştır.

Bu suretle Orta Doğu buhranından beri Irak petrolünü ilk alan memleket Türkiye, ilk ham petrol hamulesini Türkiye'ye temin eden milletlerarası şirket de Mobil olmuştur.

Acık Oturum..

40. Oturum :

Harpsiz dünya olabilir mi?

**OTURUMA KATILANLAR : BİZ — FİLOZOF — SOSYOLOG — SOSYALİST
PROFESÖR — İLİMCİ PROFESÖR — PLANCI — TARİHÇİ — İKTİSATÇI.**

BİZ — Bugünkü konuşmalarımız "harpler önlenir mi? Yoksa buna imkân yok mudur?" konusu üzerinde olacaktır.

D ü n y a t a r i h i harpler tarihidir.

İnsanlık tarihinde, dünyanın gheiresinde bütün değişiklikler harpler sayesinde olmuştur. Harplere hazırlanmak, silâh üstünlüğü kazanmak, devlet halinde yaşayan toplumların her toplumun başlıca millî hedefidir. Birçok teknik ilerlemeyi de harpler sağlamış, ya da zorlamıştır. Harpleri hem önlenemez ve hem de önlenmesi zararlı diye kabul eden bir görüş, uzun müddet ilme hâkim olmuştur. İlmün şimdi bile pek ayrıldığı iddia edilemeyecek olan bu görüşe göre, savaş tabiatın yaratıcı, itici ve düzenleyici gücüdür. Otlarda, böceklerde, ağaçlarda, bütün hayvanlarda olduğu gibi, insanlarda da harp bir yaratılış icabıdır. Bu bakımdan insanlar harpleri ve akan kolları mübarek, mukaddes tanışlardır. Milletlerin tarihlerinde öğündükleri olaylar harplerle olmuştur.

Fakat insanlar Tabiatın son derece müthiş kuvvetlerine tahakküm etmeye başlamışlardır. Bir anda milyonlarca, yüz milyonlarca insanı mahvedecek ve belki de dünyayı çekirdeğinden patlatıp yok edecek gücü elde etmeye doğru gidiyorlar. Bundan sonra yapılacak harpler bugüne kadar yapılanlara benzemeyecek, medeniyetin itici

değil, yıkıcı gücü olacaktır. İnsanlar ve belki de dünya ortadan kalkacaktır. Acaba açılan atom devriyle birlikte artık harp devri sona erecek midir? Harbe sebep olan meselelerin barış ve anlaşma yoluyla gözümelenmesi mümkün olacak mıdır? Yoksa savaşmak, insanların değiştiremeyecekleri, akıl ve iradeleriyle önleyemeyecekleri bir Tabiat kanunu olduğundan, mutlaka harp olacak ve sonunda medeniyet ve belki de dünyamız mahvolup gidecek midir?

Sözü fazla uzattığımız için özür dile-
riz. Filozof arkadaşımız başlangıç konuş-
masıyla konuya daha fazla aydınlık getire-
ceklerinden, ilk sözü kendisine veriyoruz.

FİLOZOF — Ben harplerin milletlerarası yapılacak arabuluculuk çabalarıyla bir süre geciktirilebileceği, ateşü küllenebileceği, fakat bütün önlenemeyeceği kanaatindeyim. Ergeç büyük bir dünya harbinin olacağından ve dünyanın sonu geleceğinden korkmaktayım.

Dünyanın sonu gelecek derken, insanların atom ve hidrojen bombalarından daha da dehşetli silâhları olabileceği, fezalara da tahakküm edip bu tahakkümleri sayesinde elde ettikleri muazzam gücü birbirlerini mahvetmek için kullanacakları ihtimalini düşünmekteyim.

Kim buna mani olur? Bir kere atom devri henüz başlangıçtadır. İkinci Dünya Harbinde Hiroşima'da Japonların üzerine atılan atom bombaları bugün çocuk oyuncu-çağı silâhlar gibi kaldı. Şimdi bile Amerikalıların, Rusların elinde bu bombaların on bin misli gücünde olanları var. Oysa ki, Hiroşima'da birkaç küçük bombanın atılışı yüz binlerce insanı öldürdü. Yarın Ruslarla Amerikalılar arasında bir harp çıkarsa topraklarına hücum etmeden, ordular çarpışmadan oldukları yerde birbirlerini iki saat içinde bütün varlıklarıyla yok etmeleri mümkündür. Şimdi aynı silâhlar, Kızıl Çin'de de var. Sonra teknik durmadan ilerliyor, bu ilerleyişin nereye kadar gideceği de bilinmiyor.

Buna kim mani olur, diye sormuştum. Buna mani olacak tek kuvvet, insanların yok olma korkusudur. Bu bakımdan artık dünyada harplerin hiç olmazsa dünya harbinin olmayacağını iddia edenler çıkmaktadır. Bundan böyle harplere yol açacak ihtilâflar, milletlerarası bir çözüm yoluna bağlanacak, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı arabulucu olacaktır, denmektedir.

Acaba insanlarda yokolma korkusu her zaman hareketlerine hâkim olmaktadır mı? Hiddet, heyecan, ya da başka duygular altında insanların kendi kendilerini ateşe attıkları, bile bile öldükleri, ya da intihar ettikleri gibi toplumlarda da böyle haller olunca yokolma korkusu harbi önleme gücünden sıyrılabilir. Ben demiyorum ki, bu korku harpleri hiç önlemez. Hayır, aksine, çok defa önler. Ama hüsbütün önleyemez. Örneğin son İsrail - Arap harbinde Rusya ile Amerika karşılıklı yokolma tehlikesi dolayısıyla harbe giremediler. Bunu görersek artık bu ikisi arasında sırf yokolma korkusu yüzünden harp olmaz diyemeyiz. Eğer harpler olmayacaksa başka sebepler dolayısıyla olacak... Bilmem arz edebildim mi?

Başka sebepler var mıdır? Varsa bile ben bunların harbi hüsbütün önleyebileceğine inanmıyorum. Çünkü insanları eninde sonunda harp etmeye sürükleyen kuvvet tabiatın kendisinde vardır, ve insanlar bu Tabiat kanununun, ne yaparlarsa etkisinden kurtulamazlar.

Bu kanuna göre insanlar, içinde yaşadıkları dünya ile birlikte eninde sonunda yokolmaya mahkûmdurlar. Yani dinlerin söyledikleri Kıyamet mutlaka kopacaktır. Dünyanın da bütün yaratıklar gibi bir sonu vardır. Ebedîlik ve sonsuzluk Tabiatın ancak kendisindedir. Yaratdığı eserlerin hepsi geçicidir. Tabiatın kendisinde var olan ebedîlik ve sonsuzluk dolayısıyla bir gün, belki ondan da az bir süre içinde dünya yokolacak; fakat sonra yine yaratılacaktır. Aradan milyarlarca, trilyonlarca sene geçebilir. Nitekim şimdiye kadar belki yüzlerce, milyonlarca, milyarlarca defa dünya böyle yaratılmış ve tekrar yokolmuştur. Bir ipoteze göre dünyanın her yaratılışında hemen hemen aynı olaylar geçmiştir. Jeolojik devirler, arkasından insanın dünyaya gelişi, mağara devri, taş devri bütün devirler, nihayet medeniyete geçiş, uzunca bir zaman Tabiata esir olarak yaşayış, sonra ona tahakküm etmek; buhar, elektrik, motor devirleri, atom devri ve sonunda Kıyamet!... Benim felsefi inancım bu ipoteze yakın. Kıyametin kopmasına hep insanlar sebep olacak. Onlar dünyanın mikrobu gibidirler. Mikropların insanı öldürmesi, aralarındaki savaşın ştürüdür. İnsanlar Tabiata tahakküm edince elde ettikleri muazzam kudreti birbirlerini yoketmeye harcıyorlar. İhtirasları o kadar büyüyor, azıtıyorlar ki, Tabiatın en harap edici kuvvetini, niteliğini tam bilmeden kullanmaya kalkıyorlar. Meselâ atom çekirdeğini patlatıyorlar. Ya bir gün henüz bilmedikleri, keşfedemedikleri Tabiat kanunları dolayısıyla bu patlayış dünyada bütün atomların birden patlamasına sebep olursa?.. Ne bileyim, bu bir ipotez ama, kimse olmaz, olmayacak diyemez.

Ben şimdi ortaya bir soru atacağım ve buna cevap vermenizi rica edeceğim. Belki cevabınızdan sonra bir inanç sarsıntısı olur da, insanlar yüzünden Kıyametin kopacağı vehminden kendimi kurtarabilirim.

Sorum sudur:

Kanunları keşfetmedikleri süre insanlar Tabiata teslim olmuşlardı. Salgınlar, tûfanlar, yıldırımlardan korunmak onlar için mümkün değildi. Bunlar Allah'ın emrettiği şeylerdi. Ama bu kanunları keşfet-

tikten sonra Tabiatın âfetlerinden korunmasını bildiler. Şimdi de eğer insanların tahakküm ettikleri büyük Tabiat kuvvetlerini birbirlerini ve sonunda dünyayı yok etmek için kullanmaları bir Tabiat kanunu olduğu bilinir ve keşfedilmiş olursa, bu kanundan korunmak ve harpsiz bir dünya yaratmak imkânı olmaz mı?

SOSYOLOG —

Harpsiz dünya yaratmak, bütün Tarih boyunca birçok filozofların, düşünürlerin, dinci ve insanenlerin kafasını yormuş bir idealdir. Çeşitli yollar, çareler gösterilmiş; birçok ütopyalar yapılmıştır. Bunların içinde

en ilmî olanı ve en sonuncusu bir komünist dünya yaratma ütopyasıdır. Bu ideolojinin kurucusu olan Marks, tarihin seyirini keşfettiği sanınsındaydı. Harplerin, ihtilâllerin ve insanlar arasında her türlü boğuşmaların sebebi sınıf kavgası yargısına vardı. Sınıf ortadan kalkarsa bunlar da kendiliğinden yok olacaktı. Belki bu sonuca varmanın yolu yine harpti, ihtilâldi; birçok kan akacaktı; fakat bu kavga, kutsal hedefe varmak içindi. Bir kere komünizm kurulunca bundan sonra harpsiz bir dünya içinde insanlar saadet ve refaha kavuşmuş olacaktı.

Komünist dünya sayesinde ebedî barışa kavuşulacağı bir ütopya olabilir. Komünizm sayesinde savaşların önlenemeyeceğini, dünya cenneti yaratılamayacağını olayların ispat etmiş olması da bu konuda pek önemli sayılmayabilir. Çünkü bu olaylardan çıkacak mânâ, teşhisin yanlış olması ihtimalidir. Yani "harpleri, ihtilâlleri sınıf kavgası yaratıyor; sınıfı kaldırarak bunların hepsini kaldırmak mümkündür" tezi yanlış olabilir. Nitekim yanlış olduğu hayatın gidişi içinde anlaşılmıştır. Mülkiyet haklarını ellerinde tutan hâkim sınıflarla bu haklardan yoksun bırakılmış olan sınıflar arasında ve hâkim sınıfların kendi aralarında bütün tarih boyunca süregelen mücadeleleri, mülkiyetin kâmuluş-

tırılması yoluyla ortadan kaldırmaya imkân yoktur. Sınıf yani farklılık, mülkiyet mücadelesi olmadan da toplumlarda var olacaktır. Şimdi komünist Rusya'da sınıf yok mudur? Sade ekonomik örgüt mü farklılık doğurur? Siyasî örgüte hâkim olunca sınıf kendiliğinden doğacaktır. Hem de ortadan kalkması mümkün olmayacak şekilde, çok daha kuvvetli olarak... Sosyal bilim alanında yapılan büyük ilerlemeler, artık Marks'ın sınıf kavgası tezine dayanan bilimsel dediği görüşünü kökünden çökertmiştir.

Maksadım bu konunun üzerinde durarak marksizmi eleştirmek değildir. Demek istediğim şudur:

Filozof arkadaşımızın sorusuna göre, onun da inancı, eğer insanı harplere sürükleyen sebepler keşfedilirse, yani tarihî bir zaruret olarak mütalâa olunan harplerin insanları dünya ile birlikte yoketme gücüne götüreceği, bu yüzden Kıyametin kopacağı bir bilimsel gerçek olarak anlaşılırsa o zaman, bu Tabiat kanununa karşı korunma mümkün olabileceği ve harpsiz bir dünya yaratılabileceği merkezindedir. Bence Oturumumuzda asıl tartışılması gereken konu budur. İnsanlar, dünyalarıyla birlikte yokolmaya mahkûm kalacaklarına inanırlarsa ne yapıp yapıp harbi önleyebilirler mi? Yoksa korku, mukadder âkabeti değiştiremez mi? Meselâ ölümden de korkuyorlar; fakat kurtulamıyorlar. Ölümün sebebini bilmek yetmiyor; bu sebepleri yenmek, yenebilmek de lâzım. Şimdi dünyanın neden dolayı yokolacağını keşfetmiş dahi olsa, eğer bunu önleyecek, yani harpleri ortadan kaldıracak yolları bulamazsak, insanlar yine boğuşacaklar; harp edecekler ve Tabiatın emirlerine aldıkları muazzam tahrip gücünü birbirlerini ve dünyayı yokedinceye kadar kullanacaklardır.

Bilmem anlatabildim mi?

Asıl mesele, harpleri doğuran sebepleri keşfetmek ve bunları önleyebilmektir. Marks, sınıf kavgasının harplere sebep olduğunu iddia etti. Şimdi ilim bunu çürütmüşse asıl sebebi bulup ortaya koymak vazifesidir. Ancak ilim bu vazifesini yerine getirdikten sonradır ki harpsiz bir dünya yaratılıp yaratılamayacağı, yaratılacaksa nasıl yaratılabileceği tartışılabilir.

SOSYALİST
PROFESÖR — Bay Sosyolog, Marks'ın yürütücü tarihsel güç olarak sınıf kavgasını göstermesini geliştirmiş sosyal bilimler çürüttü demektir. Bana kalırsa sayın arkadaşım geniş ölçüde aldatmakta ya da yanılmaktadır. Sınıfın kalkmayacağını

komünist memleketlerde politik örgütleri tutmuş olan yönetici kadronun bir sınıf kurduğu müşahadesine dayatıyorlar. Öte yandan bu memleketlerin kendi aralarında savaş yapabileceklerini, yani komünizmin harpleri önleyemeyeceğini ileri sürüyorlar.

Önce komünizmin henüz kuruluş dönemi yaşadığını; sonra ekonomik gücün doğurduğu sınıfla politik gücün doğurduğu sınıfın aynı olmadığını unutmamak gerekir. Komünist dünya kurulunca kadar herşey eskiden olduğu gibi yaşanabilir; harpler de olur, ihtilâller de olur. Sovyet Rusya'da bir sınıf doğduğunu söylemek de yanlış. Burjuva, kapitalist bir sınıftır, bunun devrilmesi için ihtilâl yapmak, rejim değiştirmek lâzımdır. Rusya'da yönetici kadro bir sınıf değildir; çünkü rejim değişmeden, ihtilâl yapmadan halk onları işlerinden çıkarabilir. Bu kadro halkın hizmetinde ve emindedir.

SOSYOLOG — Şimdi durum söylediğiniz gibi midir?

SOSYALİST PROFESÖR — Olmaya bilir. Belki de halk onların emindedir bile denebilir. Ama bütün bunlar komüniz-

min kurulması dönemlerine özgü olaylardır; geçicidir. Harpsiz dünya ancak gerçek komünizm bütün memleketleri, bütün milletleri saldırtan sonra yaratılabilecektir. Harbi önlemenin başkaca hiç bir yolu yoktur.

İLİMCİ PROFESÖR — Sınıfsız, gelir dağılımı eşit, herkesin çalışmasına göre değil ihtiyacına göre ulusal üretimden pay aldığı bir toplum yaratmanın düpedüz bir ütopya olduğu; böyle bir dünyanın hiç bir zaman yaratılamayacağı kabul edildiğine göre bu konuda tartışmayı yersiz buluyorum. Elbet sınıf olacak; elbet gelir dağılımında eşitsizlik de olacak; herkes ihtiyacına göre üretimden pay da alamıyacak. Sosyalist Profesör, "komünist memleketlerdeki yönetici kadro sınıf değildir; çünkü değişir; kapitalist memleketlerde burjuva sınıftır; çünkü değişmez" diyor. Böyle bir ayırımı ilim bakımından desteklenmesi güç gibi geliyor bana. Kapitalist veya komünist her iki rejimde de bir yönetici sınıf vardır. Birine burjuva adı verilir ve aynı zamanda sermaye sahibi de olabilir. Ama kapitalizmin ilerlemesi ve aldığı son şekil karşısında "kapitalist-burjuva" dışında ayrı bir yönetici kadronun teşekkül ettiğini, sermayenin halka yayılarak "burjuva - kapitalist" sınıf hâkimiyeti diye bir mefhumun kalmamaya başladığını görüyoruz. Bu memleketlerde yönetici kadro siyasî örgütün emrinde değildir. Rekâbet kuralları altında yükselmek ya da alçalıp işini kaybetmek alternatifleri hâkim olan bir ortam içindedir. Kapitalist olarak da yönetici olarak da her zaman ayağı tetiktedir. Bu bakımdan kapitalist memleketlerde de hâkim sınıf kendi içinden durmadan değişmektedir. Komünist memleketlerde yönetici kadro, böyle kaliteli, seçkin midirler? İnsiyatiften yoksun, her zaman işinden atılma korkusu içinde, son derece geniş bir bürokrasi çarkını döndürmek için uğraşır du-

ru.

Ahmet Hamdi Başar'ın

bu kitapları okuyucularımıza %
20 indirimli ve ödemeli olarak
postalanır :

Milletçe Kalkınma Dâvamız 3 L.

Demokrasi Buhranları 2 "

Demokrasi Yolunda

Nereye Gidiyoruz? 2,5 "

P.K. 478 — İstanbul

Amerika'nın

BÜYÜK başın derdi de büyük olur. Amerika'nın da birçok derdi olacak. Bunların içinde herhalde biri Amerika için hayati tehlike teşkil edecek keredede olmalı. Amerika, bütün çabasını bu belâyâ uğramamak, onu nispeten zararsız hâle sokmak için harcar; ona göre politikasını, tutumunu ve duruşunu ayarlar.

Nedir acaba Amerika'nın baş belâsı?...

Vietnam savaşı mı? Bu savaş yalnız pahalıya mal olmakla kalmıyor; Amerika'nın prestijini de sarsıyor. Bu fasit daire içinden çıkmanın çok güç olduğu da anlaşıldıkça, bu meselenin Amerika için tam bir baş belâsı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Fakat bu değil. Amerika'nın derdi, baş belâsı...

Acaba Zenci meselesi midir dersiniz? O kadar çok üryanlar ki Zenciler, on on-beş sene sonra beyazlardan fazla olacaklar. Herşey oyla olduğuna göre, yakın bir gelecekte Zencilerin seçimlerde çoğunluğu alması, iktidarı ellerine geçirmesi, bir Zenci Başkanın Johnson yerine dünyaya hükmetmeye kalkışması bile mümkün... Amerika'da şimdi ne kadar telâş gösterilse, seçimleri kazanmasınlar diye nasıl maksatlı kanunlar hazırlansa ve Zencilere ne güne insanlık dışı muameleler uygulansa bu mukadder sonucun değişmeyeceğinden korkular. İşte Amerika için en büyük tehlike, baş belâsı "Zenci meselesi"dir denebilir.

Hayır, o da değil... Yoksa Amerika, Sovyet Rusya'dan, nükleer silâh ve feza yarışında ondan geri kalmaktan mı korkuyor? Ya da Orta-Doğu'da İsrail'le Araplar arasında patlak veren harp, dayandığı nedenler ve gelecekteki korku doğuran gelişmeler yüzünden Amerika kara kara düşünmeye mi başlamıştır? Bu mudur baş meselesi Amerika'nın? Hayır, hayır; asıl baş belâsı Amerika'yı tehdit eden en

PLANCI — Harbin ortadan kalkması için onu doğuran sebeplerin ortadan kalkması gerekiyorsa, bu iş ancak bir dünya devleti kurmak ve dünya ölçüsünde bir planlamaya gitmekle sağlanabilir. Dünya devleti derken birçok devletlerin katıldığı bir dünya federasyonunu kastediyorum. Böyle bir oluşu mümkün görmek belki ütopye sayılır. Ama, kanaatimce insanlar kendilerini ve dünyayı yönetmekle sonuçlanacak bugünkü tutumlarını değiştirmek zorunda kaldıklarını anlamaya başlamışlardır. Hiç olmazsa dünyanın idaresinde başlıca iki kuvvet olan komünist Rusya ile kapitalist Amerika'nın

böyle bir anlayış içinde oldukları söylenebilir. Batı Blokuna giren diğer büyük devletler arasında da olayların etkisi altında bu fikre doğru gün geçtikçe çoğalan kaymalar müşahade edilmektedir. Rejim ayrılıkları milletleri birbirine artık kan düşmanı yapmamaktadır. Komünist Rusya'nın ve peyk devletlerin kapitalist âlemle çeşitli münasebetler kurmaları son zamanlarda yadırganmamakta; normal karşılanmaktadır. Vakti ortada komünist Çin bir büyük tehlike gibi görünmektedir; ve komünist ve kapitalist her iki âleme karşı gün geçtikçe daha da tehlikeli olmaktadır. Fakat dünya ölçüsünde federatif bir devlet kurulması ya da Birleşmiş Milletler Teşkilâtının çok kuvvetlenmesi ve bir dünya parlamentosu haline getirilmesi halinde gerek Batılıların Komünist Çin'e ve gerek Komünist Çin'in onlara karşı tutumlarının

büyük başbelâsı

büyük tehlike Çetin Altan'dır!...

Bakınız Çetin Altan ne yazıyor :

"Bizim dokunulmazlık işini nihayet sinir savaşı haline getirdiler... Adliye Bakanı Savaşçıya emir vererek yirmi küsur dâva açtırmış. Dâva dosyaları Başbakanlık kanalıyla Meclise sevk edilmiş. G.P. ile Demirel'in birkaç adamı senaryoyu tezgâhlanmış ve AP çoğunluğunda filmi oynanmaya seferber edilmiş.

"Filmdeki figüranlar senaryoyu kimin hazırladığını ve hangi hesaba göre hazırladığını öyle pek bilmiyorlar...

"Ama yine de birçok kişi farkında ki, asıl büyük rejisör Amerika'dır.

"Amerika bizi susturmak için Türkiye'de kendisinden yana olan parlamento içi ve dışı güçleri seferber etmiştir.

"Senaryo Mecliste uygulamaya konmadan önce yeraltı broşürleri, İzmir saldırıları, Manisa olayları ile aleyhimizdeki bir propaganda ortaya oturtulmak istenmiştir.

"Türkiye'de bütün bunları tezgâhlayan ve yöneten gizli kuvvet kimdir?

"Hiç tereddüt etmeden söyleyebiliriz ki Amerika'dır ve ona bağlı olan bilinçli ajanlar, sırt okşamalarıyla tavlanmış saf kişilerdir."

Çok büyük düşmanın elinden nasıl kurtulacak zavallı Çetin Altan? "Bizim dokunulmazlık işi nihayet sinir savaşı halini aldı" diyor. Çok yazık oldu çocuğa; bu savaşta tüm yenilmiş; şifası çok güç bir derde tutulmuş... Bu durum karşısında artık dokunulmazlığı kaldırma işi de durmalı. Çünkü dokunulmazlığı kalksa ve mahkemeye verilse bile ceza yemez ki!... Yasama dokunulmazlığı kalkabilir ama, ceza ehliyetsizliğini kaldırmaya kimsenin gücü yetmez.

Nafile uğraşmayın zavallıyla!...

da değişiklik olması beklenebilir.

İşin bütün kökü, Sovyet Rusya ile Amerika arasında birbirini atlatmaya yönelmeyecek, günü gün etme politikasına dayanmayacak samimi bir anlaşmanın mümkün olup olamayacağı noktasına dayanır. Önce bu ikisi birleşirse gerisi kolay sayılabilir. Bunun önemi çok büyüktür. Çünkü bu sayede küçük devletlerin silâhlanmaya ihtiyacı kalmaz. Silâhlanma ve ordu için yaptıkları harcamaları kalkınmalarına ayırabilirler. Dünya milletleri arasında refah ve zenginlik derecelerindeki büyük farkların mümkün olan seviyeye indirilmesi, eşitliğe doğru gidilmesi, bu iki devletle birlikte diğer ilerlemiş memleketlerin yardımlarının genişletilmesi, nüfus planlamasıyla birlikte dünya servetlerinden bütün milletlerin eşit şekilde yararlanması gibi büyük problemler bundan sonra ele alınabilir.

TARİHÇİ — Ta-

rihî çağlar için yeni bir ayırım yapılabilir. İlk ve Ortaçağ birbirinin devamı olarak tek halka teşkil eder. Kit'aların keşfi ve buharın ve inorganik enerjinin kullanılmaya başlanmasından itibaren, aşağı yukarı Onaltıncı Yüzyıldan sonra, bugüne kadar devam eden dönem de yeni bir Tarihi çağdır. Şimdi tarih üçüncü ve son çağına girmektedir. Bu son çağın başlıca özelliği, hazırların hiç bir meseleyi çözmeye yaramaması, tersine başka yollarla veya kendiliğinden çözülmesi mümkün olan meseleleri daha da çapraşık ve karışık hale sokmasıdır. Bu özellik Yirminci Yüzyi-

İn başlarından itibaren kendini göstermiştir. Birinci ve İkinci Dünya Harpleri ne sonuç verdi? Harpler yeni arazi parçaları mı kazandırdı, galipler için? Yendiklerini haraca bağlayarak esir mi ettiler? Ya da onlardan ganimetler mi aldılar? Bu harpte İngiltere kazandı; bütün müstemlekelerinden oldu. Almanya kaybetti, kısa bir süre sıkıntı çekti; sonunda o da belini doğrulttu. Sömürgeler ve yarı sömürgeler bağımsızlıklarını kazandılar. Dünyanın çehresi değişti. Bir üçüncü dünya harbi çıkıp buna harp edenler dayanabilseler ve içlerinden biri kazansa, sonuç bundan öncekilerden farklı olmayacak; belki de daha kötü olacaktır.

Oysa ki tarihin bundan önceki dönemlerinde yapılmış hemen bütün harpler, galiplerine büyük menfaatler sağlardı. Genişleme mutlaktı. İlk ve Ortaçağlarda, Doğudan Batıya doğru yapılan akımlar, ki harplerle olurdu, bir dünya genişlemesi, bir teknik ilerleme ile sonuçlanırdı. Artık içine girdiğimiz son çağda böyle bir sonuç hiç bir zaman hiç bir suretle beklenemez. En kuvvetli bir devlet dahi arazi kazanmak şansından yoksundur bugün.

Olayların böyle değişik ve birbirine zıt yönlerde belirmesinin sebepleri üzerinde durarak, değerli vakitlerinizi doldurmayacağım. Ancak bunun bir tarihî zaruret ve bir realite olduğunu söylemekle yetineceğim.

Tarih bir dönemden bir başka döneme büyük sarsıntılarla geçer. İhtilâller, buhranlar, harpler durmadan birbirini kovalar; eski düzen ve düşünüş sistemi altüst olur. Yepyeni bir dünya doğmaktadır. İşte bütün güçlük ve tehlike burada başlar. Çünkü bu değişimin farkında olmadan, eski şartlar ve düşünüş sistemi içinde olaylara müdahale ya da isyan etmek istenir. Gerek fikrî planda, gerek sosyal ve politik aksiyon hayatında milletlerin idaresini ellerinde tutanlar eskiyi geriye döndürmek isterler; ya da olayları yeni ölçüler içinde değerlendirmek gücünden yoksun olduklarından buhranı büsbütün şiddetlendirici davranışlardan kurtulamazlar. Bundan dolayı fikirde ve aksiyonda doğan anarşi ve huzursuzluklar karşısında bu buhran ve intikal devrelerinde diktatörlükler kurulur; ve bunlar da ayrıca değişimi önleyen ve buhranı şiddetlendiren faktörler haline gelir.

Dünyamız aşağı yukarı Yarım Yüzyıldır böyle bir dönem içindedir. Bu çemberden yavaş yavaş kurtulmaya çalışıyoruz. Ben, çok güç ve çok tehlikeli olmasına rağmen, kurtulacağından ümitliyim. Değişimi sezen ve yönünü keşfetmeye çalışan bir uyanışın izlerine taraf taraf şahit oluyoruz. Bu iyimserliğe kendimiz için de katılıyorum. Vakıa, hâlâ eskiye bağlı bir takım zararlı akımları yayılması karşısında kötümser olanlarımız çoktur. Geçen Tarih çağının düşünce ve aksiyon sistemine bağlı olarak içimizde Solcular - Sağcılar çatışması politikalarımızı etkilemekte, ilerleme yolumuza barikatlar kurmaktadır. Fakat bunların karşısında bizde de değişimi sezen, şimdilik az da olsa, bir hareket başlamıştır. Bu son tarihî çağ, milletler, sınıflar arasında ölümlü-dürüm savaşlarının yerine uzlaşma ve barış fikrinin hâkim olacağı bir çağdır. Önce tarihin böyle bir döneme girdiğinin anlaşılması ve kabul edilmesi, sonra da bu değişime uygun şartların hazırlanması gerekir.

İKTİSATÇI YAZAR

Sayın Tarihçiyi des-
birkaç söz söylemek
isterim:

Yeni bir tarihî teklemek için ben de çağa girmekteyiz. Bu çağda eskiye ait düşünce sisteminde, dünya görüşünde, hukukun dayandığı prensiplerde birçok değişiklikler olacaktır. Meselâ, milletlerin hâkimiyeti prensipi... Eski çağda bir millet kendi bütçesine, para rejimine, şusuna busuna başkaları karıştı mı, hâkimiyet elden gidiyor denirdi. Şimdi bütçesine, planına, parasına ordusuna, her şeyine müdahale edilen bir devlet bağımsızlıktan hiç bir şey kaybetmemiş olacak.

İDARECİ — Anma yaptınız. Böyle olunca millî hâkimiyet, bağımsızlık nerede kalır?

İKTİSATÇI YAZAR — İşte görülmüş mü? Derhal jvayn başlıyor. Aydın bir arkadasımız bile değişimi kabul, ya da fark etmiyor? Bir dünya planı, bir milletler kon-

federasyonu, bir dünya parlamentosu olacak, sonra biz hâlâ kendi başımıza buyruk kalacağız. Olmaz, olamaz böyle şey.

TARİHÇİ — Değişen dünyanın karşısına çıkıp ondan kendini ayırmak ve kabuğuna çekilmek mümkün olsa bile zararı, bunu yapan millete ait kalır. Biz Türkler yakın tarihimizin her devrinde değişen dünyanın karşısında ve dışında kaldığımız için battık.

BİZ — Rica ederiz, vaktimiz çok daraldı, müsaade ediniz de İktisatçı Yazar arkadaşımız konuşmasını tamamlasın.

İKTİSATÇI YAZAR — Bir örnek daha vereyim: Sosyalizm anlayışı. Geçen çağda sosyalizm, kolektivizm anlamına gelirdi. Özel mülkiyet bu rejimde yoktu. Şimdi tamamen ferdietçi, özel mülkiyete dayanan bir sosyalizm yeni dünya fikri oluyor.

Dünya servetlerinin dünya milletleri

arasında adalet ölçüsüne göre paylaşılması! Bu da henüz gerçekleşmemiş, fakat yarının bir dünya fikri olabilir. Neden Arabistan'da çöllerde çıkan petrol yalnız o memleketlerin malı olsun? Sosyalizmin yeni dünya görüşüne göre, müstesna Tabiat servetleri çıktıkları ve çıkarıldıkları olarak sahiplerinin değil, bütün dünyanındır. Dünyada ne kadar petrol kuyusu varsa bunların işletilmesi Birleşmiş Milletlerin kuracağı bir dünya tröstünün eline geçer. Bu tröste bütün devletler şu veya bu ölçüde ortak olurlar. Milletlerin zenginlikleri de öyle... Sosyalizme göre değer yalnız çalışma ile olur. Bundan doğan değer çalışana, çalışanın bulunduğu memleketin hakkıdır. Ama, bu faktör dışında doğan değerler? Neye dünyanın olmasını?

BİZ — Harpsiz dünya olabilir mi konusu üzerinde yaptığımız bu tartışma da ötekiler gibi son derece verimli ve yararlı oldu. Okuyucularımız ve yazı kurumumuz adına hepinize teşekkürlerimizi sunar, Oturumu kapatırız.

M·A·N

DIESEL
KAMYON — OTOBUS

Geugeot

OTOMOBİL — KAMYONET

Türkiye Distribütörü

ERCANLAR Ticaret Ltd Şti.

Büyükdere Cad. 133A
Mecidiyeköy - İstanbul

Tel: 47 98 50
47 98 51

Arap - İsrail Çekişmesi...

Dr. İlhami MASAR

BİZ Türkler kahramanlığı düşmanlarımızda hiç takdir etmeyi âdet etmiş bir milletiz. Bu sebepten dolayı, yenilerin dindaşlarımız olmasına rağmen, kendilerini ifna edilmekten kurtaran bir avuç Museviye takdirle bakmaktan kendimizi alamıyoruz.

Fakat biz, Rus tehlikesine karşı kaderimizi Garp dünyasına bağlamış olmamıza rağmen, müslüman bir devletiz. Milletimizin çoğunluğu hissen Araplarla beraberdir. Filhakika bazı aydınlarımız Birinci Dünya Harbî sonunda, İngilizlerin önünde, Filistin cephesinde mağlûp olduğumuz zaman, kendilerine hiç bir fenalık yapmamış olan, seksen bin Türk'ü insafsızca katliama tâbi tutan Arapların bu hareketini kolay kolay unutamazlar. Araplar, bizden kendi problemleri için nasıl anlayış istiyorlarsa, Arap gençliğinin de bu yaranın kapanması için anlayış ve bize yardım etmeleri lâzımdır.

Araplar meselelerini, yalnız başına hal edemeyeceklerdir. Komünist dünyasının ve Afrika memleketlerinin, her sahada ortalığa hzursuzluk vermekten başka, bir işe yaramadıkları bu sefer açık surette tebarüz etmiştir. Arapların kuzeylerinde yaşayan 150 milyon dindaşlarının müzaheretlerine ihtiyaçları vardır. Bunu Irak dâima anlayagelmiştir. Gamal Abdünnâsırın da bunu artık kavraması lâzımdır. Fakat bu yardımı biz, kendilerine nihayet bir yurt kurmuş olan bir avuç musevinin yok edilmesi bahasına yapamayız. Millî tynetimiz buna mânidir. İsrailin zararını asgari hadde indirecek tedbirleri ancak bu şart'a almaya yardım edebiliriz.

İslâm dünyası üç yüz senedir gerilemektedir. Buna artık bir son vermek lâzımdır. Dostlarımız bile olsalar, hiristiyan dün-

yasında yaşayanlarda, maalesef hâlâ haçlı ruhu hâkimdir. Bütün dünyayı bizlerin barbar o'düğümüze inandırmışlardır. Buna beraberce karşı gelmeliyiz.

Araplar artık bir vakia olan İsrail'i tanıma prensipini kabul etmeli ve musevi milleti için hayat hakkı tanımalıdır.

İnsafsız petrol şirketleri için hiç bir sempatim yoktur. Petrol için bundan yarım asır evvel başımıza gelenleri unutamam. Araplara bu sahada samimî olarak başarılar dilerim. Fakat bu ikide bir Amerikan ve İngiliz sefaretlerini tahrip etmek i'le de elde edilmez. Hele Mısır'da ve Suriye'de orta halli bir avuç Türkün malına el koymak veya Hatay için bize karşı tecavüzkâr lisan kullanmakla hiç başarılmaz. Arap vatanperverininin Kral Hüseyin'e çatmaları da mânasırdır.

Son çarpışmalar esnasında kahramanca döğüşen, ölmesini bilen ve dünyanın hürmetini kazanan Ürdün'ün Arap lejyonu, İsrail tarafından mahvedilirken, Suriye ordusunun seyirci kalarak İsrail köylerini bombardıman etmekle yetinmeleri, çok çirkin bir harekettir.

Biz son seneler zarfında defalarca başkan Nâsır'a dostluk elimizi uzattık, karşılık görmedik. Bu eli, lâfla değil, samimiyetle sıkarsa çok şey kazanır, Rusların, Araplara yardım etmek için, dünyayı kana boyamaları tehlikesi de kalkar. Siyasî hava yumuşar, bizim istediğimiz yurtda sulh, cihan da sulhdur.

Biz bir karış Türk toprağı için canımızı vermekten çekinmeyen bir milletiz. Dost olarak söz verdiğimiz zaman da, bu sözü tutarız. Bu sebeplerden dolayı dünya bize saygı gösterir.

Arapların elinde petrol gibi büyük bir

koz vardır. Süveyş Kanalı da mühim bir kozdur. Bu kozlar, tecavüzlerden kaçınılarak akıllıca kullanılırsa, çok şeyler elde edilebilir. Bunun için bölgede sulh prensipini benimseyerek, petrol şeyhlerini ürketmekten kaçınmak lâzımdır. G. Abdünnâsir inşallah bu gösterdiğimiz yolu tutar. Kendisi kıymetli bir lider olduğunu isbat eder.

Etrafa kin saçmaktan çekinerek Atatürk gibi sevgi saçarsa, muvaffak olmaması için hiç bir sebep yoktur.

Ben, aynı sözleri Birleşmiş Milletler namına Arap memleketlerinde çalıştığım uzun seneler zarfında, Arap erkânına tekrar edegelmişdim. Tabii beni dinleyecek değillerdi. Belki onlar da, birgün, bu söylediklerimin manâsını kavrarlar.

BOZKURT

'TERYLENE'

alpaka

TÜSTAV

BOZKURT - Fincancılar Nasır han 509

Nasreddin Hoca ve Dünyamız...

Süleyman ARISOY

*A. Ü. Dil ve Tarih - Coğrafya
Fakültesi Öğretim Görevlisi*

I— FOLKLOR ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ ve NASRETTİN HOCA

BİR milletin folklor değeri ve önemi bu alanda taşıdığı evrenselleşmiş kaynaklarının çok eski tarihe kadar gitmesi ve bunların dünyaya yayılış oram ile büyür.

Türk folkloru çeşitli san'at ve yönleri ile uluslar arasında önde gelen zenginliğe sahiptir. Ama, bunlar içinde, Nasrettin Hoca'nın ortaya koyduğu folklor ise, kıt'aları aşan ve başka uluslarca benimsenmesi için çaba gösterilen tek dev kaynaktır denebilir.

Yeni kurulmuş olan Folklor Araştırmaları Enstitüsünce Nasrettin Hoca'nın da bu açıdan öncelik'e ele alınacağına inanıyoruz.

Öyleki, Folklor Araştırmaları Enstitüsü Nasrettin Hoca'yı anma yıldönümlerinde, Akşehir'de seminerler tertip ederek ilgili san'at ve fikir adamlarını da çağırarak bu amaçla çalışmalarını Akşehir'de toplama'lıdır.

II— ARSİULUSAL KİŞİ, NASRETTİN HOCA

TÜRK folklorunun uygulama, davranış ve temellerinde Nasrettin Hoca'ya yapacağımız atıflar ve örnekler çoktur. Gerçek anlamı ile yalnız Türkiye folk'orunda değil Balkanlar ve Yakınşark folklorunda da bu izlenimleri görmek mümkündür.

Milli bir kişi olan Nasrettin Hoca, dav-

ranış ve düşüncülerinde daima u'uslar arası nitelikte, humanist, insanıyetçi olmuştur. O genellikle karamsar doğu felsefesine karşı neş'e iyilik ruhunu taşıyan, gülen, yeislerde ve ızdıraplarda bile onu olduğu gibi kabullenerek bir espri içinde yumuşatan nikbin'lik felsefesi olarak insana yaşama gücü, mücadele gücü veren, kuvvetlendiren yani, manevî cihazlanmayı ortaya koymuştur.

İnsanların hayal gücü birçok kişileri ve olayları efsaneleştirir. Nasrettin Hoca da kendisine geniş dil, din, ırk ve düşünceleri ayrı olan büyük toplumlarca beslenen müşterek sempati ve sevgi davranış'arı karşısında, efsaneleşmiştir.

Asırlar geçtikçe bu efsaneleşme gittikçe büyümeye devam etmiştir. Gelecek kuşaklar hiç şüphe yok ki Hoca'yı bugünden daha fazla devleşmiş ve efsaneleşmiş kişi olarak benimseyeceklerdir. Nasrettin Hoca, kendisine olan sevginin gittikçe büyümesi ve dünya yüzüne yayılması sonucu bu mütevazi sade halk adamını asırlar geçtikçe büyütmiş, devleşirmiş ve feylasofluğunu da derinleştirmiştir. Bu kendisine karşı sempati dünyasının verdiği bir ödüldür denebilir.

III— NASRETTİN HOCA ve FELSEFE

NASRETTİN Hoca, humanizmada, kendine özge ve arsulusal karakterde bir dünya görüşü taşıyan büyük bir felsefenin te-

melidir. Belki, ampirizm, doğmatizm pragmatizm, pozitivizm, materyalizm, iskolaktisizm, transandantalizm, determinizm, gibi felsefe ilim dallarının skolastik kalıpları içine girmemiştir. Ama gerçekte onlardan daha da öteye giderek büyük, yoğun ve halklaşmış tabakaların ortamında vulgari-zeleşerek benimsenmiş ve örneklenmiştir.

Nasrettin Hoca, bu dünyada yaşamının gerçek anlamının neş'e, kaygısızlık ve insan hayat yaşantısındaki ağır, çekilmez, ızdırap ve yokluklarına karşı onu manevî yapımızı zarar vermeyecek şekilde ciddiye almaksızın hoşça vakit geçirmen esas olduğu sırrına ermiş bir insandır. Birçok ezici ve karşıt kuvvet ve etken darbeleri karşısında yapımızı beşikten, mezara kalkan gibi götürme zorundayız. Bu insanı yıkan, yıldırın, yok eden mihnet ve meşakkatlere karşı niçin Nasrettin Hoca gibi davranmalıyız? Bu felsefenin sırrına ermiş kişi, yaşamının da mutluluk sırrına varmış demektir.

Çağımızda ve genellikle İkinci Dünya Harbi'nden sonra sür'atle ve yaygın şekilde ortaya çıkan (Existentialisme) Varoluşçuluk dünya görüşünde de, Nasrettin Hoca'mızın hayat ve yaşantısının açık düşüncesi ve davranış izlerine de rastlıyoruz.

Gülme filozofisinde tanınmış olan ünlü batılı düşünür Bergson'dan çok önce, Nasrettin Hoca gülmenin filozofisini kavramış ve bunu Türk etnolojisi içinde örf ve âdet motifleri ile sosyal, ekonomik anlayış yapımızda bir nevi mutluluk sırrı olarak işlemiştir.

Hayat felsefesinin mutluluk anlamını batıda böylesine işlemiş bir halk adamına rastlamak güçtür. Nasrettin Hoca'dan bir fıkra söylendimi bunun muhakkak yediye çıkarılması zorunluğu mutluluk anlamının sırrını neş'e, gülme ve nikbinliğe bağlayan en güzel bir ispatlayıcı hükümdür.

IV— KARŞIT, DİRENÇLİ, DEVRİMCİ NASRETTİN HOCA

NASRETTİN Hoca; köleliğin yani esaretin, kendini beğenmişliğin ağırlıklılığın diğer deyim'e, doymak bilmezliğin, densizliğin, ikiyeüzürlülüğün yani riyakârlığın, hak-

sızlığın, çıkarıcılığın, bilgin geçinirliğin, çaresizliğin, karamsarlığın, kötümserliğin, fakirliğin, sefaletin yani yoksulluğun, akıllı geçinen gerçek akılsızlığın, zalimliğin, derebeyliğin, adaletsizliğin, öfkeli olmaklığın, kibirliliğinin yani kendini büyük görmenin, eşitsizliğin, namuslu geçinen namussuzluğun, zümre tahakkümünün, halkın üzerinden faydalanan çeşitli haksız sömürücülüğün, kaba kuvvete dayanarak geçinen asalaklığın, opportunizm yani fırsatçılığın özetle insanlara, insanlığa ve bütün canlılığa karşı işlenen kötülüklerin, kötü davranışların karşısına alçak gönüllü ama gerçekte büyük bir ahlakçı halk filozofu olarak çıkmıştır.

Bu nitelikte düşünen, davranan kişileri veya olayları ele alarak onları ince hicivci, alaycı ve güldüren güldürürken düşündürülen öyküleri ve masalları ile yermiştir.

Psikolojik açıdan bakınca görülür ki; Çağımızda edindiği mevki ve sandalyanın büyüklüğü arkasında bunu hazm edememiş, lâıyk olamamış, fakat psikik ruhsal megalomani ve aşağılık kompleksini içinde asık surat ve ters mizaçlı kişilere karşı Nasrettin Hoca daima gülen, mizahçı ve neş'eli alçak gönüllü bir antitez tip olarak ortaya çıkmıştır.

V— HUMANİST NASRETTİN HOCA VE TOLERANCE

NASRETTİN Hoca; çağının gerici, sikkici, boğucu, dinsel ağır baskı ortamı içinde zümreleşmiş, ayrıntılaşmış kapanmış toplumların eşit olmayan davranışlarına karşı fikren ve dünya görüşü yönünden ayaklanan bağımsız aydınlık, kişileşmiş, halklaşmış, açık yürekli, nikbin hattâ ölümü bile küçümseyerek onu alaya alacak kadar kuvvetli, ihtirazı olmayan alçak gönüllü büyük bir insan olarak karşımıza çıkıyor.

Türk tarihinde, zaman zaman taassup yani dinci ve aşırı yobazlık inanç ve davranış, toplumun huzurunu kaçıran ve sıkıntı verir etken halinde kendini göstermiştir. Nasrettin Hoca işte bu toplum bunalımı devirlerinde düşüncesi, davranış da aşırı tolerance (taassupsuzluk) reaksiyonu olarak ortaya çıkmış bir nevi karşıtlıkta örnek olmuştur.

VI— HALK ADAMI HASRETTİN HOCA

ONA, mütevekkil, işini tanrıya veya olurluna bırakmış kişi de denemez. Aşırı tolerans yani taassupsuzluğa sahip olan Nasrettin Hoca'nın gerici dinsel yaşantı içinde düşünmediğini öyküleri ve öğütleri de ortaya koymaktadır.

Herşeyi ince mizah felsefesi açısı içinde düşünerek değerlendiren ve ona aynı şekilde reaksiyon gösteren Nasrettin Hoca tam anlamı ile katıksız bir halk adamıdır.

Gerçekte nikbinlik, hiciv ve humoresk'in bayraklaşmış sembolü olan Nasrettin Hoca, belki de doğu felsefesi içinde eşi ve yakınlığı bulunmayan tek bir dünya görüşüne sa-

hiptir. Geçmişte ve zamanımızdaki tüm halk âşık şairlerin düşüncü, duyuş ve dünya görüşünde Nasrettin Hoca'nın halklaşmış izlerini sezinlemek mümkündür. Halktan gelen ve halka yönelen Nasrettin Hoca'nın düşünce yaşantısının halk âşıklarında da görülmesi kadar tâbiî bir şey olamaz. Hoca çağımızda Türk folklorunda fıkralarıyla, söyleyişleri ile, örf, âdet, davranış ve düşüncümüzde hâlâ yaşamaktadır. Bu gün hâîâ mahallî düğünlerde, Nasrettin Hoca'nın mezarına gidip baş konuk olarak dâvet edilmesi onun Türk folklor davranışlarına göre yaşayan, ölmemiş ünlü ve hatırı sayılır bir kişi olduğunu ortaya koyan sembol ak-siyonudur.

ÖMÜR BOYUNCA AYLIĞI GELİR.
Modern konforlu apartman daireleri,
ZENGİN PARA ve
Tahsil bursu ikramiyeleri
VADELİ HER 50 Liraya VADESİZ
HER 100 Liraya Bir Kur'a Numarası

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

Türkiyenin Kalkınma Sorunları

Yazan: Niyazi ACUN

İÇİNDE bulunduğumuz hayat şartları köyden şehire, şehirden köye kadar uzanmakta olan sıkıntılarımızın etkisi altında ferdleri ve dolayısıyla toplumumuz rahatsız etmektedir.

Kültürel ve sosyal dâvaların meydana getirdiği olumsuz olayların altında ekonomik hayatımızın kısırlığı yatmaktadır.

Ekonomik hastahğımızın teşhisi konulduktan sonra, iş ve üretim alanlarında sermaye ve emeğin birleşmesiyle meydana getirilecek üniteler sayesinde, planın gerçek tabbikatının topluma malolan temeli atılmış olur. Bu işi nasıl başaracağız?

Her şeyden önce kültürün, tekniğin potansından dinamizmini alan yurdseverliğin idealine çok muhtacı; bu samimi ve candan istek bizi, kişisel menfaatlardan ziyade toplum menfaatlarının sağlanmasına ve korunmasına hizmete mecbur eder.

Memleketin topraküstü ve toprak altı servetlerinin işlenmesi, üretilmesi, toplumun hayat seviyesini yükseltmek bakımından çok zaruridir. Ferdlerin kamu ihtiyaçlarının üstüne çıkan bir üretim de, ancak ekonomik alanda kalkınmış olan devletlerin sistemlerini memleketimizde uygulamak suretiyle, toplumun üretim ve tüketim etabının dengesine oturması lâzımdır.

Memlehet ekonomisinin mâadın, endüstriyel ve ticaret alanlarında olumlu sonuçlarını almak için, her şeyden önce genel kültüre paralel olarak ve hattâ ondan da üstün olan teknik bilgisiyle iş hayatına atılmış elemanlara muhtacı.

Bizim iş hayatımızda henüz teknolojinin ve rakamların tam anlamıyla bir otorite kurmadığını, her ne kadar üzücü ise

de kabul etmeliyiz. Şarklı bir zihniyetin kişi çıkarıcılığını benimsemiş bir çalışma düzeni, topyekün kalkınma hamlelerimizin randımanını arttırmamaktadır.

Niçin okuduğumuzu ve niçin çalıştığımızın mânası lâyiki ve hile anlayamadığımız içindir ki, Batının uygarlığının sadece kelimesini söylemekteyiz. Bir kere, uygarlığın hangi bölümlerinde noksanız?

Bu soruyu eleştirmeden, tek anlam ifade eden bir uygarlık isteği içinde yerimizde saymaktayız.

Ahlâk, terbiye, fazilet, doğruluk, iyilik, güzellik, merhamet ve vicdan muhasebesi, insan uygarlığının yaşama mayasını teşkil ederler. Eskiden bu meziyetlere sahip olan insanlara ve ailelere «ASİL» denirdi.

Şimdi ise, asaleti zenginlik, şöret ve makam ile ifade ediyoruz. İşte, bizim soy-suzlaştırdığımız asaletin yönü budur. Onur sahibi insanlar, kendine yararlı olduğu kadar ailesine, çevresine ve dolayısıyla millete yararlı olmak için tufeyli olmayı şiddetle reddeder, emeğini bilgisiyle daha çok değerlendirip topluma, sahip olduğu meslek ve iş alanında randıman sağlar.

Nüfusumuz üretim iş kollarımızın randımanın azlığına tezad teşkil edecek bir surette artmaktadır. Nüfusun çoğalması ile iş sahalarının azlığı sosyal hayatımızda birçok rahneler açmaktadır. Kişisel bir hayat mücadelesi, tıpkı az yüzme bilen bir insanın, denizin kıyılarından çok uzaklara açıldığında, yorulunca, kıyıya ulaşmak için ölümle mücadele etmesine benzemektedir. İyi yüzme bilen ve denizin derinliklerini fırtınalarını ve dalgalarını bilen bir kimse, hiç bir zaman kendisini tehlikeye atmaz.

Kültür ve meslek bilgilerimizin azlığı yüzünden, toplum hayatının denizinde yaşam mücadelesi yapmaktayız ve bu mücadele içinde milyonda kaçımız, hedefimize vâsıl oluyoruz?

Çağımızın uygarlık anlayışının ekonomik yönü, bol üretim ve uygarlık ihtiyaçlarımızı sağladıktan sonra artanını, refahımızı daha çok sağlamaştıracak olan dövizî yurda getirmektedir.

Biz ise, tarihimizin her devrinde dış memleketlere borçlu olmuşuz ve döviz açığı yüzünden, evdeki hesabımız çarşıya, yani beynelmilel piyasalara uymamıştır.

Şurasını memnurlukla kabul etmeliyiz ki, yaradılış itibariyle dünyanın en zeki insanlarıyız... Fakat, teknolojik bilgi ve organizasyon alanındaki noksanlığımız zekâmızı dejenere etmektedir.

Türk tabibleri, mühendisleri ve işçileri dış memleketlerde daha çok randıman veriyor da, neden memleketimizde aynı randımanı vermiyor? Bu soru ile gerçekleri daha çok net görebiliriz.

İnsan haklarına gösterdiğimiz ilgi ve saygıyı, her meslekte çalışan insanın bilgi ve emek mahsulü olan eserlerini değerlendirmeye gösteremediğimiz için, ne madencilik, ne endüstri, ne ticaret ve ne de diğer işlerimizde Batı anlamında ilerleme kaydedemiyoruz...

Çağımızın ekonomik kalkınması artık toplum kalkınması esprisi ile başarılmaktadır.

Babadan kalma karasapan ve düven ile tarım yapmak devri artık geçmiştir. Hisse senetlerine, anonim ve limited iş sistemlerine ve modern teknolojiye iltifat etmeyenlerin ne tarımda, ne endüstride ve ne de madencilikte kalkınması mümkün olmaz. Liberalizmi savunularımızın yüzde kaç Batı anlamında bir iş sistemi kurmuştur? Biz, aydın olarak, cahil olarak her işimizi devletten beklemekteyiz. Barajları, santral-

ları, fabrikaları devlet kursun, kredileri devlet versin, okulları ve hastaneleri devlet açsın; en basitinden evimizin önünü devlet temizlesin, v.s. gibi her ihtiyacımızı devlet görsün isteyen zihniyetin hâkim olduğu bir toplumun liberal bir sistemle kalkınması elbette mümkün olamaz. Düşüncelerimizle icraatçılığımız çarpıştığı için, ekonomik kalkınmayı başaramıyoruz.

Aydınlarımızı ekonomik kalkınma seferberliğine tâbi tutmamız gerekmektedir. Bugünkü aydın kadrolarımız, devlet ve hükümet dairelerinde karargâh kurmuştur. Köy aydından tamamiyle mahrumdur. Bucak, ilçe ve bir çok illerimizde emur dışında kaç aydınımız ekonomik alanda Batı anlamında liberal sistemle iş görmekte ve randıman almaktadır?

Memuriyet zihniyeti, merkeziyet sistemi, idare tarzımız, vergi tarzımız ne kişisel ve ne de toplum kalkınmasına yararlı olamamaktadır. Bugün en ileri sosyalist memleketlerde bile halk her işini devlet yapsın, diye bir istekte bulunmaz. Misal: İşte İsveç, İsveç ve Finlandiya...

Şarklı bir zihniyetin hâlâ esiri bulunmaktayız. Onun için de, memleketimizi ekonomik alanda kalkındıramıyoruz. Az gelişmiş bir ülke olmaktan kurtulmak istiyor isek, artık muasır iş ve çalışma sistemlerini kabullenmek için, Şarklı tembelliğinden silkinmemiz lâzım.

Ekonomik alanda kalkınmak için bilgiye, yoğun ve sistemli bir çalışma temposuna uydurma/ıyız. Ezbercilik suretiyle aydın olma devri geçmiştir. Eser vermeyen insanların aydın olması daha zararlıdır. Şarklı aydın, aydınlık veya diploma imtiyazıyla tufeyli hayatını idâme ettirmek için, cahil denilen insanları kendine köle yapmak için savaşı.

Türk milliyetçiliğinin ve şuurunun bu gibi tufeyli zihniyetle mücadele kampanyası açmak suretiyle, ekonomik kalkınmayı, imkânsızlıkları imkân dahiline sokarak başarması zamanı gelmiş ve hattâ geçmektedir.

Büyük şehirlerimizin gıda, giyim, meşken, temizlik, kültür v.s. kamu ihtiyaçlarını hâlâ temin edilememiş olduğunu üzülererek görmekteyiz. Yaz olur, İstanbul ve Ankara su sıkıntısı çeker, üretim az, tüketici çok

olduğu için, sosyal hayatımızda birçok sıkıntılar çekmekteyiz. Tarım memleketi, deriz, çok yıllar kuraklık yüzünden hatırlamızı dışarıdan getiririz. Denizlerimizin ürünlerini toplayamayız. Turistik bakımdan dünyanın en zengin bir ülkesi dediğimiz memleketimiz, turist zenginliğine istenilen bir surette kavuşamayız. Hükümet ve kişisel bütçelerimiz her yıl açık verir!...

Bu acı misalleri daha da çoğaltabiliriz!

Ekonomik kalkınmayı millî bir seferberlik halinde müsbet anlayışın şuru ile başarmak ülküsünü milletçe benimsemeliyiz.

Uzak Doğu'da Japon milliyetçiliğinin mucizeler yaratan ekonomik kalkınmasında, her şeyden önce aydınlarının ve Batı memleketlerine öğrenime gidenlerin rolü çok büyüktür. Dünyanın ekonomik kalkınmasında en sorumlu olan ekonomistlerdir. Bizim hangi işimizde ekonomistlerin fikirleri, bilgileri, planları ve organizasyonları devlet, hükümet ve özel sektör tarafından iltifat görmüştür?

Köyden şehirlere iş için akınlar, hükümet kapılarına iş için müracaatlar devam ettiği sürece, ekonomik kalkınma davasında muvaffak olamayız.

Ekonomik sıkıntılar yüzünden çok partili hayatınızda da enflasyon başlamıştır. Lâf enflasyonu yüzünden, kimin doğru, kimin yanlış konuştuğunu anlayamıyoruz!...

Halkın oyunu almak için particiler, memleket gerçeklerini unutarak, bol keseden vâidlerde bulunarak, halka huzur, emniyet ve refah vereceklerini söylüyorlar!...

Memleketin ekonomik kalkınmasının hangi sistem ve planların tatbik edilmesiyile mümkün olacağını anlatmayan particilerimiz, bu kez rakipleri ile işi şahsiyata dökerek, tam bir Şarklı havası içinde durmadan salvo ateşi açıyorlar!...

Ekonomik hayatın gelişmediği memleketlerde sosyal ve kültürel gelişme olamaz.

Memleketin resmî hayatını bir ahtopot gibi kırtasiyecilik sarmış. Ekonomik verimi olmayan en basit bir iş için bile, kırtasiyecilik yüzünden yüzler ve hattâ binlerce lira harcanmaktadır.

Diğer taraftan, bu şüpheliğin yüzünden adam da yetiştirmeyi başaramıyoruz!

Ekonomik alanda kalkınmamızın başlıca sebebi, demode bir zihniyetten henüz

GÜMRÜK MEMURLARINDAN ŞİKÂyet

ALMANYA'dan işçi bir okuyucumuz yazıyor:

Buradaki işçilerin dertlerinden en büyüğü, Yurda izinli döndükleri zaman gümrük meselesidir. İnsana yaraşmayacak şekilde muamele etmeleri, Sirkeci'de sınırları desteklemeli, bütün işçileri üzmektedir.

Gümrük memurlarına ve oradaki vazifelilere soruyorum, niçin bu kadar sıkıştırıyorlar, diye... Bizler de bu vatanın çocuklarıyız; emeğimizle kazandığımız paraları Yurdumuza döviz olarak getirmeye, memleketimizin kalkınması için seve seve razıyız. Elimizde bulunan paraları resmî kurdan bozdurmaya gayret ediyoruz, Yapılan muamele ve baskı dolayısıyla işçiler başka yönlere sürükleniyor; zorla kaçakçı ve karaborsacı yapıyor.

İşçi vatandaşa güven ve saygı göstermelerini bekleriz.

Batı an'âmında bir zihniyete sahip olamamışızdır.

En büyük ihtiyacımız ekonomik kalkınmayı başaracak elamanları yetiştirmek isteyenlere imkân vermiyoruz ve ayaklarına çelme takıyoruz. Okullardan mezun etmek ve ellerine diploma vrmeyi adam yetiştirmek olarak anlıyor isek çok aldanmaktayız. Üniversiteye kadar olan tahsil, öğrenciye klâsik bilgi verir, Üniversiteler ise, mesleki inceleme ve araştırma öğretir. Hayata atılan bilgili ve dinamik gençler, memleket ekonomisine yararlı olacak çalışma imkânlarını bu'amaz.

Memleketin ekonomik kalkınmasında her ranşta meslek erbabı uzmanların ve kalifiye işçilerin yetişmesini mümkün kılmamız lâzımdır. Bunların çalışmalarını, randımanlarını arttırmak için de iktisatçılara ihtiyacımız vardır. Bu espri içinde adam yetiştirmede muvaffak olursak, ekonomik kalkınmamız mümkün olacaktır.

Duyduklarım

ve

Düşündüklerim

Yazan : Dr. İlhami MASAR

TRT Hakkında

RADYO VERGİSİ : Kanununa göre radyosu olanlar senede 20 lira vergi öderler. Bu miktar makuldür. Portatif küçük radyosu olanlar vergi vermezler, Radyo Kanunu eskidir. Çıktığı zaman portatif radyo yok gibiydi. O Kanuna göre radyosu kullanılmaz hale gelen zincir radyoya yüklenip posta idaresine gitmeye, bir çuval içine dikmeye, mühürletmeye ve bir yerde o şekilde saklamaya mecburdur. Bu tazyidat eski zamanlarda radyonun casusluk için kullanılmaması düşüncesiyle konulmuştu. Şimdi böyle tazyidat mânasızdır:

1 — Sayısı gittikçe artan küçük portatif radyolardan da vergi alınmaktadır.

2 — Radyoları kullanılamaz hale gelenlerden bunu bir mektupla posta idaresine bildirenler, o radyo için vergi ödemek mecburiyetinden kurtulmuşlardır.

Herkes transistor radyo kullanıyor, vergiyi senelerdir bir kenara atmış olduğu eski radyosu için ödüyor. Ne mânasız şey değil mi?!...

HABERLER SERVİSİNDE, herkesin alâkadâr olduğu konuların başa alınması ve takriben şu sıranın takibedilmesi isteniyor: Hava durumu, iç haberler, dış haberler, siyasî erkânın seyahatleri, temel atma törenleri ve yatırımlar hakkında malûmat, siyasî erkânın mesajları.

Demokrat Parti idaresinin son devrinde evvelâ temel atma merasimi anlatılır ve haberler bazan yarım saat sonra verilir. Halk bıkmış usanmıştı. Burhan Belgeye bu hal aydınların hoşuna gitmiyor dediğim zaman bana: "O aydınlar yatırımın

ehemmiyetini anlamayan ruhları küflentmiş insanlar!..." demişti.

Otomobil Yedek Parçacıları

OTOMOBİL yedek parçacılığı ve işçilerimizin dışardan getirdikleri otomobillerin satıcılığı herhalde kârlı bir iş olsa gerek. Eğer alâkalılar devlete vergilerini ödüyorsa, bize Allah versin, demekten başka lâf düşmez.

Ben Taksim'de, Talimhane'de otururum. Her gün bir bakkal, bir kolacı, bir berberin kapatıldığı ve yerine bir oto mağazasının açıldığına şahit oluyoruz. Dükkânlara 50 hatta 100 bin liraya kadar hava parası veriyorlarmış.

Bizim şikâyetimiz iki noktada birleşiyor: Bir kere zaten Talimhane'de bir bakkal, bir mezeci yoktur, bu gidikle bakkal ve zerzavata da kalmayacak ve Allah razı olsun her gün Migros arabası gelmeseydi, vaziyetimiz kötü olacaktı.

Diğer nokta da parçacıların dükkânlarının önüne satılık lüks otomobiller dizmeleri ve bizim otomobillerimizi park edecek yer bulamamamız!

Devlet, belediye ne yapsın diyeceksiniz! Trafik, dükkânlarının önünü oto satışı yeri olarak kullananlara ceza yazabilir ama, tabii ondan fazla bir şey yapamaz!

Yalnız nasıl yezden mantar gibi banka şubeşi bitmesi ekonominin o yönünü aksadığını gösterirse, bu oto mağazaları da aynı şeye işaret eder.

Ben bir kere yazayım, dedim.

Piknik Pislilikleri

PİKNİK mevsimi geldi ve şehrimizin en güzel yerleri, pis kâğıtlar, karpuz ve hiyar kabukları ve konserve kutularıyla doldu.

Bundan üçyüz sene evvel memleketimizi ziyaret eden "Thevenot" isimli bir Fransız yazarın Türklerin temizliğine hayran olmuş. Kâğıthanede bir cuma günü dolmuş yerde bir tek çöp görememiş. Her aile her gün evlerinin önünü süpürürmüş.

Dünyanın en temiz milletinin en pis milleti olmasında hepimizin kabahati var.

Çocuklarımıza temizliği öğretmiyoruz.

Hele bir yere bir mektep tenezzübü yapıldı mı, etraf mezbele oluyor. Mini etekli öğretmen hanım anlaşılan öğrencilerine bu yönden nasihatler vermeye lüzum görmüyor.

Anadolu banliyö hattında Cevizli'de Tekelin tütün depoları var. Bu depoların önünde daima uyuyan adamlara tesadüf ederim. Depoların önü bir kâğıt mezbelesidir.

Millî Eğitim ve Tekel yetkilileri biraz da temizlik ile meşgul olsalar bu memleketeye çok iyilik ederler.

Millî Lig

BİR LİGDE kaliteli futbol oynanması için takım adedinin 12 ile 16 arasında olması umumiyetle uygun görünür. Oyuncuların aynı mevsim içinde Kupa maçları ve Millî oyunlar yapmaları icabettiğinden daha fazla Millî Lig karşılaşması gençleri fazla yorar.

Senelerdir bu iş bir türlü yoluna konamamıştır. Bunda tabii Futbol Federasyonunun da kabahati vardır. Çünkü başta olanlar ona buna yaranmak için verdikleri karardan dönmektedirler.

Kabiliyetsiz bir takım Lig'den düştü mü, kıyametler kopar, hemen şike yapıldığı söylenir, bu hususta Federasyon bir karar verirse Danıştay bozar.

Bu sefer de Millet Meclisi işe karışmış, arada Lig'in 22 takıma çıkınası için rey toplanıyormuş. Buna teşebbüs edenler pek insafsız kimselere benziyorlar. 22 takım demek her kulübün bir mevsimde 42 hafta maç yapması demektir.

Ümit ederim ki sayın Başbakan azimli bir tutumla bu meseleye herkesin karışmasına mani olsun, yoksa Millî Ligin takım adedini de Anayasaya koymak icabedecek!

Yine Opera Binası

ANLAŞILAN ne kadar yazılırsa yazılırsın, İstanbul Opera binasının bir an evvel tamamlanması kabil olmayacak. Bizde bir işin başarılması için selâhiyetli bir kimse'nin o konuya yakın alâka göstermesi lâzımdır. İstenirse yüzlerce milyon lira bu-

lunuyor fakat sanat hayatımız için bu kadar büyük önem taşıyan Opera binası için para bulunamıyor. 1967 bütçesine, istenilen 16 milyon yerine yalnız 5 milyon konulmuş.

Burada yine tekrar edeyim, bir müzik merkezi kurmazsak, kıymetli sanatkârlarımızı İstanbul'da toplayamayız, yeni istidatlar da yetişmez.

Bu iki milyonluk şehire opera ve konser salonu ile bir bina hediye edecek Başvekile iki milyon kişilik İstanbul şehri bir heykel dikecektir!

İşittiğime göre sayın Başbakan bu işe de el atmış bulunuyor. Bu doğru ise inşallah Opera binasına kavuşuyoruz.

Yaş Meyve ve Sebze İhracatı

SAYIN DEMİREL, Başvekil olduğu zaman, hiç âdetim olmadığı halde, kendisine bir açık mektup yazmış, ve bizde işlerin baştaki alâkadar olduğu takdirde yürüdüğüne işaret ettikten sonra, kendisinden bu mevzu ile yakından ilgilenmesini rica etmişim.

Bizler, bu işle bundan 25 - 30 sene evvel meşgul olmuştuk. Prof. Baade'nin hazırladığı raporlar ve benim bu raporlara istinat ederek yazdığım notlar herhalde daha hâlâ herhangi bir devlet arşivinde tozlanmaktadır.

Bundan bir müddet evvel Almanya'daki Ticaret Ataşelerimiz bir enteresan rapor hazırlamışlar ve bu işin nasıl başarılabileceğini izah etmişlerdir. Raporun ön ilgi çekici tarafı, Avrupa memleketlerinden yalnız Almanya'nın senede ithal ettiği 5 milyon ton yaş meyve ve sebzeden hissemizin bizde 0,3 miktarını geçmemesidir.

Demirel'den tekrar rica ederim, devlet bakanlarından birine bu işi vazife olarak versin, bu işe bir miktar tahsisat ayırsın. Döviz açığımızın kapatılması hususunda yaş meyve ve sebze ihracı çok önemli bir rol oynayabilir.

Gönül isterdi ki, Mecliste muhalefet partileri, memlekette huzursuzluk çıkaracak konuları bir tarafa bırakarak, Hükümeti bu mevzudaki hareketsizliğinden dolayı tenkit etsinler!...

Amerikada hayat pahalılığı ve enflasyon

Belkis Halim VASSAF

BUGÜN Ofisime iki yıl önce karı - koca ikisi de emekliye ayrılmış bir arkadaşım uğradı. Daha oturmaya vakit bulmadan:

«— Kalabalık aileler nasıl geçiniyorlar? Nasıl bu pahalılıkla başedebiliyorlar? Aklim almıyor. Şimdi alışverişten geliyorum. Seksen sentten aşağıya bir et bulamadım. Bir kişinin bir övünlük yemeği bir dolara çıkarabilirsek ne mutlu» diye şikâyete başladı.

Bugün Amerika'da olumsuz hislerle karışık bahsedilen iki konu var: Birisi Vietnam; diğeri de hayat pahalılığı. Bu yazıda bu önemli konunun bilimsel araştırmasını yapacak değilim. Sadece her günlük hayata, yaşayışa olan etkisini göstermekle yetineceğim.

Burada ekonomistler hayat pahalılığı ve derecesini halka şöyle anlatıyorlar:

On yıl önce bir dolar sarf edilince 100 sentlik bir şey alındığı halde, bugün bir dolarla aynı şeyden ancak 87 sentlik kadar alınabiliyor. Şu halde on yıl içerisinde dolar değerinden 13 sent kaybetmiş oluyor. Bu, doların bugünkü satın alma kabiliyetinin genel bir ifadesidir. Hakikatte doların bugünkü değeri satın alınan şeye veya hizmete göre büyük değişiklikler gösterir. Meselâ gıda maddelerinde on yıl öncesi dolar 100 sent ettiği halde bugün aynı dolar sadece 90 sent etmektedir. Demek ki dolar gıda maddelerinde değerinden 10 sent kaybetmiştir.

Lokantada yemek yeyince iş değişir ve burada doların değerinin 1950 — 57 yıllarına göre yüz sentten 18 e indiği görülür. Yani lokantada on yıl önce bir dolarla 100

sentlik yemek yenebildiği halde, bugün ancak 78 sentlik bir yemek yenebiliyor.

Ev eşyası yani kanape, koltuk, sandalye gibi şeylerde doların değerinde büyük bir değişiklik olmamıştır. On yıl önce mobilya alınışında 100 sent eden bir dolar bugün 99 sente düşmüştür. Buna karşılık ipotek faizleri, tamir, vergi, sigorta gibi şeylerde dolar on yıl önceki 100 sent yerine 84 sent değerindedir.

Otomobil satın almak ve çalışma masraflarını kapatmak için eskiden harcanan bir dolar, bugün ancak 88 sentini ödemektedir. Fakat şehir içi veya dışı tren, otobüs vesaire gibi umumî taşıt araçları tarifesi göz önünde tutulunca doların daha da düştüğü görülür. Bunlarda doların kıymeti 100 sent değil, 77 senttir.

Şu halde enflasyon değişik maddeler ve değişik hizmetler üzerinde değişik etkiler yapmıştır. Doların değerinden en yıldıracı şekilde kaybettiği her hangi bir madde değil de bir hizmet karşılığı sarf edilince görülür. Değişik hizmet için ihtiyaç ve istek, yıldan yıla durmadan genişlemekte ve artmaktadır. Bu hizmetleri halka verebilmek için lâzım olan emek ve eşya için ödenen ücretlerde bu nispette durmadan yükselmektedir. Gelişi güzel her hangi bir şey ile bir «hizmet» karşılığı olarak sarfedilen dolar arasında değer itibarıyla pek çok fark vardır.

1957—59 yıllarına göre bugün bir dolarla aşağı yukarı 91 sentlik bir şey satın alınabilir. Fakat on yıl önce doktor, dişçi, ilaç, saç kestirmek, otomobil tamir ettirmek ve ipotek masrafları için harcanan bir doların bugün bu hizmetlerdeki değeri 71 sente düşmüştür.

Kabaran ihtiyaçlar ve isteklerin ve artan emek ücretlerinin baskısı altında eşyanın da fiatı yükselmiştir. Fakat bu eşyayı yapan işçilerin verimliliğinin arkasında fabrikalarını, makinelerin iş çıkarma kabiliyetinde olan göz kamaştırıcı ilerlemeler fabrikatörler ve satıcılar arasındaki yarışlar eşya fiatını az çok ayarlamaya ve fazla yükseltmemeye sebep olmuştur. Fakat bunların hizmet fiatlarını aşağıda tutmaya bir etkisi olmamıştır.

Bugün eşya 1957 den daha pahalı ve «hizmet»lere göre daha ucuz olmakla beraber dayanıklılık süresi uzun veya kısa olmasına göre de fiatları değişmektedir. Meselâ, bundan on yıl önce giyeceğe harcanan bir dolar bugün giyitecek alış ver-

şinde 88 sent etmektedir. Fakat bundan dolayı çamaşır makineleri vesaire gibi demirbaş ev eşyasında bugünkü doların değeri on yıl öncesine göre ufak bir artma ile 102 sente çıkmıştır.

1936 da ilk defa öğrenci olarak Amerika'ya geldiğim zaman doları 125 kuruştan almıştık. Bugün bu fiatın 9 ile 13.50 lira arasında değiştiği göz önünde tutulursa bizde enflasyonun korkunçluğu altında insan ezildiğini, sindiğini daha çok görür. Memlekete her dönüşümde sarfettiğim liramla eşya veya hizmet miktarının azalmasındaki artış beni şaşırtıyor. Acaba ekonomistlerimiz bizi aydınlatmak ve azgın bir at gibi alabildiğine koşan pahalılığı dizginlemek için bir yol gösteremezler mi?

TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ İSTANBUL

şişecamşişecamşişecamşişecamşişecamşişecam
şişecamşişecamşişecamşişecamşişecamşişecam
şişecamşişecamşişecamşişecamşişecamşişecam
şişecamşişecamşişecamşişecam
şişecamşişecamşişecamşişe
şişecamşişecamşişeca
şişecamşişecamşiş
şişecamşişeca
şişecamşiş
şişec
cam
cam
cam
cam
cam
cam
cam

şişecamşiş
şişecamşişeca
şişecamşişecamşişe

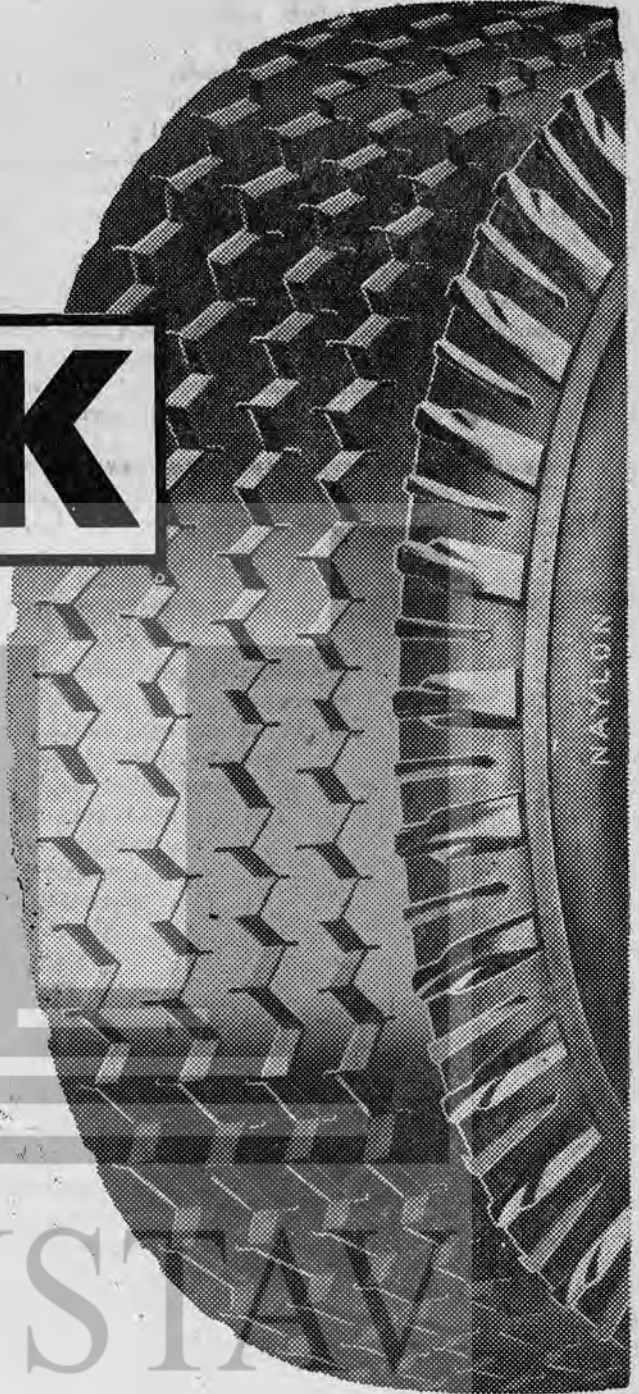
Pasabahçe Çayırca

FISK

Kalite lâstik

"Çocuklu" lâstik
FISK
yolculukta
emniyettir

TÜST

Dış âlem - Olaylar

Komünist Memleketlerinde Maliyet Problemleri

(«The Economist»den)

DOĞU ile Batı'nın sınıflar dev'eri, birbirlerinin teknolojisinden öğrenecekleri şeyler bulunduğunu düşünmeye başladıkça, Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadi Komisyonu, yirmi yıllık heyecansız bir hayattan sonra, yeni bir canlılık kazanacağına benziyor. Bu senenin yıllık Konferans'ında, her iki tarafın delegeleri, sadece ticaretin değil, teknik ve ilmi bilgi mübadelesinin de ilerletilmesi için harekete geçilmesi taraflıydılar. Kimse bu küçük komisyonun (memur sayısı 200, senelik bütçe \$ 4.2 Milyon), ne şekilde yardım edebileceğini açıklamıyordu. Fakat, Doğu ile Batı Avrupa'nın yatırımlarındaki verim derecesi üzerinde şimdi, çok sayıda uzman çalışması yapılmıştır.

Genel olarak, geçen yirmi yıl içinde, Rusya ve Doğu Avrupa ülkeleri, Batı Avrupa Devletleri'ninki kadar bir hızla kalkındılar: Hattâ yalnız sanayi düşünülürse, çok daha hızlı olarak. Fakat 1960'dan beri, kalkınma hızlarında, anlamlı bir gerileme oldu. Doğu Avrupa hayat standartları, görünür bir hâlde, Batı'dakilerin hızıyla gelişemedi. Dış görünüşler, yanlış yöre sürükleyici olabilir; Doğu'daki gelirlerin daha eşit şekilde dağılımı kalkınma hızını maskeleyebilir; bilhassa komünist devletlerin, eğitim, tıp ve yaşlıların bakımı gibi sahalara, nisbeten, daha fazla harcadıkları düşünülürse... Zira bunlar, cadelerdeki kalabalıkların giyim şekilleri veya dükkân vitrin-

lerindeki tüketim malları halinde belirli olmazlar. Fakat Doğu Avrupa devletleri'nin iktisadi yönetim düzenlerini, kökünden değiştirme çabalarının genişliği, durumun daha derin olduğunu göstermektedir.

Bu konuda, taze istatistik delilleri, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi İktisadi Komitesi'nin yaptırdığı birtakım uzun ve teferruatlı çalışmalar (1) tarafından sağlanmaktadır. Bunlardan birinde, Mr. Michael Boretsky, Sovyetler Birliği'nin bütün etkili başarılarına rağmen, yeni teknolojiyi istihsale uygulamakta, Amerika Birleşik Devletleri'nden bir çeyrek asır geride kaldığı sonucuna varmaktadır. Belki de hayret verici olarak bu sonuç, kısa bir müddet önce, bir Sovyet dergisinde (2) yayınlanan bir Rus raporu ile ve vasıtalı bir şekilde teyid edilmiştir.

Bu da göstermektedir ki, Rus ekonomisinin genişlemesi, ilerleyen teknolojiye değil, daha ziyade elemeği ve sermaye fazlalığından ve planlı ekonomilerinden ileri gelmiştir. Mr. Maurice Ernst, komünizmin, Doğu Avrupa ülkelerinde, kendini, ekonomik yönetim olarak, pek kifayetsiz bir düzen olarak gösterdiğine işaret etmektedir.

Rusların birmediği veya prototip'ine sahip olmadığı pek az ilmi veya sınıflar teknik vardır. Fakat Amerikan fabrikalarının başardıklarına nisbetle, onların buluşlarının sanayie tatbik seviyesi, 5 ilâ 40 sene geridedir.

Ruslar 1945 ile 1950 arasında harp harcamalarını tamir ederken, ekonomilerini günün seviyesine ulaştırmak için ellerine geçen fırsatlardan, nisbeten az faydalanmış görünmektedirler. Daha yeni teknolojiler, 1950 yılında ve yeniden yapının sonunda, 1940'da

(1) *New Directions in the Soviet Economy.*

(2) *Ekonomika i Matematicheskiye Metody, 1966.*

olduklarında daha az daha geniş ölçüde uygulanmıştır.

İnsan yapısı fiberler gibi bazı sektörlerde ve kömürün, yakıt olarak, odun yerine ikâme edilmesinde, Rusya'nın ilerleyişi, 1940 ile 1962 arasında, Amerika'ninkinden çok daha hızlı olmuştur. Fakat bunun yegâne sebebi, Rusların çok daha geriden başlamasıdır. Bundan başka, Moskova'da en

fazla öncelik tanınan iki önemli sektöre, elektrik üretimi ve metal kesimine Ruslar, Amerikalılar kadar yenilikler getirdiler. Fakat genel görünüme göre, yeni usullerde Ruslar, Amerikalılardan çok gerilere düşmektedirler: 1950 ile 1962 arasında, yeni teknoloji tatbikatı, Amerika'nın sadece % 80'i nisbetindeydi.

Mr. Boretsky, Sovyetlerin harp sonrası

**RAHAT BİR
YOLCULUK**

**AKARYAKITI
İLE BAŞLAR**

YENİ VE MODERN
SATIŞ İSTASYONLARI

TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI

06 AR 125

UBUR K

(Basım: A - 20905 - 19403)

ekonomik gelişmesinin üçte ikisine brüt yatırımın (teknolojik ilerleme olmadan sermaye teçhizatının sağlanmasındaki basit artış) ancak beşte birine gerçek teknik buluşun sebep olduğu kamsındadır.

Teknik ilerleme hızının, 1962'den beri artmış olduğu düşünülmektedir. Bu görüş, Rusya'nın sınaî araştırma laboratuvarlarını ziyaret etmiş Batılı teknik gruplar tarafından desteklenmektedir. Fakat, yine de bu ilerleme, prodüktivite üzerinde, Amerika'nın son beş büyük inkişaf yıllarında tesbit edilen geniş tesirleri getirmekten çok uzak kalmıştır. Sonunda bütün kabahatin, yeni teknolojiyi uygulamadaki durgunluğa yüklenmesini şüphe ile karşılamak için makûl bir sebep mevcuttur. Komünist yönetimin, bunda büyük bir hissesi olması lâzım gelir.

Mr. Ernst'in hesaplarına göre, bilhassa planlama ve kaynak tahsisinin son derece randımsız olmasından ötürü, Batı'da muayyen bir verim artışını elde edebilmek için yapılandan, üçte bir ilâ bir çeyrek daha fazla gerçek yatırımın gerektiği Doğu Avrupa için vâridir.

Fakat bu Amerikan müşahadesi, 1950'lerdeki yatırım gelirlerinin, Doğu'da ve Batı'da yaklaşık olarak aynı olduğu üzerindeki Avrupa Ekonomik Komisyonu inancını sarsmaktadır. Milletlerarası karşılaştırmalar yapan herhangi bir kimse, bazan pek kahramanca faraziyelere dalmaktadır. Lâkin Doğu Avrupa liderlerinin kendileri, yatırım randımsızlığı aleyhinde, daimî surette kampanya yapmaktadırlar. Şurası da mümkündür ki, Rusya dışında, Doğu Avrupa memleketleri, yeni teknolojiye erişebilmede elverişsiz şartlardan (bilhassa Doğu Almanya ve Çekoslovakya), zaman geçtikçe kendilerini daha çok üzen enfastrüktür yatırımlarındaki ilgisizlikten, Comecon kanaliyle herhangi bir büyük beynelmîel istihâl özelliği elde etmekte başarısızlığa uğramaktan ve tarımda yatırım ihtiyaçlarını lüzumsuzca arttıran ve köylünün daha çok çalışma isteğinin çoğunu yokeden kolektivizmden çok ıstırap çekmiştir.

DOĞU AVRUPA'DA İLERLEME

DOĞU ALMANYA, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, Çekoslovakya ile birlikte,

endüstrileşmiş yegâne memleketti. Almanya'nın harp sonrası bölünüşü, Doğu bölgesini çok dengesiz bıraktı. 1950'de, Batı Almanya dahil, her kaynaktan yapılan ithalât, harp öncesi seviyenin ancak % 10'uydu. Memleket, pahalı ağır sanayi esasının (çelik, ağır imalât ve ulaştırma araçları) gelişmesi için zorlandı. Büyük harp hasarının üstüne, 1957'ye kadar, Sovyet Rusya'ya ağır tazminat ödemeleri altında bulundu.

Hiç de hoş olmayan bir şekilde, 1950'lerin ortalarından beri Doğu Almanya'nın yatırım maliyetleri, Doğu Avrupa'da ikinci en yüksek (Çekoslovakya'dan sonra) seviyede olmuştur. 1955 — 1964 devresinde, Doğu Almanya, bölgedeki bütün memleketlerden daha yavaş gelişti. 1960 — 1961'de, Berlin krizi ve tarımın birden kollektifleştirilmesi, ağır buhran yarattı. 1960'ların başında, tarım verimi, harpöncesi seviyenin % 20 altındaydı. Şahsî gelir, takriben 1939'dakine eşit olduktan sonra, şimdi, Batı Almanya'dakinin ancak % 60'ı seviyesindedir.

ÇEKOSLOVAKYA; Harpten önce dahi sanayileşmiş bir ülkedydi. Harp sonrası yatırımları, öyle bir ısrarla devam etti ki tüketim, brüt millî istihsalin ancak yarısı kadar gelişti. Çekoslovakya, 1950'ler ve 1960'larca, en yüksek gelişme hızına sahipken, sonraları durakladı, ve hattâ 1963 de geriledi. (Harpten sonra, sınaî ülkeler arasında en ağır duraklama devresi). Tarımsal verim, hâlâ, harp öncesi seviyenin % 10 altındadır ve tarımdaki yatırımdaki maliyetler astronomik olmuştur.

Enfastrüktür yatırımlarının yokluğu, meselâ demiryolu yük vagonu sıkıntısı, belki de uygun teknoloji yokluğu ile birlikte ciddi şekilde hissedilmektedir. Çekler, ekonomik yönetimlerinin reforma muhtaç olduğuna karar verdiler. Fakat harpten önce, aşağı yukarı Almanlar kadar iyi bir hayat seviyesi olan halk, Batı Almanların % 60'ı kadar istihlâk etmekte ve hayat standartlarında Avusturya'nın bile gerisinde bulunmaktadır.

MACARİSTAN; Harp hasarından ve Sovyet tazminat isteklerinden büyük ıstırap çekti. Romanya ile birlikte, harp ön-

cesi verim seviyelerine ulaşmakta son ülke. O zamandan beri, ithalât çok hızla gelişti ve brüt millî istihsal'in % 17'sini buldu. Bu suretle harp öncesinden daha yüksek bir nisbete ulaştı.

Bupadeşte ayaklanması, kalkınmayı gevşetmekle beraber, hükümeti tüketimi, brüt millî istihsal hızı ile orantılı olarak artırmaya zorladı. Bundan başka, mutedil ekonomik politikaların tanınmasına sebep oldu ki, bu da Polonya'da olduğu gibi, o zamandan beri görülen nisbeten sabit kalkınma hızını izaha yardım edebilir. Hayat standartları, aşağı yukarı, Avusturya'nın harp öncesi seviyesine eşit olmakla beraber bugün onlarınkinden % 40 aşağı ve Polonya'ninkinden biraz yukarıdadır.

POLONYA; Hudut değişiklikleri, harp kayıpları ve göçler dolayısıyla Polonya'nın harp sonrası nüfusu, harp öncesininkinden hayli azaldı. Bunun sonucu olarak, brüt millî istihsal, % 50 daha yüksek durumdadır. 1950'denberi, kalkınma dikkati çekecek derecede sabit olmuştur. (Yaklaşık olarak senede % 4.9). Polonya 1960'lardaki tarım ürünlerinin verim seviyesi bakımından harp öncesi seviyeyi geçtiği pek az Doğu Avrupa ülkelerinden biridir. Tarımın kollektifleştirilmemiş olması bu durumun başlıca nedenidir. Buna rağmen verim, sıkıntıları önleyecek derecede bir hızla gelişmemiştir. Sonuç olarak yüksek fiyatlar, hiç olmazsa, köylünün kendi hayat standartlarını yükseltmelerine imkân vermiştir.

Polonya da, brüt millî istihsale karşılık ithalât, nisbeten aşağıdadır (% 10); zira, Romanya gibi, sınılaşme derecesine göre, kaynakları zengindir. Bu da, kalkınma hızının sabit oluşuna sebeu teşkil eder. Başka bir sebep de, 1956'daki isyana yakın harekettir. Zira bu, Macaristan'daki gibi, hükümeti diğer Avrupa rejimleri karşısında daha mutedil ve esnek bir politika gütmeye zorlamıştır.

ROMANYA; Doğu Avrupa'nın garip bir ülkesi olan Romanya, Harp'den ve Sovyet tazminatından ıstırap çekmiş ve harp öncesi verim seviyelerini elde edememesine yol açmıştır. Fakat diğerlerinden daha dengeli bir ekonomisi ve daha kolay bir ihracat durumu vardır (Polonya hariç). Baş-

lıca ihrac maddeleri, tahıl, petrol mahsul-leri ve kereste, Batı'da satılabilir ürünlerdir. Sıhhatli bir ödeme dengesi, bağımsız politikasına cesaret vermiş olabilir. Sınai kalkınma, 1958'den beri hızlanmaktadır. Bu da, herhalde, eski ekonomik düzenden memnun olan, Arnavutluk hariç, yegâne ülke olmasının sebebidir. Fakat, yine de, adam başına verim bakımından, meselâ, Yunanistan'dan zengin bulunmamaktadır.

BULGARİSTAN; Roman ile birlikte, Doğu Avrupa'nın en fakir ülkesidir. Üstelik, ihracat konusunda Romanya'dan daha az talihlidir. Tütün, itimada şayan olmayan bir döviz kaynağıdır ve ihracat gelirleri, büyük dalgalanmalar göstermiştir. Doğu Avrupa ülkelerinin, tarım verimini arttırmakta daha az başarılı olmasına rağmen, münasip şekilde pazarlandığı takdirde, meyve ve sebzeleri, iyi bir döviz kazanç potansiyelini teşkil edebilir. Ha'buki, çiftliklere, verimi arttırabilmek için, çok büyük miktarlarda sermaye dökmüştür. Harp öncesine nazaran, 1964'e kadar, brüt millî istihsale karşılık, çok yüksek nispete (% 24) ithalât yapmıştır.

1959 — 1960'da, arkasından toparlanmak zorunda kaldığı, Çinlilerinkine özenen bir «Büyük Sıçrayış» denedi. Ekonomik Reform, ha'lihazırda, heyecanla konuşulan bir konudur. Toplam brüt millî istihsal ve adam başına brüt millî gelir, Yunanistan'ınki ile aşağı yukarı aynıdır.

Doğu Almanya : Plan Çöküyor

Yazan: George BAILEY
(The Reporter'den alınmıştır.)

DOĞU ALMANYA hakkındaki dikkate değer bu inceleme yazısı, yerimiz olmadığı için gelecek sayımızda yayınlanacaktır...

Yeni Türk Devletinin Buhranlı Kuruluş Devri

İktisadî işler iyi gitmiyor — Bir yanda İsmet Paşanın demiryolu politikası, öbür yanda fiat makası ve türedi sanayileşmenin doğurduğu istismarlar -- Sosyal inkılâplar yapan GAZİ, iktisadî inkılâba girişemiyor — İşçi sömürülmesini önleme mücadelesi başarıya ulaşamadı — Sonuç vermeyen çabalar — GAZİ'ye sunulan notlara aldığım cevap — Serbest Fırkanın doğuşu — Nihayet Şeflere fikirlerimi açıklama fırsatını buluyorum — Serbest Fırkanın feshi ve GAZİ'nin büyük Yurt seyahatine çıkışı.

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

1927 SONLARINA doğru ben artık başındaki belâların hepsini atlatmış, işleri tıkırında giden büyük bir şirketin dolgun maaşlı hat-tâ şımartılmış bir Umum Müdürü olarak keyif süreceğim, tabii yarınımı da hazırlayabilecek mutlu bir duruma girmiştim.

Fakat gailelerden kurtulup rahata kavuşur kavuşmaz, derhal 1925 ten yani Li-man Şirketi henüz kurulmadan önceki huzursuzluk hastalığıma tekrar kapıldım. Sanki yalnız ben sorumluyum gibi, memleketin her işine karışmaya başladım. Zafer kazanılmış; Lozan'da sulh imzalanmış; GAZİ'nin başkanlığında bağımsız yeni bir Türk devleti kurularak baştan başa fakir ve geri bir memleketi kalkındırma hamleleri başlamıştı. Sosyal devrimler yapıyordu. Medenî Kanun alınmıştı; batılaşma yoluna girmiştik. Ama, GAZİ'nin büyük yaratıcı kuvveti henüz iktisadî konulara değinmemişti. Şüphesiz bu konular, GAZİ'nin insanüstü gücünün bile yenemeyeceği güçlükler, imkânsızlıklarla çevrilmişti: Ne yapabiliriz? Sermayemiz, sermayedarımız, servetimiz yoktu. Enebi sermayesine "Tu kaka" diye sırt çevirmiştik, ama, bu

bir gösteriş, bir kendi kendimizi avutmaktan ibaretti. Aslında enebi sermayesinin bize, yeni Türk devletine güveni yoktu. Dış yardımdan en ufak şekilde yararlanmamızı düşünemedik. Ne yaparsak kendi cılız, son derece kifayetsiz gücümüzle yapacaktık.

1927 sonlarında ve 1928 başlarında bu şartlar altında yeni Türkiye'nin kalkınmaya, 200 milyonu henüz aşmamış çok cılız bir devlet bütçesiyle memleketi demir ağlarla örmeye girişmesi bir mucize gibiydi. Demiryolu yapmak, Başvekil İsmet Paşanın bütün gücüyle sarıldığı bir devlet politikasıydı. En kısa zamanda en çok iş yapmak için hiç bir fedakârlıktan kaçınılmıyordu. Biz, henüz kendi adamlarımız ve paramızla demiryolu yapamayacağımızı bildiğimizden, bu işleri başlangıçta İsveç Grubuna vermiştik. Fakat aradan 1-2 yıl geçince bu Grubun emrinde çalışan Türk taşarouları yetişmiş ve devletten doğrudan müteahhit olarak onlar işleri üzerlerine almaya başlamıştı.

En çok ve en çabuk ray döşeyen hat-

(1) Bu yazı serisi 50. sayımızda başlamıştır

siz hesapsız para kazanıyordu. Vahit fiat (= Seri de prix) üzerine işi teahhüt edenler bu fiatlara esas olan işçi kazması yerine ekskavatör kullanınca, maliyetler üç dört misli azalıyor, kârlar da o ölçüde çoğalıyordu. İlk milyonlerimiz böyle doğdu. Türk mühendislerinin ve iş adamlarının aşırı kazançlarında haydi gözümüz olmasın ama, bu acele neden? Herşeyi bırakarak cılız imkânlarımızı yalnız demiryoluna harcamak, ekonomik mi yoksa askeri düşünce ile mi oluyordu? Demiryolu yaparken yalnız güzergâh etütleri ile yetiniyordu. Hâkim kanaate göre demiryolu girdikten sonra ekonomi de arkasından kullanılacaktı. Ben o sıralarda da, bugün olduğu gibi, bu tezin tamamen aksini düşünmekteydim. Planlı ve bütün cephele ele alınmış bir kalkınma olmazsa bir bölgeye sadece demiryolunun girmesi oranın ekonomik gelişmesi değil, çöküşü demektir. Türkiye'de nereye demiryolu gitmişse orası fakirleşmiş, büsbütün kurumuştu. Geri ekonomilerin serbest pazarlara açılmasının normal bir sonucu olan bu olay dolayısıyla bu tek taraflı demiryolu politikasını kuşku ile karşılayanlar arasındaydım. Yapacağımız ilk iş elimizde bulunan demiryollarının geçtiği bölgelerde makine kullanarak devlet eliyle büyük ölçüde ziraat yapmak, önce istihsal gücümüzü ve malımızı çoğaltmak, adam besleyecek hale gelmek, yine devlet eliyle büyük fabrikalar ve iş yerleri kurmak, bayındırlık işlerine girişmekti. Bu işlerin hepsi planlı olmalı ve ilk öncülüğün hemen arkasında kurulan letmeler halka maledilmeli; devlet kalkınmada bir devridaim makinesi rolünü almalıydı. Önce en verimli topraklarımız işlenmeli, hama maddesi memleketimizde olan sanayi kurulmalıydı.

NE tarım, ne endüstri sektöründe devlet eliyle planlı ve toplu bir kalkınmaya girişmeden devletçiliği yalnız demiryolu yapmak ve işletmekten ibaret sanan politikaya karşı olmamın bir sebebi de 1928 lerde başlayan "türedi - kapkaç" şeklindeki sanayileşmenin memleketinde doğurduğu ve şiddetlenerek felâket haline gelecek olan fiat makasıydı. Bu deyimi ilk defa benim kullandığımı sanıyorum.

Fiat makası, direk ve endirek yollarla

yapılan müdahaleler sonunda sektörler arasındaki fiat dengesinin bozulması ve bir kısmının aleyhine işlemeye koyulmasıdır. Gümrük istiklalimizi kazandığımız için ağır tarifeler yüzünden sanayi eşyası fiatları dünya fiatlarından kat kat artmıştı. Ziraat eşyası fiatlarıyla sanayi malları fiatları arasında sanayi lehin e işleyen büyük ve çok haksız bir fiat makası doğmuştu. Bu fırsattan "türedi - kapkaç" sanayii yararlanmakta, başlıcaları İstanbulda olmak üzere izbelerde, han odalarında, mahalleler arasında yerden bitme fabrikalar kurulmaktaydı. Bunları kuranla vurguncu, çoğu sanat filânla ilgili olmayan açık göz aracıları, ve böyle açık gözler de, maalesef, bizim soyumuzdan ve milletimizden olanlar arasından pek çıkmıyordu.

O sıralarda, vazifem dolayısıyla, Fırka ile de aramın şekere renk olmasına kadar giden bir başka olayın da derin etkisi altında kaldım:

Biz işçileri — mavnacılar da olduğu gibi — bir teşvik pramiyle maaşlı veya —yükleme boşaltmada olduğu gibi — gündelikle ya da pay esasına göre kullanırdık. Liman Şirketinde başardığımız önemli işlerden biri, işçileri sömüren müteahhitleri ortadan kaldırmak oldu. Biz kaldırdık ama, Seyri Sefain — ki yükleme boşaltmada inhisar dışı bırakılmıştı — müteahhit kullanmakta devam ediyordu. Bizim meselâ 5 e mal ettiğimiz işi 3 e teahhüt eden adamlar çıkıyordu. Bunlar boğazı tokluğuna çalıştırdıkları işçilerin sırtından yine para kazanabiliyorlardı. Liman tarifelerini tesbit ederken Komisyon, bizim maliyetimizi Seyri Sefain'in maliyeti üzerinden hesapladığı için bu yüzden biz de zarara girmekteydik. Fakat bu bizim için bir prensip meselesiydi: İşçilerimizi ve memurlarımızı korumak başlıca vazifemizdi. 1927 de Liman işçileri için bir yardımlaşma sandığı bile kurmuştuk. Bu sandığa işçi aldığı ücretten yüzde 3 ünü verirdi. Şirket te aynı miktarda Sandığa teberruda bulunurdu. İşçi için ekmekle birlikte 10 kuruşa, memurlara da 30 kuruşa yemek veriyorduk. Yanılmıyorsam memleketimizde bu usulleri de ilk defa biz tatbik etmeye başlamıştık.

TİCARET Vekâletine ve Halk Fırkası Genel Sekreterliğine resmen mürâ-

caat ederek, insanın insan tarafından sömürülmesinin önlenmesini ve işçi kullanma işinin eksiltme ile müteahhide verilmesi usulünün kökünden kaldırılmasını istedik. Yalnız Seyri Sefain için değil, her yerde bu prensip bir devlet politikası olarak kabul edilmeliydi. Oysa ki o zamanlarda Halk Fırkasının kodamanları arasında, bana işçi müteahhidi olarak tavsiye edilenleri red ettiğim için, kızanlar ve işimi bozmaya çalışanlar bile vardı. Limanda yükleme boşaltma işlerini müteahhidimiz olarak rine alma teşebbüsüne girişmiş büyükçe bir firma da şahsen arkadaşım olan bir parti kodamanıyla üzerime baskı yapmaya bile girişmişti. Denizyollarında, demiryollarında, devletin diğer daire ve kurumlarında hep işçilik müteahhitlere verilmekteydi. Bu yolla sağlanan ucuzluk ileri sürülerek biz böyle yapmadığımız için hatı kınanmaktaydık.

Gerek demiryolu politikası ve fiat makasının dehşetli etkileri, gerek işçiliğin mal gibi devletçe bir eksiltme konusu yapılması hakkında, büyüklerden kime rastlarsam, onlara dert yanmakta, "memleketin iktisadî işleri yolunda gitmiyor" diye söylenip durmaktaydım. Bunların arasında beni dinleyen, haklı bulanlar da vardı. Meselâ GAZİ'nin en yakınlarından birinin, ki bir süre bizde Şirkette İdare Meclisi azasıydı, hak vermekle beraber birgün dayanamayarak bana:

"— Hamdi Bey, kendini nafile yoruyorsun. Bu devlet ancak Gazi'nin sayesinde ve Onun hayatında yaşayacaktır. O'nun ölümünden sonra herşey bitecektir" bile dediğini, bir ruh haletinin, karamsarlığın belgesi olarak hiç unutmam. Gazi'nin etrafındaki kadronun bile fani dünyadaki çok mahdut hayat sürelerini hoşça geçirmekten başka bir şey düşünmemiş olmalarında bu inanışın büyük rolü olsa gerek.

Gazi, sosyal devrimler yaptığı gibi iktisadî devrimler de yapabilir; kalkınmanın heyecanını yayararak, kalkınma ve iş seferberliği yaparak, bütün imkânları harekete getirerek, bütün gücümüzü bir araya toplayarak bu memleketi on-onbeş sene içinde Batılı hale koyabilirdi. Ondan başka iktisadî çöküşümüzü durduracak ve bizi kurtaracak kuvvet yoktu. Buna ben de inanıyor-

dum. Ne yapabilirsem de Gazi'ye endişelerimi ve fikirlerimi duyurabilseydim!...

Bilecik Mebusu Salih Bey (Bozok) yakın dostumdur. Gece gündüz Gazi'nin yanındaydı. O'nunla konuşabilir, kendileriyle görüşme aracı olabilirdi. Gazi de İstanbul'da, Dolmabahçe Sarayında kalıyordu. Tam sırasıydı. Ne yapıp yapıp Gazi ile görüşmeliydim. 5 Temmuz 1928 tarihinde Salih Bey'e şu mektubu yazdım:

İstanbul 5 Temmuz 1928

Pek Muhterem Salih Beyefendi;
Pek sevgili ve muhterem kardeşim efendim,

Birkaç defa zatiâlilerini ziyaret için rahatsız etmek istedim; fakat bulmak kabîl olmadı. Bu itibarla aynı şehirde olmamıza rağmen mektup vasıtası ile görüşmekten başka çare bulamadım. Bu suretle tasdiimden dolayı affımı rica ederim.

Bendenizin ötedenberi memleketin iktisadî meselelerine olan merakımı zatiâliniz de bilirsiniz. Maalesef pek iyi gitmiyen—daha açık söylemek lâzım gelirse—pek bozuk giden iktisadî vaziyetimizin düzenlenmesi, büyük halâskârın en büyük gayesi olan iktisadî inkılâbın husulü için yapılması lâzım gelen işleri uzun tetkiklerden sonra notlar halinde hazırladım.

Her Türk vatandaşı için, kendi ihtisandan memleketi istifade ettirmeye çalışmak vazifedir. Bendeniz bunu düşünerek fikirlerimi Gazimiz hazretlerine ya doğrudan doğruya veya bilvasıta arz ve iblâğı bir vazife addettim; ve bu hususta zatiâlilerinin pek kıymetli tavassut ve müzaheretlerini istirhama karar verdim.

Hazırladığım notların Gazi Hazretlerine şifâhen arz ve iblâğı mı, yoksa bunların tahriren ref ve takdimi mi daha münasip olur? Bu husustaki mütalâayı aliyelerinin lütfen iş'arını istirham eylerim.

Pek kıymetli olan müzaheret ve delâleti aliyelerinden dolayı teşekkürlerimi ve bilvesile hürmetlerimi takdim eylerim muhterem kardeşim.

İstanbul Liman Şirketi
Umum Müdürü
Ahmet Hamdi

Bu mektubuma şöyle bir muhtara iliş-tirmiştım:

1 — Türkiye'nin kurtulma çaresi, ka-
naatkâr ve küçük istihsâl tarzından büyük
istihsâl tarzına geçmektir. Binaenaleyh her
türli vasitalardan istifade ederek Türkiye
bol istihsâl yapmalıdır. Bu suretle her tür-
lü umran hareketlerimizi kendi içimizden
ve kuvvetimizle temin edebiliriz.

2 — Türkiye ancak devlet kuvvetile
dirilebilir. Halbuki bugünkü Devlet or-
dusu bu işe asla kâfi ve lâyük değildir.
Bilâkis dejeneredir. Bürokrasi ve lüzumsuz
hükümet müdahaleleri tasfiye edilmeli. kuv-
vetler teksif olunmalı; hulâsa evvelâ dev-
let kendi organlarında bir inkilâp geçirme-
lidir.

3 — İktisadî devlet lâzımdır. Bol is-
tihsal dâvasına bağlı plan ve iktisadî iş-
letmeler, idarî devletten ayrı ve tamamen
ihtisasa dayanan, demokratik esaslar dahi-
linde kurulan bir iktisadî devlet makinesi-
ne verilmelidir.

4 — Memlekette iskân tarzı bozuktur
ve bir nüfus siyaseti yoktur. Nüfusu mah-
suldar ve feyizli topraklara ve mntakalara
çekmek; buralarda yeni iskân sahaları,
köyler meydana getirmek; orta Anadolu-
nun imarından evvel bu feyizli ve rantabi
sahalarda imara başlamak lâzımdır.

5 — Bize büyük istihsâl siyaseti lâzım-
dır. Her şeyin büyüğünü, ziraatın, fabrika-
nın, ormanın, isin büyüğünü yapmak icab-
eder. Sanayide gümrük himayesi ile çok
yanlış bir yolda yürüyoruz. Küçük ve ik-
tidarsız bir sanayi kuruluyor. Sanayiden ve
sanayi himayesinden memleket büyük za-
rar çekiyor ve çekecektir.

6 — Ecnebi sermayesi meselesi: Tür-
kiye'nin kalkınma işleri için ecnebi serma-
yesine ihtiyacımız yoktur. Bu sermaye ile
dost geçinmek ve onun yardımına muhtaç
olmak başka; onsuz bir iş olamayacağımı
kabul etmek başkadır.

7 — Türkiye program ve planla çalı-
şan bir memleket olmalıdır. Evvelâ ve her
şeyden önce bir plan ve işlerin ona göre
tasnifi lâzımdır.

8 — Para meselesi: İstihsali ve işi
çoğaltmak planla olur. Bu gayeye uygun
olarak uzunca bir zamana, meselâ 5 veya
10 seneye şâmil bir plan yapılır, ve planın
istediği para, karşılığı istihsâl olmak şar-
tiyle, kendi içimizden, tedavül hacmini ge-

nişleterek ve malî kombinezonlarla temin
olunabilir.

Bu mektubu Gazi'nin en yakınlarında
biri olan Salih beye yolladıktan sonra Şefin
alâkasını bu mevzulara çekeceğinden emin-
dim. Notları bilhassa gayet kısa ve madde
madde, açık bir şekilde hazırlamışım.
Her bir maddeye ait bende birçok notlar
vardı. Emrederlerse geceli gündüzlü çalışır;
bunları tafsilâtlı raporlar haline de koyar-
dım .

Aradan on gün kadar geçti. Salih bey-
den şu mektubu aldım :

İstanbul Liman Şirketi Müdürü Umu-
misi muhterem Hamdi Beyefendi.

Lütufkâr ve çok aziz ve
muhterem kardeşim efendim;

Mektubunuzu ve notlara ait hulâsaya
aynen ve bizzat Gazi hazretlerine takdim
ettim. İktisadî inkilâbın husulü için yapıl-
ması lâzım olan işler hakkındaki tetkikat
ve mütalâanızın çok musip ve memleketi-
miz için çok faydalı olacağına şüphe yok-
tur. Gazi hazretleri mektubunuzun mütalâ-
ası ile hasıl ettiği malûmat üzerine not-
larımızın iktisat Vekâletine gönderilmesi
muvafık olacağını söylediler. Bunu zatiâli-
nize otomobilden söylemişim. Fakat mak-
sadımı lâyükü ile arzemediğim için bu
mektubumla da sizi tasdi etmeğe mecbur
oldum. Sizi rahatsız ve kıymetli vakitleri-
nizi israf etmekten korkmamış olsam da-
ha fazla görüşmek üzere makamı âlinize
kadar da gelmek isterdim. Fakat çok meş-
gul bulunduğunuzu bildiğimden buna bir
türli cesaret edemedim.

Her zaman hürmetkârlığınız olduğuma
emniyet buyurmanızı rica ile afiyet
muvaffakiyetinizi temenni eylerim, muhte-
rem ve aziz kardeşim efendim.

15 Temmuz 1928

(İmza)

BEN Gazi'nin mektubumu ve notları
okuyunca büyük bir alâka göstererek
hemen beni çağıracağını, fikirlerimi sora-
cağını, iktisadî inkılâptan söz ettiğime gö-
re beni gerekirse sigaya çekeceğini sanı-
yor; bu görüşmemden memleketime çok
faydalı sonuçlar umuyordum.

Oysaki Gazi, bana İktisat Vekâletine
rapor vermeme tavsiye ediyordu. Benim

notlarını meydanda, vekâletin vazifeleri meydanda... Hattâ, meselâ notlarını Fırkaya veya Başvekile de ver demiyor. İttisat Vekâleti bunları alacak, hangi Daireye havale lâzım diye düşünecek; Ticaret Müdürlüğüne, Ziraata mı? yoksa cevaba lüzum yok diye dosyada hıfza mı?... Vekâleti yormak, güç duruma sokmak istenedim. Tabii bir şey yollamadım.

Yalnız bu tavsiye ile işlerin iyi gitme-

mesinden ve daha iyi olması imkânından bahsetmekle hoşla gitmediğimi ve iyi bir iş yapmış olmadığımı sezmiştim.

Aldığım bu sonuç karşısında ben de Gazi'nin yakın bir arkadaşı gibi, bu milletten, bu devletten ümidimi mi kesecektin? Gazi'ye ulaştıramadığım fikirlerimi yazmalı, yayınlamalıydım. Belki okuyan olur; daha doğrusu Gazi okur, beni çağırır da dinlerdi.

**GELECEĞİ
İÇİN
SİZE
GÜVENİYOR**

**SİZ-DE
AKBANK'a
GÜVENİN**

**TUSTAV
AKBANK**

İnsan bir fikre saplanmasın, ve önemlisi kendisini her şeyden sorumlu ve fikirlerini de âleme rahmet sanmasın!... Bana yakınlık gösteren Meclis Reisi Kâzım Paşa (Özalp), devamlı tenkitlerimden herhalde hayli rahatsız olmuştur. Ne zaman kendisini görsem, işlerin iyi gitmediğini, bir iktisadî inkılâba ihtiyaç olduğunu, bunu da ancak Gazi'nin yapabileceğini uzun uzadıya anlatır dururdum. Maksadım O'nun da Gazi'ye bunlardan ve beelden söz etmesini sağlamaktan ibaretti. Daha başka Gazi'nin yakınlarından tanıdıklarımı görünce, ilk hoşbeşten sonra, hemen "Memleketin iktisadî işleri iyi gitmiyor; bir iktisadî inkılâp lâzım" diye ezber okur gibi konuşur ve coşardım. Gazetelerde suya sabun dokunmayan bir iki yazım da çıkmıştı. Zaten başka türlü de çıkamazdı ve çıksa bile geri tepip beni yaralamaktan başka hiç bir etki yapmayacağına da şüphe yoktu.

Yersiz ve sonuçsuz bir çırpınma içinde böylece iki sene geçti. 1929 sonlarında dünya buhranı patlak verdi. 1930 da Serbest Fırka kuruldu. İşlerin iyi gitmediğinin, söylenebildiği bir döneme girdik. İşte bu sıralarda bir gün bir tesadüf eseri, Gazi ile karşı karşıya iki saatten fazla konuşma saadetine ve içimi dökerek teveccühlerini kazanma şerefine kavuştum. Artık bütün rüyalarım hakikat olmuştu. Gazi, yapacağı iktisadî inkılâpla bu memleketi kurtaracaktı.

1930 senesi, inkılâbın yedi yılını geçirdikten sonra, vardığı ikinci merhale başlangıcıdır. Artık Gazi, gidilen yolun doğru olmadığı şüphesindedir. İsmet Paşanın devletçiliğiyle Celâl Bayar'ın liberalliği arasında kalmıştır. Ayrıca ne ondan ne de ötekinden olan bir de Fethi Bey vardır. Fethi Bey, İsmet Paşanın demiryolları yapmak suretiyle bozkırlara göndüğü, randıman getirtmeyecek yatırımlarına karşıdır ve bu külfetin bir nesle yüklenmesini bugünkü sıkıntıların başlıca sebebi olduğunu söylemektedir. Ayrıca ekonomik liberalizmin taraflısıdır ve kendi kaynaklarımızın yetersizliği dolayısıyla, serbestlik olursa, dış kaynaklardan da yararlanabileceğimizi inancındadır. Malî olmayan inhisarların, bu arada Liman inhisarının da kaldırılmasını istemektedir.

NE İsmet PAŞA devletçiliği, ne Celâl Bayar liberalizmi bir doktrin, bir sistem değildi. Birincisine devletçilikten ziyade hükûmetçilik (Kapıkulu idaresi), ikincisine de liberalizmden ziyade nüfuz sayesinde para kazanma sistemi, aferiz denebilirdi. 1930 lara, Serbest Fırkanın çıkmasına kadar Gazi, bu iki akımı telif edebilmekteydi. Fethi Bey, İsmet Paşanın devletçiliğine karşı, olmakla beraber, bir ölçüde Celâl Bayar'ın liberalizmine de karşıydı. Çünkü her ikisi devlete dayanmaktaydı. Fethi Bey devlete dayanmayan, tam bir liberalizm istiyordu.

Serbest Fırkanın neden kurulduğunu herkesçe bilinmektedir. Gazi, çok partili demokratik bir rejime geçmeyi arzulamış ve bu yönde kesin karara varmış demektir. Bence kuruluş sebebi bu değil, gidilen yolun doğru olup olmadığı hakkında Gazi'de doğan şiddetli şüphedir. Serbest bir tartışma ile bundan sonra gidilecek yolun kesin olarak belirlmesini istemiştir.

GAZİ, yaptığı denemenin tehlikeli sonuçlar vereceğini anlamada geçikmedi. Fethi Beyi, İsmet Paşanın karşısına bir siyasî fırka kurarak çıkarmaya razı etmesi kolay olmadı. Fethi Bey, Gazi'nin mutlak tarafsızlığını sağladıktan sonra partisini kurabildi. Serbest Fırkanın kuruluşu memlekette büyük heyecan ve alâka uyandırdı. Halk coşmuştu. Bunu kimse, hattâ kurânlara bile ummuyordu. Nihayet Gazi birkaç ay süren denemesini durdurdu; ve Serbest Fırkayı, idaresi elinden çıkmış olan liderine feshettirdi.

Serbest Fırkanın henüz yaşadığı günlerdi. Bir tesadüf beni Dolmabahçe Sarayında iki şefle (Gazi ve İsmet Paşa) satlerce başbaşa bulunmak ve görüşlerimi kendilerine arz etmek fırsatını verdi.

Bu mutlu tesadüf şöyle oldu:

Maliye Vekili Şükrü Saraçoğlu Beyin Perapalas Otelinde bize verdiği öğle yemeğinden ayrıldıktan sonra, dostum ve vefakâr arkadaşım Konya Mebusu Refik Beyi (Koraltan) otomobilimle Dolmabahçe Sarayına bırakmıştım. Bundan istifade ederek Başvekil İsmet Paşaya saygılarımı sunmak üzere ben de Saraya girmiştim. İsmet Paşa beni gördü ve:

“— Ben de seni arıyordum; gel görüselim” dedi.

Serbest Fırka, Liman inhisarlarının kaldırılmasını programına koymuştu. Paşa bu konuda bilgi almak istiyordu. Beni bir odaya alarak yanına oturttu ve verdiğim izahatı dinlemeye başladı. Bu sırada Gazi, bulunduğumuz odaya girdi ve ayrılmama izin vermemeyerek:

“— Konuşmalarınızı ben de dinlemek isterim” dedi. İki saatten fazla yanlarında bulundum ve içimi döktüm.

İzmir’de, İstanbul’da ve başkaca iki limanda (Trabzon ve Mersin) 1925 senesinde kurulan liman inhisar şirketleri çok yerinde ve yararlı kuruluşlardı. Fakat bunlardan en önemlisi İstanbul Liman Şirketi olduğu halde, hükümet bu Şirkete hiç yardımında bulunmamakta, üvey evlât muamelesi yapmaktaydı. Uğradığımız güçlükleri bir bir anlattım. İstanbul Liman inhisarının kaldırılmasını Fırkasının programına alan Fethi Beyin bu kuruluşla menfaatleri sarılan ve şimdi bir kombinezonla bu kârlı işi teğellerine almak isteyen menfaat gruplarının bilmeyerek etkisi altında kaldığını söyledim.

İki Şefe, hükümetin İst. Liman Inhisar Şirketini yapayalnız ve sermayesiz bırakmakla hata ettiğini açıkça söyledim. Bu açık ifadelerimin her iki Şefi memnun ettiğini görünce, ondan cesaret alarak, emirleri üzerine başka konularda da fikirlerimi gayet açık olarak kendilerine arzettim.

İstanbul’da yapılan belediye seçimlerinde neye Liman amelesi Serbest Fırkaya oy vermişti?

Söylediklerimin kısısı şu idi:

Halk Fırkasının büyük şehirlerde ve hele İstanbul’da başına, inkılâpçılar ve idealcilerden ziyade, istismarcılar ve menfaatçılar geçmişti. Bunlar halkı ve işçiyi Fırkadan soğutuyorlar; ve kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmüyorlardı. Evet, halk ve amele Halk Fırkasından memnun değildiler; onların Serbest Fırkaya akış sebebini, politikacıların cahil halkı ve ameleyi iğfal etmelerinde değil, Halk Fırkasının politikasında aramalıdır. Şeflerin alâka ve dikkatle sözlerimi dinlemelerinden cesaret alarak görüşlerimi şu şekilde izaha devam ettim:

“— Ameleye ait iki misâl vereceğim. İstanbul’da liman amelesi bile Serbest Fırkaya rey veriyor. Çünkü bu amele Halk Fırkası adına sömürülüyor. Amelenin bir sandığı vardır. Bu sandık onları korumak, hastalarına bakmak, muhtaçlarına yardım etmek için kurulmuştur. Amelenin yevmiyelerinde yüzde 3 kesilir. Şirket te yüzde 3 verir. Cemiyetin başına Halk Fırkası tarafından reis, idare heyeti azası ve kâtip diye bir takım adamlar konmuştur. Reis filân Vekilin akrabası bir eski şeyhtir. Kâtibi umumî azledilmiş bir mülkiye âmiri, azalardan biri falanın akrabası, diğeri de falanın kayırmasıdır. Reis dört yüz lira, azalar ikişer yüz lira aylık alırlar. Sandığın gelirleri ancak masrafları karşılar. Yardım işini mecburen Liman Şirketi kendi üzerine almış; Cemiyet sadece bir yeyinti yeri olmuştur. Cemiyete kayıtlı olmayan ameleye iş verilemez. Onun için evinde göçüğü ilâç beklerken amele, Cemiyet ismi verilen bu tûfeyli istismar yuvasını Halk Fırkasının kendisi olarak görüyor, ve ilk fırsatta bundan kurtulmak için Serbest Fırkasının kucağına düşüyor.

“Bu vaziyet yalnız liman amelesi için değil bütün amele için aynıdır. Gündelikleri ve kazançları, onlara ve ailelerine en sefil hayat şartlarını bile korumaktan uzak olan bu zavallıların bugün Halk Fırkası namına istismarları acınacak bir hal almıştır.”

Şeflerin derin bir alâka ile dinlemelerinden yararlanarak sözlerime devam ediyorum:

“— Arzettiğim, amelenin doğrudan doğruya sömürülmesidir. Şimdi müsaadenizle arz edeceğim nokta da yine amelenin sosyal şartlar içinde istismarlarına bir misâl olacaktır. Devlet Denizyolları kendi vapurlarının yüklemeye ve boşaltma işini eksiltmeye çıkarmaktadır. Bu usul yalnız Denizyollarına münhasır olmayıp bütün Devlet daireleri de bu gibi işleri eksiltmeye tabi tutarlar. İlk görüşte bundan tabii bir şey olamaz. Fakat biraz düşünürsek eksiltmeye konan işin amele yevmiyesi olduğunu anlarız. Devlet Denizyolları, meselâ bizim Liman Şirketinin 40 kuruşa amelesine yaptırdığı iş için, 20 kuruşa münakaşa ile talip bulur. Bu suretle, meselâ bi-

zim günde iki lira verdiğimiz amele orada çalışırsa, ancak bir lira almış olur.

“Hizmetlerin böyle eksiltme ile verilmesi amele işinden başka hangi işte mevcuttur? Memurluk münakasaya konuyor mu? Amele, toplumda üzerine verilen vazifeyi görürken devletin kendisine âdil ve haklı bir ücret tayin etmesini bekler.

“Amele işi ile hiç meşgul olmuyoruz. İnsanın insan tarafından istismar edilmesine en açık misâller veren büyük suiistimâller amele sahasında olmaktadır. İstanbul’da bu tarz istismarların ve amele sırtından geçinenlerin miktarı, hacmi ve tesiri o kadar büyüktür ki, Lonca’larına kalmasına rağmen şimdi Lonca devrinden büyük istismar yapılmakta ve birçok yerlerde amele aynı şartlar altında çalıştırılmaktadır. Ameleyle ait hiçbir şey yapmıyoruz; hiçbir tedbirimiz yoktur. İhtimâî muavenet dım.

ve yardım namına, hayat ve kaza sigortası namına, istismarları önlemek namına yaptığımız hiçbir şey yoktur. Onun içindir ki Serbest Fırkanın ortaya çıkması, amelenin toplanmış ve coşmağa hazırlanmış olan dertlerinden kurtulmaları ümidini verdi.”

Yapılan işlerin hiç birisinden memnun olmadıkları, binlerce büyük dâvalar karşısında bunlardan haberdar bile bulunmadıkları yüzlerinden belli olan iki büyük Şef, kendilerine bu dertlerin açıkça ifade edilmesinden, âdeta yaraya neşter vurarak temizlemeğe başlamış bir doktor ferahlığı duyuyorlardı. Emirleri üzerine iktisadî politika konusu üzerindeki fikirlerimi de kendilerine kısaca arzettim; ve en Büyüklerine sesimin ulaşmasından doğan büyük sevine ve huzur içinde yanlarından ayrıl-

0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra
0/0 6,5 a kadar faiz 0/0 6,5 a kadar faiz
Konforlu apartman daireleri Konforlu apa
Çeşitli para ikramiyeleri Çeşitli para ikra

Tabarruflarınıza

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

(Basın : 10590 - A - 20132)

Bu mes'ut mülâkattan sonra aradan iki ay geçmişti. Bir gün İstanbul valisi beni bularak hemen o akşam Ankara'ya gitmemi ve Atatürk'ün (o zamanki tâbirle Gazi Paşa'nın) yapacağı büyük Yurt seyahatinde kendilerine, müşavir sıfatı ile, refakat etmemin emir olunduğunu bildirdi. Emir üzerine bittâbi derhal hareket ettim ve bir gün sonra da husûsî bir trenle Kayseri - Sivas istikâmetinde Atatürk'ün başlayan büyük yurt seyahatine katılmış buludum.

Seyahate iştirâk eden bütün zevatin bir vazifesi vardı. Fakat İstanbul Liman Şirketi müdürü olan benim durup dururken böyle önemli bir tetkik seyahatine, hem de Gazi hazretlerinin müşaviri olarak, dâvet edilmemin, birçokları kadar, beni de şaşırttığını itiraf ederim.

MEĞER ben bir yaz günü öğleden sonra Dolmabahçe Sarayında Atatürk ve İzzönü ile buluşarak, söylememi emrettikleri mevzular hakkında açıkça fikirlerimi kendilerine arzettikten sonra devrin en büyük, en zeki, en kabiliyetli adamlarından biri olmuşum da, farkında değilmişim!... Sonra beni seven dostlarım anlatıyor:

O gece ve daha sonraları Sofrada hep benden bahsedilmiş. Benim kadar zeki, anlayışlı ve muktedir bir adam bulunamayacağından, tam aranan adam olduğundan filân bahsolunmuş; bu kadar büyük kaliteli birisinin niye şimdiye kadar meydana çıkmadığı yollu teessüfler bile izhar edilmiş!...

Ben hakkımda iyi niyetler beslendiğini, seyahate başlamazdan evvel de anlamıştım: Serbest Fırka Reisi Fethi beyin ve kâtibi umumisi Ahmet Ağaoğlu'nun hücumlarına karşı Mecliste hükümet ve Fırka adına cevap vermek üzere, kendilerine li-man işleri hakkında gereken bilgileri vermemiz için, İsmet Paşa benimle İzmir Liman Şirketi Reisi doktor Hulûsi beyi Ankara'ya çağırılmıştı. Henüz o sıralarda Gazi'nin seyahat tasavvurları yoktu. İktisat Vekili merhum Mustafa Şeref beydi. Mustafa Şeref ve doktor Hulûsi beylerle ben üçümüz, gece gündüz çalışarak, kısa zamanda liman inhisarlarının ne kurulduklarını, ne yaptıklarını, ne yapacaklarını gösteren hülâsa raporlar hazırladık. O sırada mebus olmamız, hattâ Vekil olmam yolunda imâlar, iltifatlar bile yapıldı.

Bir teveccüh eseri olmak üzere İsmet Paşa oturduğumuz Belvü Palas otelinden otomobillerine alarak Hulûsi beyle beni Ankara at yarışlarına götürdüler. Bir gün evvel de Fethi beyle İsmet Paşanın Mecliste büyük çarpışması olmuştu. İsmet Paşa henüz dünkü mücadelenin tesiri altında. Hipodromda, soğukta üçümüz dolaşıyorduk. İsmet Paşanın üzerinde palto vardı. Biz ise ihtiyatsız çıkmıştık. Bir aralık İsmet Paşa benim üşüdüğümü fark eder gibi oldu:

— Üşüyorsun galiba, Hamdi bey; dur sana paltomu vereyim” dedi. Tabii üzerlerinden çıkarıp bana vermek arzu ettikleri paltoya beşden fazla kendileri muhtaçtılar. Bu büyük nezaket eserine teşekkür ederek paltoyu kabul etmedim.

Dünkü parlamento mücaadesesinin sonucu henüz belli değildi. Çünkü Gazi'nin fırka mücaadelelerini tamamen serbest bıraktıkları, her iki taraftan birini tutmayarak tarafsız kaldıkları görülüyordu. Bu durum karşısında İsmet Paşa parlamento da tam demokratik esaslar altında başarı kazanmaya, sonra da bu başarısını memlekette, yeni seçimlerle desteklemeye mecburdu. Vaziyetin İsmet Paşanın mı, yoksa Fethi beyin mi lehine yöneleceği belli olmadığı için, Ankara at yarışlarında tribünlerde bulunan birtakım zevat, ihtiyaten İsmet Paşa taraftarıymış gibi tanılmaktan çekiniyorlardı. Bu sayede sahada ekseriya üçümüz beraber kaldık; sadece bir aralık yanıma Saraçoğlu Şükri bey (dünkü mücaadelesinin büyük yardımcısı) gelmişti.

İsmet Paşa hem beni, hem Hulûsi beyi mebus olarak Meclise alacağını söylediği zaman, Hulûsi bey gayri ihtiyarı bir (cik) dedi; ve siyasete aklı ermediğini, doktorluğunun ve İzmir Liman Şirketinin kendisine daha iyi olduğunu söyledi. Bir tarihî hatıra olmak üzere kaydettiğim bu olayı şimdi yazarken doktor Hulûsi beyin (cik) için esrarını henüz çözememiş bulunuyorum. Çünkü o zaman sıhhatinin de düzgün olmadığından şikâvet eden değerli arkadaşım, sonra hem mebus ve hem de vekil oldu. Acaba siyasete aklı ermediği ve saire seklindeki itirazlarla bu işi başlangıçta kabul etmemesi mi mebus ve vekil olmasına sebep oldu? Hâlâ kestirememekteyim.

İsmet Paşa ile o gün yarış sahasında

ayakta dolaşırken görüşmelerimizde, Serbest Fırkaya karşı inkılâpçı ve devletçi vasfını haiz olan Halk Fırkasına bağlı olduğumu, onun vereceği vazifeleri yapacağımı, Fırkada açıkça fikirlerimi ortaya koyarak, onların tartışmasını istiyerek faydalı olmağa çalışacağımı söylemiştim. Konuşmalar hep bu konular üzerinde oluyordu. Siyasete aklı ermediğini ve bu bahisler hakkında hiç fikri olmadığını peşin söyleyecek arkadaşım doktor Hulusî bey susuyor; hep ben konuşuyordum. Paşa, Serbest Fırkaya her yerde işçinin taraftar olmasına dikkat etmiş, ve İstanbul'da Dolmabahçe Sarayında işçi meselesini de konuşmuş bulunduğumu hatırlamış olacak ki, işçiyi yeni seçimlerde kazanamamaktan korktuğunu söyledi. Ben ise, işçinin üzerindeki baskılar kaldırılsın ve ona devletin ve Fırkanın şefkat kucağı açılsın, seçimlerde onu kazanabileceğimizi iddia ediyordum. İsmet Paşa:

“— Bak Sükrü bey, Hamdi bey işçiyi kazanabiliriz diyor; sen ne dersin?” diye sordu.

Bu gibi konuşmalar yaparak Paşa'nın otomobiliyle şehre dönüyoruz; Meclis kapısında İsmet Paşa'dan ayrılırken anımızdan öpülüyoruz. Takdir ve teveccühten memnun ve mağrur, otelimize geliyoruz.

ANKARA'nın o günlerdeki hâli gözümün önüne geliyor. Hatırlardadır ki Serbest Fırka, onu teşkile Gazi tarafından memur edilmiş olan, eski Başvekil Fethi beyin İzmir'de verdiği bir nutukla baş-

ladı. Halk Fırkası kendi gücüne çok güveniyordu. Fethi beyin pek az taraftar bulacağına, Serbest Fırka işiyle Halk Fırkasının güzel bir kuvvet denemesi yapmış olacağına inanmıştı. Fethi bey serbestlik istiyordu. O zamana kadar devlet, başta şimendifer işi olduğu halde, birtakım teşebbüslere girişmek zorunda kalmıştı. Devletçiliğin bu ilk safhasına bir zaruret bizi sürüklemişti. Çünkü kapitülasyonlar ve Dünyunu Umumiye çukuruna düşmekten korkuyor; ve ecebî sermayesinden şüpheleniyorduk. Zaten ecebî sermayesi de bizden emin gözüküyordu. Onun için bir taraftan yapılacak işler, öbür taraftan bunları yapacak ecebî sermayesi bulamamak ve millî sermaye yokluğu hükümeti devletçiliğe götürmüştü. İşte Fethi bey bunu doğru bulmuyordu. Devlet müdahaleleri kalkmalı; devletin şimdi bütçe gelirleri ile yaptığı şimendiferler vesair işler, ya uzun vâdeli istikrazlarla yapılmalı, ve yahut ta bunlar ecebî şirketlerine verilmeli; inhisarlar kalkmalı; serbestlik gelmeliydi.

Fethi bey İzmir'de umulduğundan çok fazla ilgi gördü. Halk kendisine coşkun gösteriler yaptı. İzmir'e Fethi bey, serbestlik getirmisti. Halk Fırkası ummadığı bir darbe yemişti. İzmir'deki bu genel ilgi, memleketin hemen her köşesine yayıldı. Hiç bir fırka bu kadar az çalışarak, az zamanda bu kadar başarı kazanmış olamazdı. Adetâ kendiliğinden her yerde Serbest Fırkanın teşkilâtı kurulmuştu. Fırka ilk seçimlerde çoğunluğu alacak gibiydi.

(Devamı Gelecek Sayıda)

Stüdyo A.

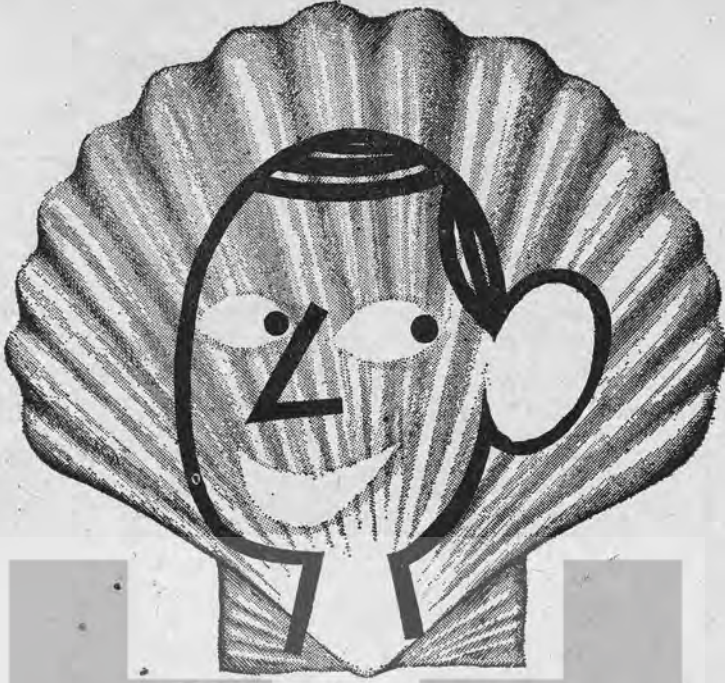
GÜNAY — ERSİN

Her çeşit teknik Fotoğraf. Renkli - renksiz
diyapozitif, reklâm fotoğrafları...

ve
YENİ YIL TAKVİM KOMPOZİSYONLARI...

T E L : 36 54 89 — 22 08 91

BARIŞ — 81

DUYDUNUZ MU?

- * SHELL'İN YERLİ HAM PETROL İSTİHSALI TÜRKİYE'NİN TOPLAM İSTİHSALİNİN % 36 sını TEŞKİL ETMEKTEDİR.
- * Shell'in bugüne kadar yerli ham petrol istihsalı (takriben varil olarak) T 9,000,000
- * Bu istihsal'ın döviz olarak maliyeti (Yani Shell'in bu istihsal münasebetiyle transfer edebileceği nakdi fonlar tutarı) \$ 9,000,000
- * Aynı kalite ve miktarda ham petrol ithal edilse idi, döviz olarak maliyetinin tutarı \$ 17,000,000
- * Buna göre Shell'in bugüne kadar yerli ham petrol istihsalinden sağlanan döviz tasarrufu \$ 8,000,000

SHELL'İN MEVCUT PETROL SAHALARINDAN İLERDE YAPILACAK PETROL İSTİHSALİ DE MEMLEKET İÇİN DEVAMLILIK VE BÜYÜK BİR DÖVİZ TASARRUFU KAYNAĞI OLACAKTIR

TUSTAV

**DUYDUNUZ MU
1967 YILINDA**

15 milyon

**ZİRAAT
BANKASI**

PROFİLO

çeşitli sahalarda
yurt hizmetinde

Enerji nakil hatları için pylon imalatı

Fabrika konstrüksiyonları

Petrol tankları imalatı

Portatif evler, demir ve alüminyum doğrama işleri

Otomotiv endüstrisi için karoseri imalatı

Deniz üstü, altı ve iskele inşaatı

Turistler için karavan imalatı

Buzdolabı, çamaşır makinesi ve elektrikli ev aletleri
imalat ve montajı

PROFİLO

SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Profilo Sanayi ve Ticaret A.Ş. - 2. Taşocağı Sok. 26-28, Mecidiyeköy, İstanbul
Tel: 47 79 90, Telg.: Profilode, P.K. 98 Beyoğlu

yuvanızda

ARÇELİK

saadetinizin anahtarıdır

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları **en uygun fiatlarla** satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor. Eski vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, Arçelik'in seri imalât imkânları sayesinde bugün en mütevazî Türk yuvasında dahi sevinçle kullanıyor... **Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.**

- En Üstün Kalite
- En Uygun Fiat
- Bütün Arçelik Modellerine Şamil Gerçek Arçelik Garantisi
- En yaygın ve Komple Servis Teşkilâtı
- Bol Yedek Parça.

(Yeni Ajans: 5630)